

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra jazyků

Bakalářská práce

**Vliv Kubánské revoluce na vybrané země Latinské
Ameriky – Nikaragua, Chile a Kuba – z ekonomického a
kulturního hlediska**

Pavla Koucká

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pavla Koucká

Podnikání a administrativa

Název práce

Vliv Kubánské revoluce na vybrané země Latinské Ameriky – Nikaragua, Chile a Kuba – z ekonomického a kulturního hlediska.

Název anglicky

Influence of the Cuban Revolution on Selected Latin American Countries – Nicaragua, Chile and Cuba – from cultural and economic viewpoint.

Cíle práce

Hlavním cílem práce je posouzení dopadů kubánské revoluce z hlediska ekonomického a kulturního ve vybraných zemích Latinské Ameriky – Kuba, Nikaragua a Chile. Součástí hlavního cíle je zmapování specifik vývoje kubánské revoluce. Dílčími cíli je ověření následujících hypotéz:

Hypotéza 1: Intenzita vlivu z ekonomického a kulturního hlediska není přímo úměrná vzdálenosti od Kuby.

Hypotéza 2: Dopady revoluce nejsou ovlivňovány počtem obyvatel.

Hypotéza 3: Kubánská revoluce nevedla ke zlepšení ekonomické situace dané země.

Metodika

Práce bude psána teoretickým postupem z literárních rešerší ze širokého spektra zdrojů, a to jak tištěných, tak digitálních.

Vyhodnocení hypotéz bude provedeno aplikací vhodných statistických testů pro kategoriální data, které vychází z četnostních a kontingenčních tabulek. Při tvorbě vyhodnocující tabulky ekonomického vlivu revoluce budou zejména využívána data ze statistického serveru The world bank.

Doporučený rozsah práce

40 normostran

Klíčová slova

Kuba, Nikaragua, Chile, kubánská revoluce

Doporučené zdroje informací

- CARREL, A. 1978. Socialistická Kuba od A po Z. Bratislava: Pravda. 193 s. ISBN: 75-043-78.
- GOTT, R. 2005. Kuba: Nové dějiny. Praha: BB/art. 460 s. ISBN: 80-7341-678-6.
- KAŠPAR, O. 2002. Dějiny karibské oblasti. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 261 s. ISBN: 80-7106-557-9.
- KAŠPAR, V. 1979. Ekonomická a regionální geografie Severní Ameriky a Kuby. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 145 s. ISBN: NEUVEDENO.
- KUBRYCH, J. 1975. Kubánská republika. Praha: Nakladatelství Svoboda. 152 s. ISBN: 25-098-75.
- OPATRŇ, J. 2002. Kuba. Stručná historie států. 1. vyd. Praha: Libri. 100 s. ISBN: 80-7277-089-6.
- POLIŠENSKÝ, J. et al. 1979. Dějiny Latinské Ameriky. 1. vyd. Praha: Svoboda. 829 s. ISBN: NEUVEDENO.
- Sivičková, J. 2015. Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti. Bratislava: VEDA. 165 s. ISBN: 978-80-224-1458-6.
- SUCHA, S M. 2008. Setkání s Kubou. Praha: Mladá fronta. 160 s. ISBN: 978-80-204- 1469-4.
- ŠKODA, S., HROCH, P. 2004. Kuba: Ostrov, který se zdál. Praha: Dybbuk. 131 s. ISBN: 978-80-86862-32-3.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. et Mgr. Marta Hudousková

Garantující pracoviště

Katedra jazyků

Elektronicky schváleno dne 16. 6. 2022

PhDr. Mgr. Lenka Kučírková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vliv Kubánské revoluce na vybrané země Latinské Ameriky – Nikaragua, Chile a Kuba – z ekonomického a kulturního hlediska" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.03.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí paní magistře Hudouskové za odbornou pomoc, rady, a možnost si vypracováním této bakalářské prohloubit znalosti v oblasti mezinárodních vztahů. Zároveň bych ráda poděkovala paní doktorce Kopecké a panu docentu Šrédlovi za jejich odborné konzultace.

Vliv Kubánské revoluce na vybrané země Latinské Ameriky – Nikaragua, Chile a Kuba – z ekonomického a kulturního hlediska

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je zhodnocení dopadů Kubánské revoluce z ekonomického a kulturního hlediska na Kubu, Nikaraguu a Chile. Teoretická část popisuje historický vývoj Kuby od formální nezávislosti státu až po vítězný rok Kubánské revoluce, a stručně shrnuje kubánský politický vývoj. Zároveň zahrnuje charakteristiku kultury ve vybraných zemích, a specifikaci ekonomických ukazatelů, na jejichž základě bude posouzen ekonomický vývoj. V praktické části je analyzován ekonomický vývoj v různých obdobích, která jsou specifická pro historický a ekonomický vývoj daných zemích. Také obsahuje vývoj vybraných kulturních oblastí, a popisuje, jak byly dané oblasti ovlivněny revolucí. Kapitola výsledky a diskuse sumarizuje celkový průběh a jsou v ní zodpovězeny výzkumné otázky.

Klíčová slova: Kuba, Nikaragua, Chile, Kubánská revoluce, hrubý domácí produkt, hrubý domácí produkt na obyvatele, nezaměstnanost, inflace, platební bilance, kultura

Influence of the Cuban Revolution on Selected Latin American Countries – Nicaragua, Chile and Cuba – from cultural and economic viewpoint

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to evaluate the effects of the Cuban Revolution on Cuba, Nicaragua and Chile from an economic and cultural viewpoint. The theoretical part describes the historical development of Cuba since the formal independence of the state to the victorious year of the Cuban Revolution, and briefly summarizes the Cuban political development. At the same time, it includes the characteristics of culture in selected countries, and the specification of economic indicators, on the basis of which economic development will be assessed. In the empirical part, economic development is analyzed in different periods, related to the historical and economic development of the given countries. It also includes the development of selected cultural areas, and describes how those areas were affected by the Revolution. Then a summary of the overall course follows. In the chapter results and discussion the established research questions are answered.

Keywords: Cuba, Nicaragua, Chile, Cuban Revolution, gross domestic product, gross domestic product per capita, unemployment, inflation, balance of payments, culture

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická část.....	15
3.1 Definice revoluce	15
3.2 Události vedoucí k revoluci	16
3.2.1 Vláda za Gerarda Machada.....	16
3.2.2 Vláda za Carlose Manuela de Céspedes a Ramóna Grau San Martína...	18
3.2.3 Vláda za Fulgencio Batisty y Zaldívaru.....	19
3.3 Počátek a průběh Kubánské revoluce	20
3.3.1 Útok na kasárna Moncada.....	21
3.3.2 Počátky revolučních kroků a průběh revoluce.....	21
3.3.3 Vítězství po roce 1959	25
3.4 Revoluce v Nikaragui a podobnosti s Kubánskou revolucí	28
3.5 Puč v Chile a podobnosti s Kubánskou revolucí.....	29
3.6 Základní makroekonomické ukazatele.....	30
3.6.1 Hrubý domácí produkt	30
3.6.2 Hrubý domácí produkt na obyvatele.....	31
3.6.3 Inflace	31
3.6.4 Nezaměstnanost	32
3.6.5 Platební bilance.....	32
3.7 Kulturní charakteristiky	32
3.7.1 Kuba.....	32
3.7.2 Nikaragua.....	33
3.7.3 Chile.....	33
3.8 Přehled hlavních historických událostí Kuby	34
3.9 Přehled hlavních historických událostí Nikaraguy	35
3.10 Přehled hlavních historických událostí Chile.....	37
3.11 Základní geografické a demografické údaje zemí	39
4 Vlastní práce	41
4.1 Ekonomický vývoj Kuby před rokem 1959	41
4.1.1 HDP a HDP na obyvatele	42
4.1.2 Platební bilance.....	43
4.2 Ekonomický vývoj Kuby v revolučním období.....	46
4.2.1 HDP a HDP na obyvatele	47

4.2.2	Nezaměstnanost	50
4.2.3	Platební bilance	50
4.3	Ekonomický vývoj Kuby mezi lety 1959–1990.....	51
4.3.1	HDP a HDP na obyvatele.....	52
4.3.2	Nezaměstnanost	54
4.3.3	Inflace.....	55
4.3.4	Platební bilance	56
4.4	Ekonomický vývoj Kuby po roce 1990.....	57
4.4.1	HDP a HDP na obyvatele.....	58
4.4.2	Inflace.....	60
4.4.3	Nezaměstnanost	61
4.4.4	Platební bilance	61
4.5	Charakteristika aktuální ekonomické situace na Kubě.....	63
4.6	Ekonomický vývoj Nikaraguy v předrevolučním období	65
4.6.1	HDP a HDP na obyvatele.....	66
4.6.2	Inflace.....	67
4.6.3	Nezaměstnanost	68
4.6.4	Platební bilance	69
4.7	Ekonomický vývoj Nikaraguy v porevolučním období	70
4.7.1	HDP a HDP na obyvatele.....	71
4.7.2	Inflace.....	73
4.7.3	Nezaměstnanost	74
4.7.4	Platební bilance	75
4.8	Charakteristika aktuální ekonomické situace v Nikaragui	76
4.9	Ekonomický vývoj Chile v období před Chilským pučem	78
4.9.1	HDP a HDP na obyvatele.....	78
4.9.2	Inflace.....	80
4.9.3	Nezaměstnanost	81
4.9.4	Platební bilance	82
4.10	Ekonomický vývoj Chile v období po Chilském puči	83
4.10.1	HDP a HDP na obyvatele.....	83
4.10.2	Inflace.....	85
4.10.3	Nezaměstnanost	86
4.10.4	Platební bilance	87
4.11	Charakteristika aktuální ekonomické situace v Chile	89
4.12	Charakteristika vývoje kultury na Kubě.....	90
4.12.1	Literatura	90
4.12.2	Kinematografie	91
4.12.3	Hudba	92
4.13	Charakteristika vývoje Kultury v Nikaragui	93

4.13.1	Literatura.....	93
4.13.2	Kinematografie	93
4.13.3	Hudba.....	94
4.14	Charakteristika vývoje kultury Chile	95
4.14.1	Literatura.....	95
4.14.2	Kinematografie	95
4.14.3	Hudba.....	96
5	Výsledky a diskuse	98
5.1	Shrnutí.....	98
5.2	Zhodnocení výzkumných otázek.....	105
5.2.1	První výzkumná otázka.....	105
5.2.2	Druhá výzkumná otázka	105
5.2.3	Třetí výzkumná otázka.....	106
6	Závěr.....	108
7	Seznam použitých zdrojů	109
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	121
8.1	Seznam obrázků	121
8.2	Seznam tabulek	121
8.3	Seznam grafů.....	121
8.4	Seznam použitých zkratk.....	122
Přílohy		123

1 Úvod

Kuba – největší ostrovní stát Karibiku s nezaměnitelnou kulturou a bohatou historií. Je známá nejen pro své jedinečné doutníky s tóny karamelu a cedrového dřeva, nebo pro svůj rum, jehož sladká chuť připomíná Kubáncům s každým lokem jejich slavnou cukrovou třtinu. Jedná se o kolébku zrodu povstání, a to nejen ve 20. století. Kuba by se dala také nazvat ostrovem, který vzal svou budoucnost do svých rukou. Nebo také zemí, jejichž obyvatelé disponovali takovou formou sebeuvědomění a národní hrdostí, že byli schopni tuto multikulturní populaci sjednotit, a zapsat se tak svou odvahou vzdoru do historie světa.

Kubánská revoluce je neodmyslitelnou součástí národní historie Kuby. Měla vliv nejen na politický, ekonomický, kulturní a sociální vývoj Kuby, ale také na vývoj jiných zemí Latinské Ameriky. Jednalo se o historický milník vzdoru Kubánců, jehož vliv sahá i za kubánské hranice. Pro Kubánce je Kubánská revoluce symbolem vzepření se systému a opresi, kterou si Kuba procházela po celou existenci státu. Disharmonie mezi vládou a obyvateli Kuby vyvolala rebelie, na nichž se ale podílely také mezinárodní vztahy Kuby. Tato nespokojenost vyústila rokem 1953 a započala novou etapu.

Právě tato revoluce vytvořila nový směr vývoje kultury, ekonomiky a politiky, jenž se v dnešní době neodmyslitelně pojí s představou o Kubě. Jak velký dopad měl rok 1953 z ekonomického a kulturního hlediska na Kubu a jiné země Latinské Ameriky, to je předmětem zkoumání této bakalářské práce. Dosah Kubánské revoluce se totiž určitou měrou promítnul i v Nikaragui roku 1979 a Chile roku 1973, a transformoval je do takové podoby, jakou známe dnes.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je posouzení dopadů Kubánské revoluce z hlediska ekonomického a kulturního ve vybraných zemích Latinské Ameriky, a to u Kuby, Nikaraguy a Chile. Součástí hlavního cíle je zmapování specifik vývoje Kubánské revoluce a ověření následujících hypotéz:

Hypotéza 1: *Intenzita vlivu z ekonomického a kulturního hlediska není přímo úměrná vzdálenosti od Kuby.*

Hypotéza 2: *Dopady revoluce nejsou ovlivňovány počtem obyvatel.*

Hypotéza 3: *Kubánská revoluce nevedla ke zlepšení ekonomické situace dané země.*

2.2 Metodika

Práce je psána teoretickým postupem z literárních rešerší ze širokého spektra zdrojů, a to jak tištěných, tak digitálních. Vyhodnocení hypotéz je provedeno aplikací vhodných statistických testů pro kategoriální data, která vychází z četnostních a kontingenčních tabulek. Při tvorbě vyhodnocující tabulky ekonomického vlivu revoluce budou zejména využívána data ze statistického serveru The World Bank.

Empirická část práce se věnuje potvrzením či vyvrácením předem stanovených hypotéz a kulturními charakteristikami daných zemí. Jednotlivé stanovené hypotézy jsou následující: Intenzita vlivu z ekonomického a kulturního hlediska není přímo úměrná vzdálenosti od Kuby. Druhá stanovená hypotéza zkoumá, zda dopady revoluce nejsou ovlivňovány počtem obyvatel. Poslední hypotézou je, zda Kubánská revoluce nevedla ke zlepšení ekonomické situace dané země. Pro analýzu a zhodnocení stanovených hypotéz je vypracována analýza základních ekonomických ukazatelů, které jsou zobrazeny a vyhodnoceny pomocí tabulek a grafů. Všechny jednotlivé ukazatele jsou zařazeny do období, která korespondují se specifickým politickým a ekonomickým vývojem dané země.

V případě Kuby je vývoj rozdělen na čtyři období, a to počínaje formální nezávislostí státu po revoluční období, dále revoluční období, porevoluční období do rozpadu Sovětského bloku, a období od rozpadu Sovětského bloku po současnost. Každé období bude obsahovat na základě dostupnosti dat všechny ekonomické ukazatele pro celkové přehledné zhodnocení ekonomického vývoje.

V případě Nikaraguy a Chile časová období počínají rokem 1959 vzhledem k faktu, že v letech předchozích nemohla Kubánská revoluce vývoj dané země ovlivnit, a také protože revoluční hnutí daných zemí probíhalo déle. Je tedy zahrnuto období předrevoluční a porevoluční.

Kulturní část empirické části obsahuje popis vybraných kulturních oblastí, a jejich vývoj a dopady revoluce.

Praktická část je zakončena shrnutím průběhu ekonomického vývoje daných zemí a dopadu revoluce na vybrané kulturní oblasti. Následně jsou zhodnoceny stanovené hypotézy na základě výsledků analýzy ekonomických ukazatelů.

3 Teoretická část

3.1 Definice revoluce

Slovo revoluce v překladu z původního latinského *revolvere* znamená vracení se. Nejdříve bylo využíváno v astronomii, kdy slovo značilo pohyb hvězd, a to mimo zásah lidského snažení¹.

Revoluce je slovo představující mnoho různých významů. Američtí politici mají tendenci slovo revoluce charakterizovat jako svobodu pro soukromé podnikání. Kubánští politici pak slovo obecně definují jako absenci zasahování USA².

Slovo revoluce má svůj význam i v politickém charakteru, kdy lze proces definovat jako jakýsi cyklický pohyb nebo změnu vládnoucí elity. Taková situace by se pak dala nazvat reformou³.

„*Bud' svobodní navždy, nebo navždy bojovat za svobodu*“⁴. Citát kubánského hrdiny a jednoho z protagonistů kubánského hnutí za nezávislost vůči Španělsku výborně znázorňuje již počátek kubánské snahy o nezávislost tehdy vztahující se k boji vůči španělskému útlaku. Tehdejší boj za zrušení otroctví a rasovou rovnost je citátem výborně specifikován, stejně jako následná časová paralela v boji za národní nezávislost a ekonomickou a politickou stabilitu vůči Spojeným státům americkým od počátku 20. století až do revolučních převratů roku 1959⁵.

Následující a velice specifická situace vystihující tehdejší tendence revolučního chování, ale především myšlení kubánské populace, a to navzdory době, kdy byl názor komunikován, byla vyřčena během výuky na kubánské střední škole s názvem *Mučedníci z Kentu*. „*Svoboda znamená, když jste bez mezinárodního kapitalistického*

¹ ŠKODA, S. HROCH, M. *Buržoazní revoluce v Evropě*. Praha: Dybbuk, 1981 s. 12.

² CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 2.

³ KREJČÍ, J. *Dějiny a revoluce*. Praha: Naše vojsko, 1992. s. 9.

⁴ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 3.

⁵ Tamtéž, s. 3.

vykořisťování“⁶. Tento dnes poměrně dobře známý výrok si vyslechl americký pedagog Johnathan Kozol v roce 1976⁷.

Navzdory různým chápáním pojmu revoluce je tato tendence o samostatnost v rámci ekonomického a politického rozvoje Kubánci vnímána jako osvobození od útlaku jiných států, které výrazně ovlivňovaly celkovou prosperitu Kuby, a tím také nemyslitelně potlačovaly kubánskou svobodu⁸.

3.2 Události vedoucí k revoluci

3.2.1 Vláda za Gerarda Machada

V roce 1925 nastalo funkční období Gerarda Machada, generála Kubánské války o nezávislost. Zvolení Machada jako prezidenta Kuby silně ovlivnilo jeho popularitu a podporu předních politických stran⁹.

Před nástupem Gerarda Machada na post prezidenta byla Kuba sice formálně nezávislá, její ekonomická samostatnost byla ale díky obchodním smlouvám a Plattovu dodatku minimální, a většina tehdejších podniků setrvala ve vlastnictví amerických podnikatelů. Největší část kubánského exportu tvořil třtinový cukr. Valná většina všech cukrovarů po celém ostrově však spadala pod severoamerickou podnikatelskou činnost. Celá rafinerie třtinového cukru byla taktéž vlastněna americkými majiteli¹⁰.

Celkově tak téměř 80 % z celkového kubánského exportu patřilo Spojeným státům americkým. Mimo hospodářství byla Spojenými státy také značně ovlivněna doprava a spoje. Tato ekonomická nesamostatnost Kuby vyvolala také závislost v polickém dění¹¹.

Během Machadovy vlády vznikla silná opozice v reakci na Machadovy politické kroky, ekonomickou krizi a hospodářské změny. Pravicová skupina *Unión Nacionalista*

⁶ KOZOL, J. *Children of the revolution: A Yankee teacher in the Cuban schools*. Dell, 1980. s. 171.

⁷ Tamtéž, s. 171.

⁸ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 3.

⁹ Tamtéž, s. 26.

¹⁰ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 26.

¹¹ POLIŠENSKÝ, J. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Svoboda, 1979. s. 485.

dokonce vznikla z iniciativy bývalého prezidenta Menocala, plukovníka Carlose Mendiety a Miguela Mariana Gómeze, který byl synem bývalého prezidenta Gómeze¹².

Před nástupem na pozici hlavy státu, tj. v předchozím volebním období, se politicky silně angažoval a o moc usiloval Marío García Menocal. Po úspěšné kandidatuře se Menocal mimo fakt, že volby byly z důsledku vznesení námitek přezkoumávány, vypořádával také s velice silnou ekonomickou krizí zapříčiněnou první světovou válkou. Včetně zpracovávání a exportu cukrové třtiny pak ztratila Kuba i stabilitu bankovníctví. Následný rozmach severoamerických bankovních společností na Kubě upevňoval dominanci Spojených států na tomto ostrově¹³.

Po Menocalovi započalo roku 1921 funkční období představiteli liberálního politického postoje Alfredu Zayas y Alfonsu. Ten jako liberál založil *Lidovou stranu*, která mu pomohla zajistit úspěšné nastoupení na post prezidenta. Již v době jeho prezidentství téměř došlo k povstání, kterému bylo zabráněno neuznáním vlády ze strany Spojených států amerických¹⁴.

Ihned po zvolení a nástupu na post prezidenta byl Gerardo Machado Morales nucen tvořit markantní změny v tehdejší ústavě. Tyto změny vedly k tomu, že mohl vykonávat funkci prezidenta po delší období. Zásadní pokles ceny třtinového cukru výrazně ztížil Machadovo funkční období, a ten se rozhodl na krizi reagovat pomocí politiky utiskování, která vedla ke vzniku hnutí, a napětí se dostalo až na pokraj občanské války. I tyto události přispěly k stále se prohlubujícímu odporu vůči Spojeným státům americkým, tehdejší prezident Roosevelt se tedy snažil mírnit napětí „*politikou dobrého sousedství*“, tj. snahou o chránění společných zájmů a podpora neintervence do situací zemí v Latinské Americe¹⁵.

Kvůli nedostatečné podpoře USA v dané ekonomické krizi na Kubě byl Machado nucen vyhledat azyl v USA. Tímto končilo funkční období prezidenta Machada, a k moci se dostávala armáda Fulgencia Batisty¹⁶.

¹² GOTT, R. *Kuba – Nové dějiny*. Praha: BB/Art, 2005. s. 172.

¹³ POLIŠENSKÝ, J. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Svoboda, 1979. s. 486-487.

¹⁴ KAŠPAR, O. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 161.

¹⁵ OPATRŇÝ, J. *Kuba. Stručná historie států*. Praha: Libri, 2002. s. 65.

¹⁶ Tamtéž, s. 65.

3.2.2 Vláda za Carlose Manuela de Céspedes a Ramóna Grau San Martína

Machadova rezignace vyústila ve jmenování Carlose Manuela de Céspedes za hlavu státu. Céspedes – majitel plantáže a tvůrce *Grito de Yara*, usilovatel o svobodu a nezávislost. Jako aktivní bojovník za ukončení otroctví tvořil společně s José Martí a Antonio Maceem pantheon předních kubánských vůdců za nezávislost¹⁷.

Po Macadově vynucené rezignaci v roce 1933 získal post prezidenta kubánského ostrova Carlos Manuel de Céspedes. Jeho funkční období ovšem nemělo dlouhého trvání. Nově formovaná vláda vydržela pouze necelý měsíc, než byla převrácena další vojenskou aktivitou. Do revolty se brzo zapojili i studenti a určitý zlomek kubánské populace¹⁸.

Po takto krátké době Céspedes u moci se postu ujal vysokoškolský profesor Ramón Grau San Martín, na post ministra vnitra byl jmenován Antonio Guiteras¹⁹. Nyní nový prezident, předtím kandidát voleb v roce 1940, nastolil státní dozor nad odbory, také provedl razantní změny v politických stranách, a komunisté byli v politické angažovanosti odstraněni²⁰. Sama nová vláda se považovala, dokonce označovala jako revolucionářská. V plánu měla prosadit radikální a novodobá ustanovení, včetně kompletních změn politických a ekonomických standardů tehdejší Kuby. Jedním z prvních kroků k hospodářské svobodě byl jednostranně zrušen Plattův dodatek. Nová dohoda se Spojenými státy americkými taktéž zahrnovala vytvoření Ministerstva práce, uzákonění osmihodinové pracovní doby, a to zejména pro dělnickou třídu, a kompenzační systém²¹.

Mimo výhody pro kubánské pracovníky vláda také znehodnocovala severoamerické podnikatele, respektive navracela hospodářská práva Kubáncům. Nová vláda současně opatřila snížení sazeb stanovených energetickými společnostmi se sídlem ve Spojených státech amerických, což byl také jeden z faktorů ovlivňujících agrární reformu²². Pracovní

¹⁷ DOLGOFF, S. 2002. *Kubánská revoluce: kritický pohled*. Federace sociálních anarchistů, 2002.

¹⁸ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 26-27.

¹⁹ Tamtéž, s. 26-27.

²⁰ KAŠPAR, O. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 163.

²¹ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 26-27.

²² Tamtéž s. 26-27.

doba pro pracovníky v obchodě a průmyslu se stanovila na 8 hodin, a v těchto pozicích byla zaručena poloviční zaměstnanost pro kubánské obyvatele²³.

Na tyto změny valná většina dělnické třídy reagovala obsazením jednotlivých cukrovarních plantáží a založením samosprávných celků, které byly pod její správou. Na tuto radikálnost nově sestavené vlády reagovaly Spojené státy americké, a se značným znepokojením obrátily na představitele kubánské armády²⁴.

Ramón Grau San Martín předal velení armády tehdejšímu seržantovi Fulgenciu Batistovi, a povýšil ho na plukovníka. Mimo San Martínovu vidinu Fulgencia Batisty jako revolucionářského spojence, vnímal ho tak i americký velvyslanec Welles. Pomocí vhodných přesvědčovacích prostředků byl tak Fulgencio Batista utvrzen ve svém povědomí o tom, že jeho revolucionářské myšlení by mělo mít větší hodnotu než pouze velení armády²⁵.

Roku 1934 nastal další vládní převrat ve vedení Fulgencia Batisty. Vláda Spojených států amerických tento převrat nejen podporovala, ale i částečně iniciovala jemnou myšlenkovou manipulací, a okamžitě nabídla uznání Batistova nového režimu²⁶.

3.2.3 Vláda za Fulgencio Batisty y Zaldivara

Roku 1940 vyhrál díky svým revolucionářským krokům prezidentské volby Fulgencio Batista. Hned rok po jeho zvolení vzešla v platnost nově zpracovaná ústava, která následně fungovala jako podpůrný prostředek po mnoho budoucích generací. Ve své době totiž byla považována za jednu z nejdemokratičtějších. Nově byli do nově formované vlády postaveni také dva představitelé komunistické strany²⁷.

Po volbách v roce 1944 Fulgencio Batista sám odstoupil a vzdal se postu prezidenta ostrova jako reakci na vítězství strany *Auténtico*. „*Zpronevěra, úplatky, korupce a zneužívání*

²³ KAŠPAR, O. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 162.

²⁴ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 26-27.

²⁵ Tamtéž, s. 26-27.

²⁶ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 26-28.

²⁷ OPATRŇY, J. *Kuba. Stručná historie států*. Praha: Libri, 2002. s. 68-69.

veřejných funkcí pronikly do všech odvětví národních, provinčních, a obecní samospráva. Důvěra veřejnosti se přeměnila v soukromou pokladnu,“ popisuje situaci Pérez²⁸.

Druhý politický převrat v iniciaci Fulgencia Batisty se odehrál v roce 1952, přičemž již existovala pouze malá organizovaná opozice. Hluboké strukturální problémy ovšem stále od formální nezávislosti a následného jednostranného zrušení Plattova dodatku, vyřešeny zdaleka nebyly. Hospodářsky stále valnou většinu exportu Kuby tvořila jediná plodina – třtinový cukr. Spojené státy americké dlouhodobě ovládaly kubánskou ekonomiku, represe tak pouze prohlubovala nerovnosti ve společnosti²⁹. Během funkčního období Batisty byla nadpoloviční většina celkové rozlohy Kuby využívána pro zemědělské účely³⁰.

Vládní opozice byla za nového, respektive znovuobnoveného režimu, kompletně potlačena, nakonec dokonce zakázána. Ministři komunistické strany nebyli nadále členové vlády, a v roce 1953 byla komunistická strana prohlášena za nezákonnou. Dělnická hnutí byla znovu pod represí, tentokrát ale provládními stranami a jejich vůdci. Tím pádem ale byly opět v podstatě v rukou severoamerických podnikatelů díky jejich částečné spolupráci s Fulgencio Batistou³¹

3.3 Počátek a průběh Kubánské revoluce

Půdu pro státní převrat připravil mimo jiné politický převrat roku 1952. Vedoucí politické strany se rozpadly i přesto, že se část představitelů ortodoxní strany pokoušela o spojení a boj navzdory Batistově nelegální politické iniciativě. Batistova změna režimu fungovala jako katalyzátor pro revoluční hnutí³².

²⁸ PÉREZ, JR., LOUISE, A. *Cuba: Between Reform and Revolution*. Oxford: Oxford University Press, 2014. s. 284.

²⁹ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 27.

³⁰ KAŠPAR, V. *Ekonomická a regionální geografie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. s. 46.

³¹ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 27.

³² Tamtéž, s. 30.

3.3.1 Útok na kasárna Moncada

Prvním útokem v rámci Kubánské revoluce byl útok na kasárna Moncada, který byl iniciován 26. července 1953. "*Moncada nám ukázala cestu, kterou máme jít*"³³ shrnuje situaci Carlos Puebla. Jednalo se o počátek bojů trvajících sedm let skončený vítězně pro revoluční odboj, celkově útok a počátek revoluce znamenal vládní změny levicových sil, které byly významné pro celou Latinskou Ameriku³⁴.

Plánem útoku bylo zabrat kasárny Moncada, a zvolat k lidu, aby povstal při rebelii. Z vojenského hlediska byl útok velkým fiaskem, odboj byl odražen, a bylo zabito 61 z celkových 160 rebelských vojáků³⁵. Na druhé straně boje bylo zabito 19 vojáků Moncady, celkem tak přímo při útoku a následném stíhání atentátníků přišlo o život 81 mužů³⁶. Velká většina z nich byla na místě zadržena krátce po útěku z kasáren. Mezi skupinu zadržených patřil i vůdce útoku Fidel Castro. Právě tento krok odporu odstartoval Castrovu dlouhou kariéru revolucionáře³⁷.

Až roku 1958 měly hlavní myšlenky prvotního útoku znatelný dopad. Z části za tuto časovou prodlevu může také fakt, že do roku 1956 se Fidel Castro nacházel v exilu. Pokud byl útok na kasárna Moncada počátkem revoluce, pak návrat Fidela Castra na ostrov po propuštění z vězení, a poslání do exilu v Mexiku spolu s dalšími 80 společníky, představuje druhou instanci³⁸.

3.3.2 Počátky revolučních kroků a průběh revoluce

Fidel Castro, jako vůdce revolucionářského odboje, byl již od svých studentských let znám svými razantními politickými myšlenkami. Od počátku útoků byl členem studentského hnutí a ortodoxní politické strany.³⁹

³³ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 30.

³⁴ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015. s. 67.

³⁵ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 31.

³⁶ SUCHA, S. M. 2008. *Setkání s Kubou*. Praha: Mladá fronta, 2008. s. 134.

³⁷ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 31.

³⁸ Tamtéž, s. 31.

³⁹ CARREL, A. *Socialistická Kuba od A po Z*. Bratislava: Pravda, 1978. s. 31.

Po vedení útoku na kasárna Moncada Castro veřejně a před soudem přiznal svou účast na tomto útoku. Jeho řeč vedená v rámci výpovědi se změnila v projev proti Batistovu režimu, a jako obranu použil právo postavit se neligitimní autoritě, kdy citoval vše od kubánské ústavy z roku 1940 až po Martina Luthera Kinga⁴⁰ „*Odsud'te mě – nezáleží na tom! Historie mě osvobodí*“. Zakončil Castro svůj projev před soudem⁴¹.

Castro byl obzvlášť sympatický Kubáncům, kteří byli nezaměstnaní, byli zaměstnaní jako pracovníci farem a městským příslušníkům, kterým politická korupce uzavřela veškeré příležitosti. Vytyčil 5 „revolučních zákonů“, které chtěli útočníci na kasárna Moncada realizovat, a to:

1. Obnovení a realizace ústavy z roku 1940
2. Agrární reforma, která předávala majetnické právo půdy osobě (osobám), která ji obdělává
3. Povinnost zaměstnavatelům dělit zisk s dělníky
4. Zaručit trhy i pro malé pěstitele cukru
5. Konfiskaci veškerých podniků, který byly získány podvodem či korupcí

Veškeré tyto kroky, respektive revoluční zákony, vycházely právě z ústavy platné roku 1940, a to včetně vyhrazování velkoplošných pozemků a poskytování pracovního práva. Právě tento revoluční plán měl potenciál sjednotit kubánskou opozici, přičemž někteří z nejhrolivějších příznivců revoluce byli skutečně rolníci, kteří tvořili většinu populace. Během 50. let 20. století ale politické strany a ideologie spíše soupeřily o podporu obyvatelstva v nastolení politických změn. Některé strany byly razantně proti ozbrojeným povstání – jako například tehdy Batistou zrušená komunistická strana⁴².

Po útocích na kasárna Moncada a Castrovo vzetí do vazby, byl Castro zahnán do exilu v Mexiku, ze kterého se nevrátil až do roku 1956. Celý proces tedy trval 4 roky⁴³. Po návratu z exilu měl být druhý útok revoluce proveden v prosinci roku 1956. Plán byl vylodit se na jihovýchodní část Kuby společně s dalšími 82 revolucionáři, a zahájit povstání. Loď

⁴⁰ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 31-32.

⁴¹ LUMSDEN, I. *Machos, Maricones, and Gays*. Temple University Press, 1996. s. 102.

⁴² CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 32-54.

⁴³ Tamtéž, s. 32-54.

Granma se tehdy měla vylodit ve městě Santiago, kde na odboj čekaly vládní ozbrojené jednotky, jakmile loď zakotvila. Vládní ozbrojené jednotky povraždily většinu z mužů, několika z nich se ale podařilo utéct téměř jisté smrti. Mezi těmito muži byl také Fidel Castro, jeho bratr Raúl Castro a Che Guevara, společně se dostali až k pohoří Sierra Maestra na východní Kubě⁴⁴. Guerrilla, bojové revoluční jednotky, následovaly během bojů Che Guevaru a Fidela Castra, a nejen ve hnutí v Sierře, tak v ostatních jednotlivých bojích, tvořily významnou roli ve smyslu válečných ozbrojených sil⁴⁵.

Sierra Maestra se stalo místem dalších plánů pro povstání, vojensky sice neměla velký vliv, ale historiograficky byla velice podstatná⁴⁶. Sierra Maestra, stejně jako ostatní půda v horách Kuby, je velice úrodná. Až 80 % horské půdy je úrodných, a tvoří vysoký podíl na nerostném bohatství Kuby⁴⁷. Právě toto území mělo být využito pro porážení armády Batisty na kubánském venkově. Veškeré Castrovo a Che Guevarovo radikální myšlení či jednání se rozvinulo právě v Sierře, kde si obě hlavní postavy revoluce stanovily klíčové aspekty programu povstání:

1. Nutnost základní redistribuce zdrojů na venkově.
2. Potřeba rozšiřovat povědomí o národním ucelení a uvědomění tak, že městští Kubánci poznají chudou realitu venkova⁴⁸.

Nutnost rozšiřování povědomí o stavu venkova pro ostatní, obzvlášť pro městskou část obyvatel Kuby, závisela na nízké životní úrovni, primitivnosti obydlí, které u 30 % z nich nebylo ani dostatečně osvětlené, a nedostatku základních potřeb. Mezi základní potřeby se v tomto případě řadilo i jídlo, kdy valná většina venkovských obyvatel Kuby trpěla podvýživou⁴⁹.

⁴⁴ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 32-54.

⁴⁵ ŠKODA, S. HROCH, M. *Buržoazní revoluce v Evropě*. Praha: Dybbuk, 1981. s. 39.

⁴⁶ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 32.

⁴⁷ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015. s. 65.

⁴⁸ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 32.

⁴⁹ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015. s. 65.

Mezi lety 1957-1958 díky Sierře právě městská část populace, především střední vrstva mladšího věku, vedla obyvatele k protestu proti stávající vládě, a tak představovala střed celé revoluce. Právě po těchto protestech v dubnu roku 1958, a po shrnutí sierské strategie, došlo k donucení Batisty k rezignaci, a zrodila se přední revoluční koalice⁵⁰.

Do března roku 1958 stály Spojené státy americké za svým spojencem Batistou. Podporovaly jeho vládu, a to také muničně a armádně. Jakmile ale revoluční strana začala nabírat na síle, snížila se podpora Batistovi, primárně pak odstříhnutím armádní výpomoci. Během léta doufal Batista v poslední ofenzivu vůči odboji, protiútočníci ovšem tuto domněnku neúprosně vyvrátili. Z velké části měla na vojenském neúspěchu Batistovy armády podíl nedostatečná vycvičenost vojáků, přestože byla armáda dostatečně vybavena. Batistův pád pak následoval roku 1958⁵¹.

Na revoluci, a to nejen kubánské, se nejvíce podílela vůdčí osobnost Fidela Castra, ale také ideologie a odkaz Che Guevara⁵². Che Guevara se domníval, že komunismus nespočívá pouze ekonomické reformě, tvrdil, že komunismus je fenomén vědomí a prostředek k překonání odcizení a vytvoření nového člověka. „*Bojujeme proti bídě, ale také bojujeme pro odcizení*“ tvrdil Che Guevara⁵³. Che Guevara dokonce v jednom rozhovoru řekl, že ho nezajímá ekonomický socialismus. Pro oba Che Guevara i Fidela Castra nebyl socialismus pouhou otázkou vývoje nového způsobu distribuce, ale osvobození lidí od odcizení⁵⁴.

Revoluce se dala považovat za úspěšnou počínaje zářím roku 1959. Válka skončila vítězoslavným vstupem vojáků Castra na Havanu na Nový rok 1959, ale celá revoluce byla stále na počátku. Revoluce na Kubě neznamená pouze období vzporu, válčení proti Batistově režimu a stoupenectví slavných revolučních osobností. Kubánská revoluce odkazuje na zhruba 50letý proces vytvoření nové společnosti v různých fázích a směrech⁵⁵.

⁵⁰ HUNT, H. *Give Us This Day*. NY: Arlington House, 1973. s.38.

⁵¹ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 34.

⁵² Tamtéž, s. 34.

⁵³ CORN, D. *Blond Ghost*. Simon&Schuster, 1994. kap. 4.

⁵⁴ BRANCH, T., CRILE, G. The Kennedy Vendetta. Portes and Stepick. *Harper's magazine*, 1975. s. 51-52.

⁵⁵ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 36.

3.3.3 Vítězství po roce 1959

Typickým znakem režimu kubánské vlády před rokem 1959 byla fakticky zfalšovaná buržoazie v demokratickém smyslu. Parlamentní činnosti zahrnovaly překvapivě také uznávání pracovních spolků, které ovšem striktně musely být nerevolučního charakteru⁵⁶. Během bojů vláda za Batisty ukázala svou pravou, dosud utajovanou podstatu, své kořeny měla ale již za vlády Gerarda Machada⁵⁷.

Prvními kroky po úspěšném svržení Batistova režimu byla nutná agrární reforma pro navrácení hospodářství Kuby právě Kubě a jejím občanům pod předchozím a dlouhotrvajícím útlakem ze strany Spojených států amerických. Právě hospodářská reforma změnila každodenní chod spotřeby a odbytu jídla, vzdělání a zdravotnictví, až takto ovlivnila nová kubánská verze socialismu Kubu a její obyvatele⁵⁸. Nová revoluční vláda, i když podstatně méně na toto hledisko zaměřeně, projevovala také snahu zlepšit školství⁵⁹.

Takzvané hnutí 26. července, útoky na kasárna Moncada počínaje, začalo svou etapu vládnutí a reforem od 1. ledna 1959, a to s hojnou podporou. Přesto se napříč celou populací nejednalo o shodný názor na změnu systému pro nahrazení starého. Někteří žádali pouze konec Batistovy zkorumpované vlády a znovuoobnovení ústavního řádu s minimálními změnami v oblasti společenského dění. Jiní si přáli příležitost využít v rámci absolutní změny chodu kubánské společnosti. Ve společenské sféře tyto politické změny vyvolaly nutnost migrace do exilu, a to u vyšších a středních vrstev populace. Co bezpochyby charakterizovalo novou socialistickou Kubu byl paradoxně opět vztah závislosti na jiné zemi – SSSR⁶⁰.

Vývoj tohoto padesátiletého reformního procesu lze rozdělit na fáze podle ekonomických mezníků změn. Začátek a první prosazená fáze změn by tedy byla dekáda pokusů přeměny a oproštění ekonomiky od její závislosti na produkci cukru v 60. letech. Tato prvotní fáze skončila jasným neúspěchem, završeným rekordní desetimilionové sklizně

⁵⁶ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 36.

⁵⁷ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015. s. 68.

⁵⁸ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 36.

⁵⁹ GOTT, R. *Kuba – Nové dějiny*. Praha: BB/Art, 2005. s. 147.

⁶⁰ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 36-37.

cukru v roce 1970⁶¹. Namísto Spojeným státům americkým pak Kuba začala prodávat třtinový cukr SSSR⁶².

Druhá fáze odehrávající se od roku 1970 až po rok 1986 pak představuje neustále eskalující závislost na SSSR jak ekonomicky, tak politicky. Největší změnou bylo v ekonomické sféře otevření přístupu k mezinárodnímu trhu, paradoxně bylo tímto ale zapříčiněno pozastavení především tuzemského trhu⁶³.

Následující perioda byla datována roku 1989 po nápravné kampani kvůli rozpadu Sovětského bloku. Tato skutečnost podkopala kubánskou ekonomiku závislou právě na Sovětském svazu, následně nastalo *zvláštní období v době míru*, které bylo vyhlášeno roku 1991, a započalo období závažných ekonomických reforem⁶⁴.

Politický postup a uplatnění hlavních revolucionářských postav bylo různé. Che Guevara se po vítězné revoluci a následném obsazení Havany dostal na pozici velitele pevnosti *San Carlos de la Cabaña*. Následně zastával hned několik pozic, byly to vedoucí pozice jako: guvernér Národní banky, předseda Institutu pro zemědělskou reformu a ministr průmyslu. Jeho nepochybně známá revoluční postava ovšem nikterak pozitivní nebyla. Od jeho arogance počínaje, snahu o rozpoutání další Guerrillové války v rámci rozšiřování revolučních myšlenek po Latinské Americe, až po zřízení koncentračních táborů pro kněze, homosexuály, živnostníky, intelektuály, či svědky Jehovovy. Jeho smrt nastala roku 1967, kdy byl při snaze rozpoutat válku, zastřelen Bolivijskými vojáky⁶⁵.

I přes svou ztrátu nad nekompromisním útlakem Kuby se i po revoluci Spojené státy americké snažily mít co možná největší vliv nad rozvojem Kuby po Batistovi. Na post prezidenta protlačily Spojené státy americké v podstatě neutrální postavu celé revoluce – Manuela Urrutiu, a potají intrikovala proti vládě nového prezidenta Osvalda Dorticósa Torrada, v tomto období byl Fidel Castro předsedou vlády, kterého se Spojené státy

⁶¹ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 36-37.

⁶² KUBRYCHT, J. *Kubánská republika*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1975. s. 75.

⁶³ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 36-37.

⁶⁴ Tamtéž, s. 36-37.

⁶⁵ ŠKODA, S. HROCH, M. *Buržoazní revoluce v Evropě*. Praha: Dybbuk, 1981. s. 50-51.

americké snažily podplatit pro zajištění svého vlivu na Kubě. Po Torradově funkčním období pak nastoupil na post prezidenta Fidel Castro⁶⁶.

Následně potom nastala hospodářská blokáda, poprvé byla kubánská půda právě v moci a režii Kuby, proti tomu ovšem Spojené státy americké začaly podnikat kroky. Přestože již nevlastnily většinu produkční půdy, mohly alespoň ztížit nebo zastavit výrobu a zpracování základních surovin k exportu z Kuby. Většina strojů na zpracování nejdůležitějších plodin – tabák a třtinový cukr – pocházela právě z USA⁶⁷. Zredukování vývozu příslušenství a dílů k provozu strojů vyústilo v embargo na obchodní spolupráci s Kubou⁶⁸. Blokáda byla započata nejen stroji, ale i nekupováním kubánských výrobků. Ztrátou politického vlivu se tedy zaměřily Spojené státy americké na protiúder ekonomického charakteru, který vedl až k hladovění obyvatel Kuby⁶⁹. Proto do zrušení blokády nařídil Fidel Castro přiděly potravin⁷⁰. *Libreta de Abatestecimiento* – přidělová kniha, která byla etablovaná v roce 1962 – ve které byl seznam potravin, které byly přidělovány obyvatelstvu, a také gramáže a počet, jež obyvatelé ve věku v rozmezí 7 až 65 lety dostávali⁷¹.

Dalším faktorem vývoje Kuby, a i zbytku světa, byl fakt, že od roku 1959 byla celá plocha Kuby v téměř konstantním stavu narušení vzdušeného prostoru kvůli špionáži USA. Snahy o poškození Kuby v ekonomickém měřítku vyústily v bombové nálety cílené na centra průmyslu na Kubě. Toto jednání bylo Fidelem Castrem odsouzeno na shromáždění OSN v roce 1960. Ekonomická stránka celého konfliktu vyeskalovala, když Kuba podepsala

⁶⁶ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015. s. 129-130.

⁶⁷ Tamtéž, s. 129-130.

⁶⁸ POLIŠENSKÝ, J. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Svoboda, 1979. s. 609.

⁶⁹ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015, s. 129-130.

⁷⁰ ŠKODA, S. HROCH, M. *Buržoazní revoluce v Evropě*. Praha: Dybbuk, 1981. s. 57.

⁷¹ SUCHA, S. M. *Setkání s Kubou*. Praha: Mladá fronta, 2008. s. 138-139.

obchodní dohodu se SSSR v únoru roku 1960⁷². Následně během roku 1961 se americká vláda pokoušela nastolit změny pomocí útoku po vylodění⁷³.

Ještě před slavným vyloděním v Zátocě svini, zaútočili kubánští emigranti ve vzdušném prostoru na letiště v Castrově vlastnictví. Naštěstí s tímto krokem Castro počítal, a podařilo se mu většinu letadel přemístit ještě před útokem⁷⁴. Neuskutečněný druhý pokus s cílem vykonat státní převrat, byla operace *Northwoods*. Americká vláda započala novou strategii a ve spolupráci s kubánskými emigranty v Miami uskutečnila bombové útoky na známá americká města, jako například Boston, Los Angeles, Miami či Washington, ze kterých měla americká vláda v plánu obvinít Fidela Castra. Tento krok měl sloužit jako falešný podnět pro USA pro vyvolání ozbrojeného konfliktu vůči Kubě. K tomuto kroku nedošlo pouze díky tehdejšímu prezidentovi Kennedymu, který s celou situací nesouhlasil. Jediné další východisko pro CIA představovalo fyzické zlikvidování Fidela Castra, pokusy ale zahrnovaly i jeho stoupence. Po četných neúspěších byly zaznamenány pokusy o degradaci a diskriminaci z různých hledisek, s tou ale pomohla sovětská delegace⁷⁵.

3.4 Revoluce v Nikaragui a podobnosti s Kubánskou revolucí

Podobně jako na Kubě, i v Nikaragui byla Sandinistická revoluce výsledkem útlaku vlády ze strany Somozů, roku 1979 sandinistické hnutí zvítězilo. Jak diktátorský režim Somozy, tak režim Batisty, byly vysoce nepřívznivé pro pracovníky, pěstitelé a střední třídu obyvatelstva. V obou případech byly hlavy státu svrženy díky inscenované revoluci. I samotný proces Sandinistické revoluce, mimo podobnosti v režimu vedeném hlavami obou států, je srovnatelný v mnoha aspektech. Inspirace Kubánskou revolucí je viditelná i v Guerrillové válce vedené v oblasti pohoří a tvorbě aliancí v městských oblastech, které tvořily převážně studentské organizace. Sandinistické hnutí sjednotilo téměř celou populaci

⁷² CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 64.

⁷³ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015 s. 137-138.

⁷⁴ ŠKODA, S. HROCH, M. *Buržoazní revoluce v Evropě*. Praha: Dybbuk, 1981. s. 115-116.

⁷⁵ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015. s. 139-141.

Nikaraguy. Nikaragujské revoluční hnutí FSLN v praxi fungovalo v podstatě jako politická strana⁷⁶.

Nikaragujská revoluce také čelila opozici Spojených států amerických, kdy za vlády Ronalda Reagana mělo USA v plánu svržení nové sandinistické vlády a jejího režimu. Na rozdíl od Kuby Nikaragua nedostala podporu Sovětského svazu a států východní Evropy v průběhu revoluce⁷⁷.

Z politického hlediska se Nikaragua držela demokratického režimu především ve smyslu voleb, alespoň v začátcích po svržení Somozova režimu. Oproti Kubě, která slibovala volby do 18 měsíců po nástupu nové vlády, které se ovšem nikdy nestaly, dala Nikaragua přednost právě této formě volebního procesu. Nikaragua se následně snažila experimentovat se smíšenou ekonomikou, kde se nakonec všechny politické strany uchýlily k obviňování sebe navzájem z ekonomických problémů⁷⁸.

3.5 Puč v Chile a podobnosti s Kubánskou revolucí

První projevy faktu, že dojde k puči, se projeví již v roce 1942. Chile projevovala snahu o vlastní zabezpečení, kterého se Spojené státy americké snažily využít ve svůj prospěch, a nabídly, dále také provedly, finanční výpomoc v období, kdy Chile přerušila spolupráci s některými zeměmi Latinské Ameriky⁷⁹.

Chilský puč, který se odehrál v 80. letech 20. století, se od Kubánské revoluce výrazně lišil, přestože převzal některé prvky. I přes větší vliv Spojených států amerických v politické sféře se stal Salvador Allende hlavou států v čestných demokratických volbách. Sesazen byl až po 3 letech americkou opozicí. Velký vliv ovšem měly i vnitrostátní vlivy⁸⁰.

⁷⁶ RODRIGUEZ, R. M. *Essays About the Revolution in Nicaragua and a Psychological Profile of Ernesto Che Guevara*. Lulu Press, 2011. s. 2-11.

⁷⁷ Tamtéž, s. 2-11.

⁷⁸ RODRIGUEZ, R. M. *Essays About the Revolution in Nicaragua and a Psychological Profile of Ernesto Che Guevara*. Lulu Press, 2011. s. 2-11.

⁷⁹ POLIŠENSKÝ, J. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Svoboda, 1979. s. 543.

⁸⁰ FONTENOT, P. E. *Revolutions, Coups, and Regrets: U.S: Intervention in Latin America during the Cold War*. HOHONU, 2019. s. 13.

Samotný puč byl započat roku 1973, a vztahy USA s Chile byly těsně před ním komplikovanější než na Kubě před vyložením v Zátocy sviní. Spíše než průběh puče v porovnání s Kubánskou revolucí, je kontrast dění v obou státech viditelný v předrevolučním období⁸¹.

V září roku 1973 vzdušné jednotky Chile spustily rakety na palác La Moneda v Santiagu, a tak ukončily započatou rebelii probíhající v ulicích. Tento akt dohnal prezidenta k sebevraždě⁸².

Podobně jako u Batistova režimu, skrze funkční období Allendeho měla americká vláda pod kontrolou ekonomiku Chile. Faktické ovlivňování Chile Spojenými státy americkými ovšem nebylo jediným faktorem v ekonomickém úpadku Chile a následném puči, naopak se díky situaci u Zátoky Sviní bála americká opozice případného veřejného konfliktu⁸³.

K nacionalizaci měděných dolů, které byly před pučem ze 70 % ve vlastnictví USA, došlo již během Allendeho. Americké banky ale odstříhly přísun státních půjček, což vedlo k následnému propadu chilské ekonomiky. Jak vnitrostátní, tak mezinárodní vlivy tedy vedly k eskalaci situace a zapříčinily Chilský puč⁸⁴. Jak tvrdil bývalý prezident Chile, všichni jsou zodpovědní⁸⁵.

3.6 Základní makroekonomické ukazatele

3.6.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt představuje peněžní hodnotu veškerého zboží a služeb vyrobených v zemi během určitého časového období, toto časové období představuje

⁸¹ FONTENOT, P. E. *Revolutions, Coups, and Regrets: U.S. Intervention in Latin America during the Cold War. HOHONU*, 2019. s. 13.

⁸² COLLIER, S., SATER, W. F. *A History of Chile 1008-2002*. Cambridge University Press, 2010. s. 354.

⁸³ FONTENOT, P. E. *Revolutions, Coups, and Regrets: U.S. Intervention in Latin America during the Cold War. HOHONU*, 2019. s. 13.

⁸⁴ Tamtéž, s. 13.

⁸⁵ COLLIER, S., SATER, W. F. *A History of Chile 1008-2002*. Cambridge University Press, 2010. s. 355.

nejčastěji jeden rok. Představuje jeden z nejkritičtějších ukazatelů měření výkonnosti národního hospodářství pro vyobrazení ekonomického zdraví a pokroku země. Jedná se o široce podrobný výkaz sčítající tržní ceny obrovského množství zboží a služeb, kde zboží a služby představují ekonomické komodity a věci, které lze za určitou cenu pořídit. Statky pak znamená hmotnou věc, a služba věc nehmotnou, kdy obě součásti hrubého domácího produktu jsou určeny pro finálního spotřebitele⁸⁶.

3.6.2 Hrubý domácí produkt na obyvatele

Jedná se o peněžní vyjádření pro charakterizování ekonomické výkonnosti, je používán jako široké měřítko životní úrovně. Využití ukazatele je užitečné při rozboru hnacích sil celkového růstu hrubého domácího produktu. Jako ukazatel ale nemusí být vždy naprosto objektivní vzhledem k počtu nerezidentů a sezónních pracovníků může převyšovat nebo podhodnocovat životní úroveň. U průměrného hrubého domácího produktu na obyvatele pak může být neobjektivní díky vysoké příjmové nerovnosti⁸⁷.

3.6.3 Inflace

Inflace se dá charakterizovat jako růst cen zachycený v rámci dané ekonomiky. Je ji možno chápat a měřit jako přírůstek spotřebitelských cen⁸⁸. Jedná se tedy o termín popisující zvyšování cen, rychlost zvyšování cen je pak nazývána míra inflace⁸⁹. Přírůstek spotřebitelských cen je měřen a zachycován v indexu spotřebitelských cen⁹⁰. Výpočet míry inflace porovnává nákupní náklady, od kterých je odečten index spotřebitelských cen, na základě výpočtu je možno vyjádřit míru inflace jako změnu cenové hladiny v průběhu roku⁹¹.

⁸⁶ BREZINA, C. *Understanding the Gross Domestic Product and the Gross National product*. The Rosen Publishing Group, 2011. s. 4-10.

⁸⁷ OECD, Organisation for Economic Co-operation and. *National Accounts at a Glance 2013*.

⁸⁸ ČNB, Česká národní banka. *Inflace*.

⁸⁹ Bank of England. *What is inflation?*

⁹⁰ ČNB, Česká národní banka. *Inflace*.

⁹¹ Bank of England. *What is inflation?*

3.6.4 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost vyjadřuje pracovní sílu, která není využita, tedy jedná se o ekonomický potenciál, který je nevyužitý, nemožnost uplatnění dovedností a schopností probíhající na trhu práce. Míra nezaměstnanosti je vyjádřena jako počet nezaměstnaných osob v podílu s celkovou pracovní silou. Obecnou míru nezaměstnanosti pak lze definovat jako ukazatel, jehož potenciál pramení z výsledků na výběrových šetřeních pracovní síly. Nezaměstnané osoby představují osoby starší patnácti let, které nemají zaměstnání, ale aktivně ho hledají, a jsou připraveny do práce nastoupit⁹².

3.6.5 Platební bilance

Platební bilance představuje zprávu o zachycených ekonomických transakcích rezidentů a nerezidentů v rámci určitého časového období. Její struktura se skládá z běžného účtu, kapitálového účtu a finančního účtu. Součástí jsou ale i aktiva ve formě rezerv. V běžném účtu jsou zachyceny toky zboží a služeb, a primární a druhotné důchody, přičemž primární důchody představují daně, dotace, úroky, dividendy, příjmy a hodnotu reinvestovaných zisků. Druhotnými důchody jsou pak převody domácností, sociální dávky a daně. V kapitálovém účtu jsou odrážena nevyrobená nefinanční aktiva, například půda, a přerozdělení ve smyslu kapitálového charakteru, které může být například investiční grant nebo odpuštění dluhu. Finanční účet se skládá z čistých přírůstků a úbytků. Finanční účet zaznamenává čisté úbytky a přírůstky v rámci finančních aktiv a pasiv v rozdělení na investice – přímé, portfoliové, ostatní, dále rezervní aktiva a finanční deriváty. V platební bilanci je zahrnuto také saldo chyb a opomenutí představující neidentifikovatelné toky⁹³.

3.7 Kulturní charakteristiky

3.7.1 Kuba

Kuba jako součást Karibiku je od roku 1942 světovým rozcestím kulturního obohacení, které svou kulturou obohatilo celý svět. Od literatury, respektive vlastních specifických směrů, po filmy, hudbu, tanec, jídlo a kulturní aktivity. Kubánská kultura má hluboce zakořeněné charakteristiky ve všech kulturních směrech. V mnoha směrech je

⁹² Český statistický úřad. *Využití lidských zdrojů: nezaměstnanost*.

⁹³ ČNB, Česká národní banka. *ARAD: databáze časových řad*.

transkulturní a specifická. Téměř ve všech aspektech vývoje byla ovlivněna především revolucí počínající rokem 1953, což mělo za následek i její následnou expanzi. Z jednoho hlediska Kubánská revoluce podporovala rozvoj demokratizace všech aspektů kubánské kultury. Z druhého hlediska ale přinesla také určitá omezení ve smyslu kontroly, cenzurování a restrikcí kulturní produkce země až do takového měřítka, kdy bylo nespočet autorů a umělců nuceno opustit zemi⁹⁴.

3.7.2 Nikaragua

Nikaragua má navzdory své chudobě bohatou kulturu především v rámci svých uměleckých výtvorů. Její bohatá umělecká tradice po celou dobu existence rozkvétá i navzdory vyspělosti a ekonomické situaci. Již od roku 1867 má Nikaragua přívlastek země básníků. Stejně jako většina zemí Latinské Ameriky, i Nikaragujská kultura obsahuje bohatou literaturu, hudbu a kulturní aktivity, stejně jako filmovou produkci. Revoluce v 70. letech otevřela dveře rozvoji hudby do pozitivně a motivovaně naladěných not, literatuře dala nový rozměr, a podpořila nové autory ve všech kulturních oblastech⁹⁵. Přestože některá umělecká vyjádření, jako například kinematografie, se rozmohly až v porevolučním období, podepsaly se na kulturním obohacení celé země neméně⁹⁶.

3.7.3 Chile

Chile celosvětově přispěla ve sféře kultury velkým dílem. Obzvláště literatura, konkrétně pak básně, přispěly k viditelnosti ve smyslu kulturního obohacení. Především literaturu vnímá Chile jako klíčový prvek nacionální identity země⁹⁷. Hudba je podobně jako v ostatních zemích Latinské Ameriky velmi hluboce zakořeněna a diverzitní, od starého používání primitivních hudebních nástrojů, folkové hudby, až po klasickou vážnou hudbu. Stejně tak přispěly na kulturním bohatství Chile i kulinářství, film a kulturní aktivity⁹⁸.

⁹⁴ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 88-125.

⁹⁵ PLUNKETT, H. *Nicaragua: inside to people, politics and culture*. Inkerlink Pub Group Inc, 1999. s. 80-86.

⁹⁶ WHITE, S. F., CALDERÓN, E. *Culture and Customs of Nicaragua*. Westport, Conn: Greenwood Press, 2008. s 77–97.

⁹⁷ CASTILLO-FELIU, G. *Culture and Customs of Chile*. Greenwood Press, 2000. s. 1.

⁹⁸ PORTERFIELD, J. *Chile: A Primary Source Cultural Guide*. PowerPlus Books. 2003. s. 61-81.

Chilským pučem byla kultura ovlivněna jak z hlediska občanského odporu, tak vojenského hnutí. K překonání strachu z odporu vůči diktátorskému režimu byla umělecká vyjádření formou národní tradice a výslednicí tehdejší reality⁹⁹.

3.8 Přehled hlavních historických událostí Kuby

1493 vylodění Kryštofa Kolumba na Kubě

1868 počátek snahy o nezávislost vůči Španělsku (*Grito de Yara*)

1879 druhá fáze války o nezávislost (*Guerra Chiquita*)

1886 zrušení otroctví

1895 obnovení Kubánské války o nezávislost

1898 intervence Spojených států do Války o nezávislost

1901 vytvoření Plattova dodatku

1902 formální nezávislost státu

1912 masakr Afro-Kubánců

1925 zvolení Gerarda Macada prezidentem

1933 svržení Macada a nastoupení Carlose Menuala de Céspedes na post prezidenta, následně nahrazen Ramón Grau San Martínem

1934 zrušení Plattova dodatku

1940 Fulgencio Batista prezidentem

1952 puč Fulgencia Batisty

1953 útok na kasárna Moncada

⁹⁹ MOYA-RAGGIO, E. "Arpilleras": Chilean Culture of Resistance. *Feminist Studies, Inc.* 1984. s. 277.

1958 vylodění lodi *Granma*

1959 vítězství Kubánské revoluce, založení ICAIC, založení *Casa de las Américas*

1960 ekonomické embargo ze strany Spojených států

1961 invaze v Zátocě sviní

1962 Karibská krize

1972 Kuba se přidala k Východnímu bloku

1976 Kuba oficiálně socialistickým státem

1989 rozpad Sovětského bloku

2000 výjimka embarga pro povolení exportu Spojených států na Kubu

2008 Raúl Castro prezidentem¹⁰⁰

3.9 Přehled hlavních historických událostí Nikaraguy

1543 Nikaragua se stává součástí španělských kolonií

1570 Nikaragua se stává součástí *Audencia de la Guatemala*

1610 erupce vulkánu Momotombo zničila León

1664, 1666 angličtí bukanýři zaútočili na Granadu a ukořistili ji

1678 Britové založili protektorát nad pobřežím Moskytů

1786 Britové opouštějí pobřeží Moskytů

1811 první povstání proti Španělsku

1821 Střední Amerika získává nezávislost, a Nikaragua se stává součástí nezávislého Mexika

¹⁰⁰ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 1-173.

1838 formální nezávislost Nikaraguy

1847 pobřeží Moskytů znovu zřízeno jako protektorát Britů

1854 Fruto Chamorro Pérez se stává prvním prezidentem Nikaragujské republiky

1855-1856 William Walker převzal město Granada a stává se prezidentem

1860 poprava Williama Walkera

1894 poslední britská intervence v pobřeží Moskytů

1912-1933 armáda Spojených států okupuje Nikaraguu

1927-1933 Augusto César Sandino vede nikaragujské nacionalisty proti okupující armádě Spojených států

1934 Anastasio Somoza García spáchá atentát na Sandína

1936 Anastasio Somoza García se stává prezidentem Nikaraguy

1956 atentát na prezidenta Anastasio Somoza Garcíu, Luis Somoza Debayle se stává prezidentem

1961 Nikaragua se zapojila do invaze Spojených států v Zátocě sviní na Kubě

1963 podepsáno první komuniké FSLN

1972 korupce Anastasio Somoza Debayle vzbudilo veřejný nesouhlas proti Somozovi

1978 Spojené státy přerušily armádní podporu Somozy, opozice Somozy se drasticky zvětšuje, spáchán atentát na vedoucího konzervativní opozice Somozy

1979 Sandinisté vedou širokou koalici, která svrhne Somozovu vládu

1981-1988 Ronald Reagan vede válku nízké intenzity proti Sandinistům

1982 vytvořen pozměňovací návrh na nepoužívání finančních prostředků Spojených států ke svržení vlády v Nikaragui

1984 Daniel Ortega zvolen prezidentem Nikaraguy, CIA poničila lodě v přístavu *Corinto* jako komandní nájezd proti Sandinistům

1985 vzneseno embargo Spojených států na Nikaraguu

1990 Violetta Chamorro porazila Ortegu v prezidentských volbách

1992 implementace mírové dohody v Nikaragui

1996 Arnaldo Alemán Lacayo prezidentem

2002 Enrique Bolaños Gyer zvolen prezidentem

2004 implementace dohody o volném trhu Střední Ameriky

2006 Daniel Ortega znovu zvolen prezidentem

2008 Sandinisté dominují komunální volby¹⁰¹

3.10 Přehled hlavních historických událostí Chile

1541 založeno město Santiago expedicí *Pedro de Valdivia*

1599-1604 rebelie Mapučů zničila 7 měst

1810 počátek hnutí za nezávislost, vytvoření první vlády

1811 José Miguel Carrera převzal diktátorskou moc

1817 armáda Argentiny a Chile poráží španělské síly v Chacabuco

1818 formální nezávislost Chile

1822 formálnost státu uznána Spojenými státy

1830 vítězství konzervativců nad liberály

1837-1839 Chile ve válce s Peruánsko-Bolivijskou konfederací

¹⁰¹ STATEN, C. L. *The History of Nicaragua*. Greenwood Press, 2010. s. 1-20.

1859 revolta proti Monttově vládě

1923-1924 Pablo Neruda začíná svou vydavatelskou kariéru

1924 vojenský nátlak na Alessandriho rezignaci

1925 Alessandri se vrací na post prezidenta, nová ústava nahrazuje původní z roku 1833

1942-1946 Juan Antonio Ríos prezidentem

1946-1952 Gabriel Gonzáles Videla prezidentem

1958-1964 Jorge Alessanri prezidentem

1960 nejvíce devastující zemětřesení v historii Chile

1961 Kennedyho administrativa přesvědčuje Alessandriho k účasti na Alianci pro rozvoj

1970 Salvador Allende se stává první socialistickým prezidentem

1971 Pablo Neruda oceněn Nobelovou cenou, znárodnění měděných dolů

1973 v červnu projíždějí ulicemi tanky jako předehra před pučem v září, kdy armáda svrhne Salvadora Allendeho, veškerá politická aktivita byla zakázána a byly prováděny popravy

1978 Pinochet vyhlásil amnestii pro politické zločiny spáchané 11. září 1973

1980 ratifikace nové ústavy

1988 první oficiální volby od roku 1973, ve kterých vítězí koalice křesťanských demokratů, socialistů a menší strany zvané *Concertación*

1990–1994 Patricio Aylwinova prezidentura vede k přeměně na demokracii

1998 Pinochet uvězněn a vzdává se postu velitele armády

2000-2006 prezidentství Ricarda Lagose¹⁰²

¹⁰² RECTOR, J. L. *The history of Chile*. Greenwood Press, 2019. s. 1-40.

3.11 Základní geografické a demografické údaje zemí

Tabulka 1: Základní geografické a demografické údaje Kuby

Základní geografické a demografické údaje Kuby (2023)	
Oficiální název	Kubánská republika
Hlava státu	Miguel Díaz-Canel Bermúdez
Měna	Kubánské peso (CUP)
Jazyk	španělština
Hlavní město	Havana
Rozloha	110 860 km ²
Počet obyvatel	11 mil.
Struktura obyvatel	64,1 % běloši, 26,6 % mulati, 9,3 % černoši
Věková struktura	68,08 % ve věku 15–64 let, 16,19 % 65 let a starší, 15,73 % ve věku 0-14 let (rok 2021)
Převládající odvětví	zemědělství

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat CIA, Central Intelligence Agency a STATISTA

Kuba je komunistickým státem s oficiálním názvem Kubánská republika. Od roku 2018 je hlavou státu Miguel Díaz-Canel Bermúdez. Kuba má rozlohu 110 860 km², a hlavní město státu je Havana, oficiálním jazykem je španělština. Na Kubě žije 11 mil. obyvatel, přičemž nadpoloviční většina jsou běloši, více než čtvrtina populace jsou mulati, a necelá desetina černoši. Valná většina obyvatel Kuby se nachází v rozmezí 15 a 64 let podle statistických dat roku 2021¹⁰³.

Tabulka 2: Základní geografické a demografické údaje Nikaraguy

Základní geografické a demografické údaje Nikaraguy (2023)	
Oficiální název	Nikaragujská republika
Hlava státu	José Daniel Ortega Saavedra
Měna	Nikaragujská córdoba (NIO)
Jazyk	španělština
Hlavní město	Managua
Rozloha	130 370 km ²
Počet obyvatel	6,3 mil.
Struktura obyvatel	69 % mestici, 17 % běloši, 9 % černoši, 5 % američtí indiáni
Věková struktura	64,76 % ve věku 15-64 let, 30,08 % ve věku 0-14 let, 5,16 % 65 let a starší (rok 2021)
Převládající odvětví	textilní průmysl

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat CIA, Central Intelligence Agency a STATISTA

¹⁰³ CIA, Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Cuba – Country Summary*. a STATISTA. *Cuba: Age structure from 2011 to 2021*.

Nikaragua nese oficiální název Nikaragujská republika se státním řízením prezidentské republiky. Nikaragua má rozlohu 130 370 km², hlavním městem Nikaraguy je Managua, a oficiálním jazykem je španělština. Ve struktuře obyvatel jsou nejvíce zastoupeni mestici, a většinová část populace se pohybuje v rozmezí 15 až 64 let, což uvádí statistika za rok 2021¹⁰⁴.

Tabulka 3: Základní geografické a demografické údaje Chile

Základní geografické a demografické údaje Chile (2023)	
Oficiální název	Chilská republika
Hlava státu	Gabriel Boric
Měna	Chilské peso (CLP)
Jazyk	španělština
Hlavní město	Santiago de Chile
Rozloha	756 102 km ²
Počet obyvatel	18,4 mil.
Struktura obyvatel	88,9 % běloši, 9,1 % Mapučové, 0,7 % Aymarové, 1 % ostatní domorodé skupiny obyvatel
Věková struktura	68,29 % ve věku 15-64 let, 19,01 % ve věku 0-14 let, 12,7 % 65 let a starší (rok 2021)
Převládající odvětví	důlní průmysl

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat CIA, Central Intelligence Agency a STATISTA

Chile, oficiálním názvem Chilská republika, je státním zřízením prezidentskou republikou. Má rozlohu 756 102 km² s hlavním městem Santiago de Chile. Jejím oficiálním státním jazykem je španělština, a měnou Chilské peso (CLP). Počet obyvatel Chile je aktuálně 18,4 mil., přičemž většinová populace se nachází v rozmezí 15-64 let vzhledem k datům roku 2021. Nejčetnější jsou v Chile běloši, s téměř 90 % zastoupení v populaci¹⁰⁵.

¹⁰⁴ CIA, Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Nicaragua – Country Summary*. a STATISTA. *Nicaragua: Age structure from 2011 to 2021*.

¹⁰⁵ CIA, Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Chile – Country Summary*. a STATISTA. *Chile: Age structure from 2011 to 2021*.

4 Vlastní práce

4.1 Ekonomický vývoj Kuby před rokem 1959

Ekonomická situace předrevoluční Kuby je, stejně jako u většiny zemí Latinské Ameriky, charakterizována svou penetrací po finanční stránce vzhledem k tomu, že téměř veškeré cukerné farmy a jiné produkční oblasti byly vlastněny Spojenými státy¹⁰⁶.

Výsledkem byla téměř absence produkce ve prospěch Kuby. Již od 18. století však Kuba uspokojovala velkou část světové poptávky po cukru a tabáku. V 19. století pak nastalo zkupování těchto surovin Spojenými státy až do bodu, kdy Spojené státy došly k uvědomění, že by komodity mohly produkovat samy. Nastavily pak modifikaci celních tarifů, a zvyšovaly je na finální produkty, zároveň je ale snižovaly na samotné suroviny a na polozpracované produkty. Kuba tedy nebyla schopna proniknout na trh Spojených států, a nastal proces monopolizace podpořený Kubánskou válkou o nezávislost se Španělskem¹⁰⁷.

Podobný proces postihl také produkci tabáku a doutníků, po nastavení celních tarifů tak klesla produkce přibližně o 50 %. Produkce tabáku klesla po prvních 30 letech začátku 20. století z více než 900 000 liber hmotnosti na přibližně 850 000 liber. A to právě kvůli výhodnosti produkce surovin oproti finálním produktům. Výroba doutníků pak rapidně klesla na necelých 3 000 000 kusů doutníků, to je po začátku století o více než polovinu¹⁰⁸.

Obecná ekonomická stagnace pokračovala díky ekonomické a politické dominanci ze strany Spojených států. Vlna industrializace v Latinské Americe během 30. a 40. let 20. století se jí tak víceméně vyhnula. Na oplátku dávaly Spojené státy Kubě část výtěžků z cukerného trhu. V roce 1934 byla během rebelie proti Machadovi a Velké hospodářské krize ustanovená vzájemná obchodní dohoda, a z nejnižšího exportu od počátku formální nezávislosti státu pak Kuba exportovala do období revoluce intenzivně¹⁰⁹.

¹⁰⁶ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 26.

¹⁰⁷ MORGAN, E. S. *Prologue to Revolution*. W. W. Norton & Company, 1972. s. 5-19.

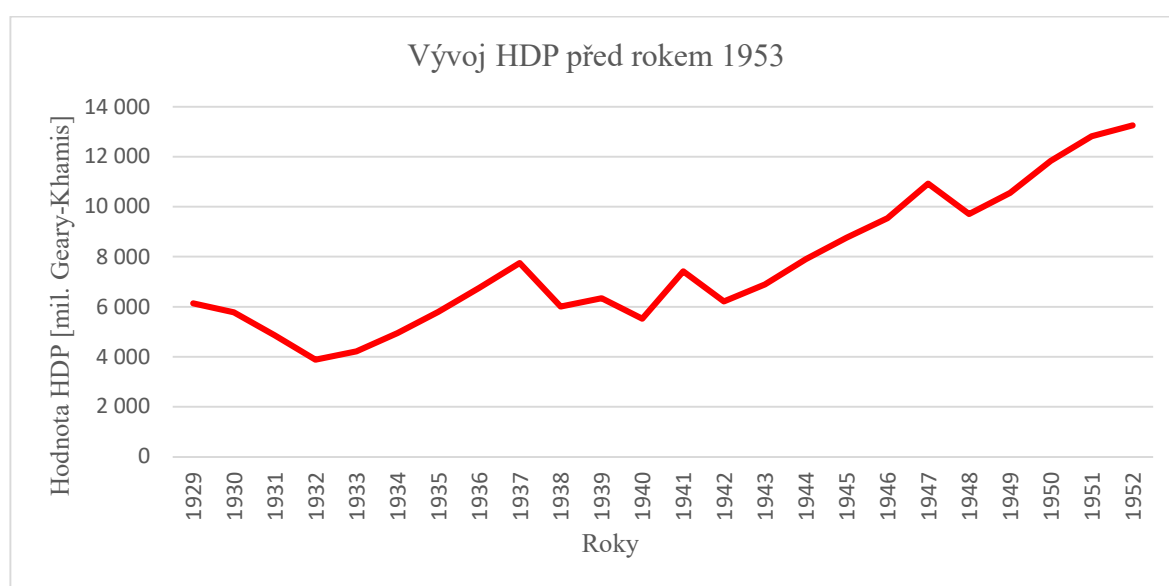
¹⁰⁸ Tamtéž, s. 5-19.

¹⁰⁹ MACEWAN, A. *Revolution and Economic Development in Cuba*. Palgrave Macmillan, 1981. s. 14-15.

Kubánská monokulturní ekonomika se zaměřovala výhradně na produkci cukru, přičemž 61 % orné půdy představovala cukrová třtina. Na exportu Kuby se cukrová třtina v předrevolučním období podílela z 85 %, a činila 1/3 celkového exportu Kuby. V zemědělství bylo zaměstnáno celkem 40 % pracovní síly, a vlastnictví cukerných farem, byť malé, bylo velice koncentrované. Přibližně 10 % vlastníků půdy vlastnilo 3/4 celkové rozlohy orné půdy¹¹⁰.

4.1.1 HDP a HDP na obyvatele

Graf 1: Vývoj HDP Kuby v období před Kubánskou revolucí

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat University of Groningen

Z grafu 1 je patrné, že HDP během let 1929–1932 kolísalo, a kleslo téměř o polovinu. V následujících letech mírně kolísavě klesalo, ale v celkovém sledu stoupalo. Těsně před revolucí dosáhlo dvojnásobné hodnoty než v roce 1929. V nejnižší hodnotě dosahovalo 3 894 milionů Geary-Khamis dolarů. Výrazné kolísání do záporných hodnot probíhalo v letech 1932, 1937, 1938, 1940, 1942 a 1948¹¹¹. Kolísání tedy koresponduje s neustálou změnou hlav států a provedených reforem a ústavních změn¹¹². Následně se pak za vlády Fulgencia Batisty stabilizovalo, ke konci sledovaného období také stoupalo¹¹³.

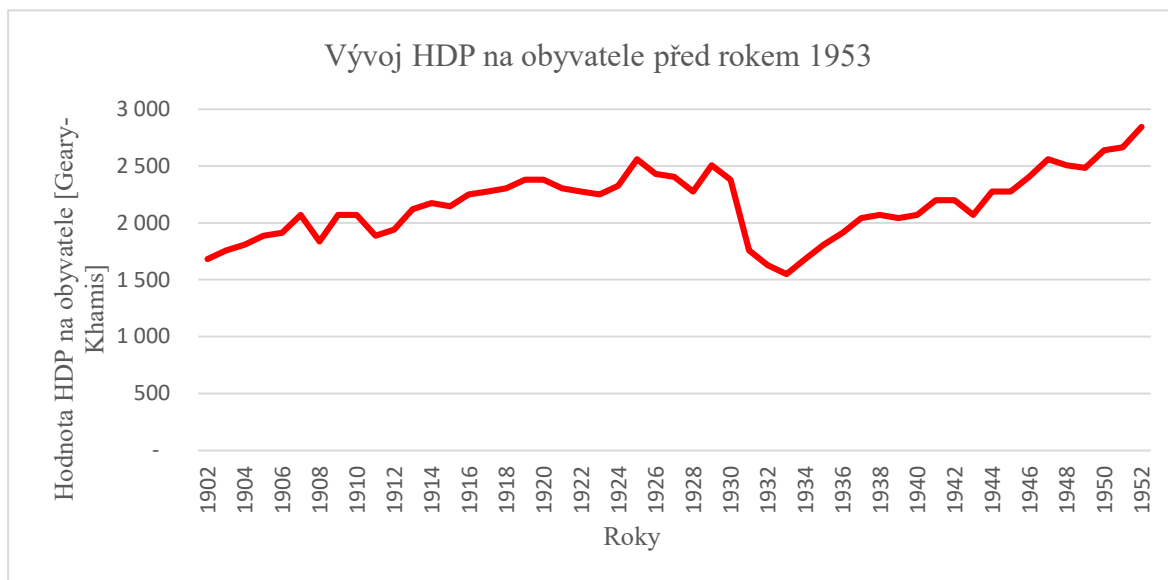
¹¹⁰ WIESEL, I. Cuban Economy after the Revolution. *Acta Oeconomica*, 1968. s. 1-2.

¹¹¹ University of Groningen. *Maddison Database 2010*.

¹¹² KAŠPAR, O. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 162.

¹¹³ University of Groningen. *Maddison Database 2010*.

Graf 2: Vývoj HDP na obyvatele Kuby v období před Kubánskou revolucí

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat University of Groningen

Rebelie v roce 1934 se projevila i ve vývoji HDP na obyvatele v milionech Geary-Khamis dolarů¹¹⁴. Podle dat vyobrazených v grafu 2 lze sledovat, že se hodnota držela poměrně stabilně mezi 2 000 – 3 000 Geary-Khamis dolarů, následně začal mírně stoupat a blížit se k hranici 3 000 G-K dolarů. Průměrné HDP na obyvatele od formální nezávislosti státu až po revoluční období činilo 2 163 USD. Největší pokles vykazoval rok 1933 na hodnotu 1 551 G-K dolarů, což je pokles o necelých 30 % v porovnání s celkovým průměrem, ve srovnání s nejvyšší hodnotou 2 560 v roce 1925 se pak jedná o rozdíl 40 %¹¹⁵. V roce 1933 měla význam na HDP na obyvatele, stejně jako na jiné makroekonomické ukazatele, vynucená rezignace prezidenta Macada¹¹⁶.

4.1.2 Platební bilance

Tabulka 4: Platební bilance Kuby v období před Kubánskou revolucí

Platební bilance před rokem 1959 [mil. pesos]			
Roky	Běžný účet	Finanční účet	Chyby a opomenutí
1919	135,3	18,3	164,7
1920	133,6	25,5	173
1921	-144	129,4	-61,4

¹¹⁴ University of Groningen. *Maddison Database 2010*.

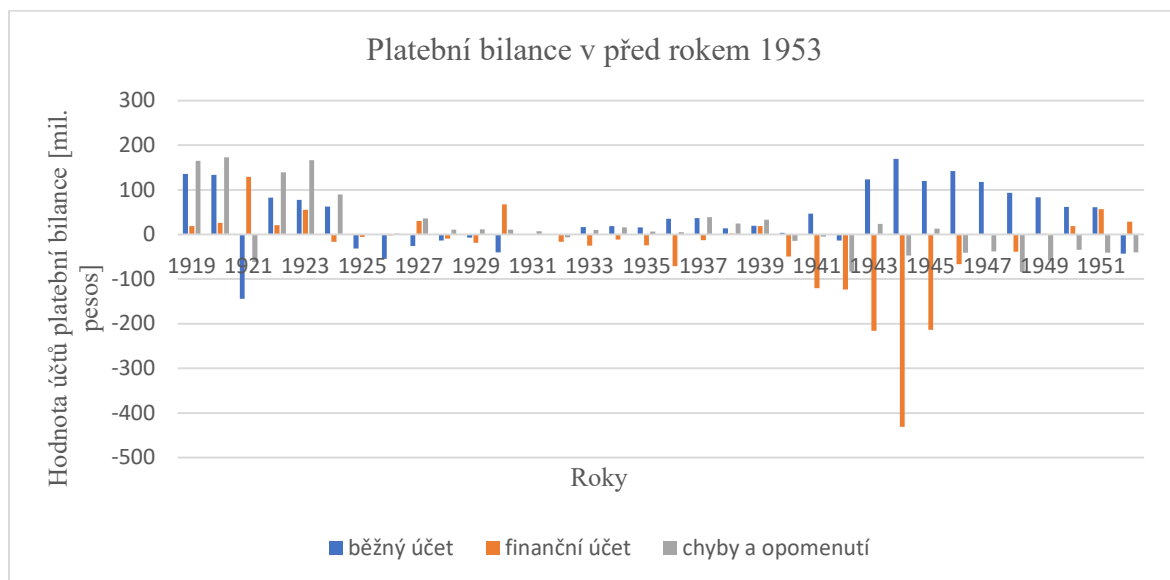
¹¹⁵ BOLT, J. LUITEN VAN ZENDEN, J. *The Maddison Project*.

¹¹⁶ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 26-27.

1922	82,6	20,9	139,4
1923	77,7	55,3	166,3
1924	62,3	-16,5	89,9
1925	-31,7	-5,9	-1,2
1926	-54,4	-2,5	1,8
1927	-25,8	30,4	35,5
1928	-13,5	-9,1	10,4
1929	-7,2	-18,5	11,1
1930	-40,2	67,1	11
1931	-0,5	-0,8	6,8
1932	-0,7	-16,2	-6,4
1933	16,4	-25	10,3
1934	18,7	-11,4	16
1935	15,8	-24,7	6,2
1936	35,3	-70,7	5,1
1937	36,8	-13,3	38,4
1938	13,9	2,3	24
1939	19,2	18,6	33,2
1940	3,6	-49,4	-14,7
1941	46,6	-120,7	-5
1942	-13,6	-123,7	-83,4
1943	123,6	-215,8	23,9
1944	169,3	-431,4	-47,7
1945	120,1	-214	13,2
1946	142,1	-66,7	-41,1
1947	117,5	0,8	-38,2
1948	93,4	-38,8	-83,9
1949	83,1	1,5	-58,5
1950	61,8	18,5	-34,8
1951	61	56,7	-40,7
1952	-43,2	28,3	-40,5

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat WALLICH, C. H. (1978) a ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy

Graf 3: Platební bilance Kuby v období před Kubánskou revolucí

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat WALLICH, C. H. (1978) a ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy

Z dat vyobrazených v tabulce 4 a grafu 3 lze pozorovat, že platební bilance byla v průběhu předrevolučního období velice kolísavá. Vzhledem k nedostatku dat bylo možno sledovat jen některé účty platební bilance a jejich celkový vývoj, kapitálový účet byl ovšem zaznamenáván až od roku 1980, proto jsou až do daného roku zaznamenány jen účet běžný a účet finanční. Je tedy nutno počítat s určitými odchylkami v hodnotách. Hodnota zaznamenaného salda platební bilance dosahovala záporných hodnot téměř v 50 %. Nejnižší hodnota salda platební bilance byla zaznamenána roku 1944, přičemž se po roce 1944 začala postupně ustalovat s mírnými výkyvy, kdy v záporných hodnotách byla zachycena od roku 1944 pouze v letech 1945, 1948 a 1952. Nejvyšší kladnou hodnotu platební bilance lze pozorovat v roce 1923¹¹⁷. Po změnách v tehdejší ústavě v roce 1925 bylo saldo platební bilance nejvíce stabilní, i přestože ceny třtinového cukru výrazně poklesly, a k faktu, že se jednalo o nejvíce vzpurné období od formálnosti států až po Kubánskou revoluci¹¹⁸. Dalo by se předpokládat, že extrémní výkyv v platební bilanci před rokem 1944 byl zapříčiněn politickými a agrárními změnami nástupem Fulgencia Batisty na post prezidenta¹¹⁹.

¹¹⁷ WALLICH, C. H. *Monetary problems of an export economy*. Arno Press, 1978. s 330-332. a ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy. *Cuba's Balance of Payments Statistics*.

¹¹⁸ OPATRŇY, J. *Kuba. Stručná historie států*. Praha: Libri, 2002. s. 65.

¹¹⁹ KAŠPAR, O. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 162.

4.2 Ekonomický vývoj Kuby v revolučním období

V revolučním období kubánská ekonomika cílila nejvíce na trh, konkrétně pak na rozšíření exportních příležitostí¹²⁰. Vývoj revolučního období je dán jednak průběhem revoluce, a následnou nacionalizací ekonomiky v roce 1959¹²¹.

Kuba se zaměřila na produkci své hojné komodity – cukrové třtiny. Díky finančním subvencím ze strany Sovětského svazu byla Kuba schopna, i navzdory embargu Spojených států, produkovat velké množství cukru, které v 80. letech dosáhlo svého maxima¹²². Od konce revoluce se výrazně dominovaná exportovaná i produkovaná plodina pohybovala mezi 74 % - 90 % celkového exportu Kuby. Dalšími exportovanými plodinami byly minerály, a to převážně nikl, tabák, reexport oleje a neolejové plodiny, které představovaly primárně citrusy, ryby a mořské plody, naftu¹²³.

Embargo ze strany Spojených států na import téměř všech produktů prohloubilo vypětí vztahu mezi Kubou a Spojenými státy. Následné odmítání nákupu kubánských výrobků a pozastavení dodávky strojů a příslušenství pro produkci cukrové třtiny mělo za následek snížení exportu až do roku 1965¹²⁴.

Produkce cukru byla v první fázi přeměny ekonomiky Kuby, tedy na počátku 60. let, v průběhu spíše neúspěšná, v 70. letech ale dosáhla svého rekordního maxima – produkce 10 milionů tun¹²⁵.

I před rokem 1991 a rozpadem Sovětského bloku v exportu Kuby stále dominoval cukr, což vykazuje slabinu v produkci a exportu jiných aktivit a komodit. Od 80. let 20.

¹²⁰ ECKSTEIN, S. *The Impact of the Cuban Revolution: A Comparative Perspective. Comparative Studies in Society and History*, 1986. s 1.

¹²¹ HAMILTON, D. *Whither Cuban Socialism? The Changing Political Economy of the Cuban Revolution. LATIN AMERICAN PERSPECTIVES*, 2002. s. 18.

¹²² PALÁT, M. *Produkce cukrové třtiny a cukru na Kubě a její konkurenceschopnost v mezinárodním obchodě. Listy cukrovarnické a řepářské*, 2020. s. 224-227.

¹²³ HOROWITZ, I. L., SCHULICKI, J. *Cuban Communism 1959-2003*. New York: Routledge, 1998. s. 191.

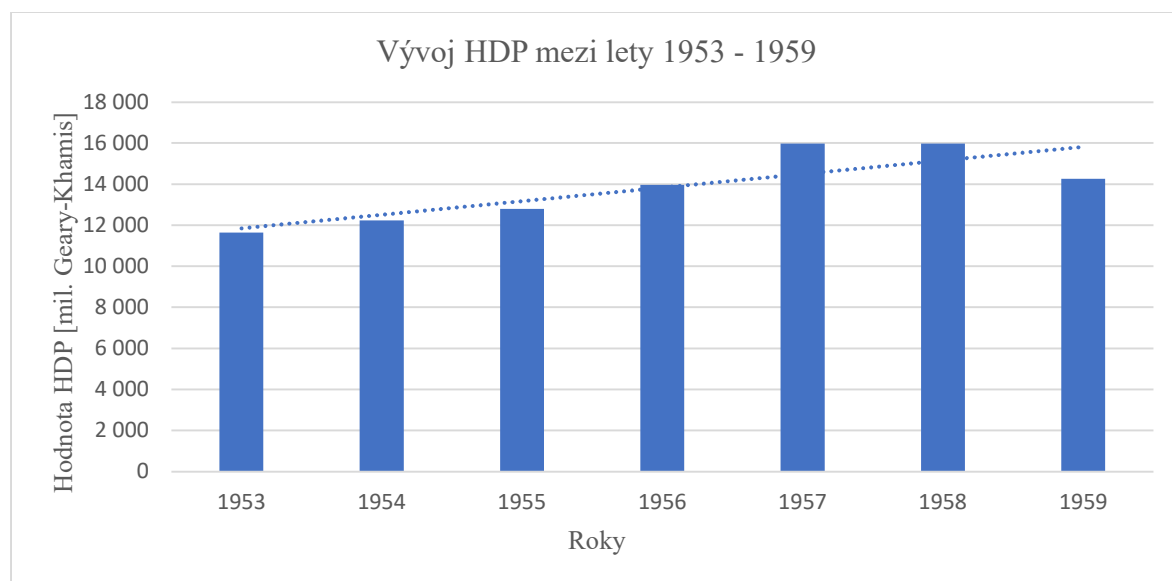
¹²⁴ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015. s. 129-130.

¹²⁵ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 36-37.

století pak začal celkový export postupně klesat, v 90. letech se celkový export pohyboval mezi 6 000 – 5 000 miliony amerických dolarů, koncem roku 1991 pak export klesl na 3 500 milionů amerických dolarů¹²⁶.

4.2.1 HDP a HDP na obyvatele

Graf 4: Vývoj HDP Kuby během revolučního období

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat MADDISON, A. (2010)

Hodnoty v grafu 4 vykazují, že od počátku Kubánské revoluce v roce 1953 byl zaznamenán růst hrubého domácího produktu. V této době byly kubánské národní účty spravovány na základě standardizovaných postupů OSN¹²⁷. Během 50. let se Kuba na základě hodnot HDP umístila na 8. místě v rámci zemí Latinské Ameriky. Co se týče HDP na obyvatele pak měla 5. nejlepší hodnoty zemí Latinské Ameriky¹²⁸. Od Roku 1953 hodnoty HDP mírně stoupaly, mezi lety 1957 a 1958 byly zaznamenány, respektive odhadovány stejné hodnoty na úrovni 15 980 milionů. V roce ukončení revoluce pak

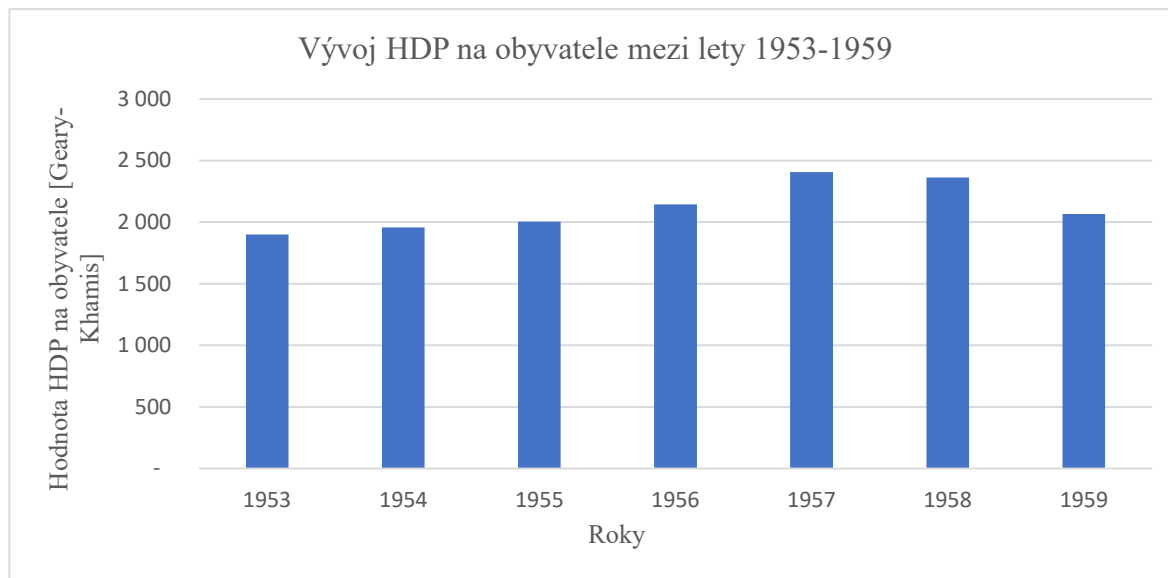
¹²⁶ HOROWITZ, I. L., SCHULICKI, J. *Cuban Communism 1959-2003*. New York: Routledge, 1998. s. 209-210.

¹²⁷ BOLT, J. LUITEN VAN ZENDEN, J. *The Maddison Project*.

¹²⁸ ECKSTEIN, S. *The Impact of the Cuban Revolution: A Comparative Perspective. Comparative Studies in Society and History*, 1986. s. 1.

hodnota HDP klesla na 14 264 milionů. Průměrné HDP v průběhu revolučního období činilo 13 839 milionů G-K dolarů¹²⁹.

Graf 5: Vývoj HDP na obyvatele Kuby během revolučního období

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat MADDISON, A. (2010)

Z grafu číslo 5 je patrné, že HDP na obyvatele během revoluce také konstantně stoupalo. Od nejnižší hodnoty 1 900 milionů Geary-Khamis dolarů až po nejvyšší 2 145 milionů v roce 1957. Těsně před koncem revoluce pak začala hodnota HDP na obyvatele klesat, a dostala se na hodnotu 2 067 milionů v roce 1959¹³⁰.

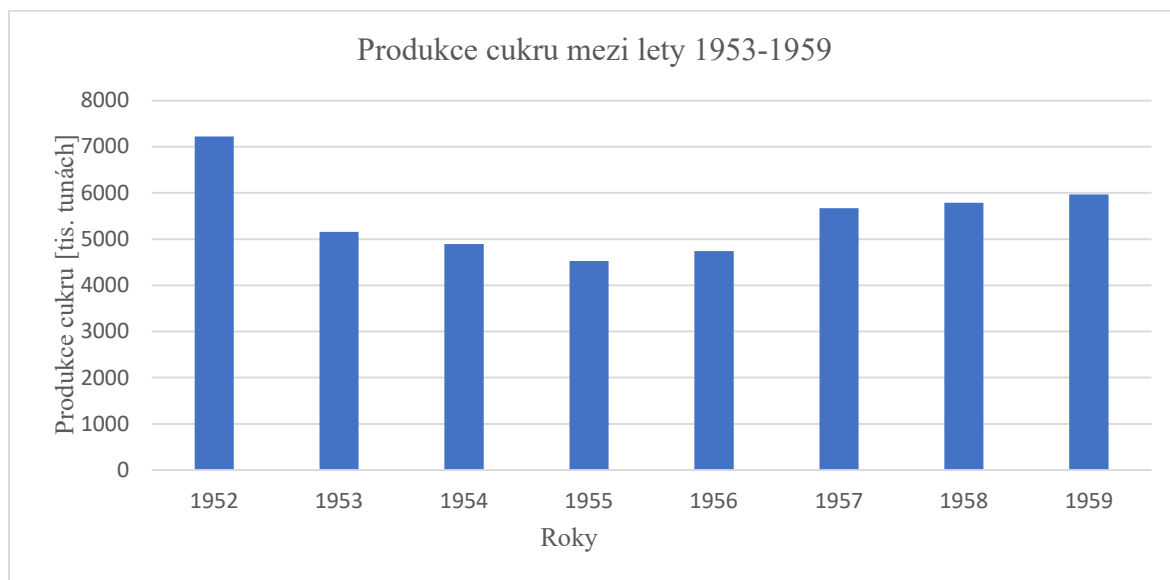
Během průběhu revoluce a po ní začala Kuba ekonomicky zaostávat v HDP i HDP na obyvatele oproti zbytku Latinské Ameriky. Oproti průměru růstu HDP a HDP na obyvatele byla Kuba asi 15 % pod průměrem¹³¹.

¹²⁹ MADDISON, A. *Development Centre Studies: The World Economy*. OECD Publishing, 2010. s. 515.

¹³⁰ BOLT, J. LUITEN VAN ZENDEN, J. *The Maddison Project*.

¹³¹ MADDISON, A. *Development Centre Studies: The World Economy*. OECD Publishing, 2010. s. 194.

Graf 6: Produkce cukru na Kubě během revolučního období

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat PÉREZ-LÓPEZ, J. F. (1989)

Graf číslo 6 znázorňuje produkci cukru mezi lety 1953–1959. Produkce cukru v tisících tunách během revolučního období mírně stoupala až na pokles v roce 1955. V následujících letech pak produkce stoupala, na konci revoluce dosáhla o 1/6 větší produkce než na začátku revoluce¹³². Produkce cukru však pokrývala pouze necelých 40 % z příjmu farem, třtinové pole ale pokrývaly téměř tři čtvrtiny celé kultivace země. Produkce tabáku pak během revoluce stoupala, také káva zaznamenala nárůst v produkci¹³³.

V roce 1959 pak byla produkce cukru ovlivněna narušením vzdušného prostoru a cílenému útoku na průmyslová centra Kubu¹³⁴.

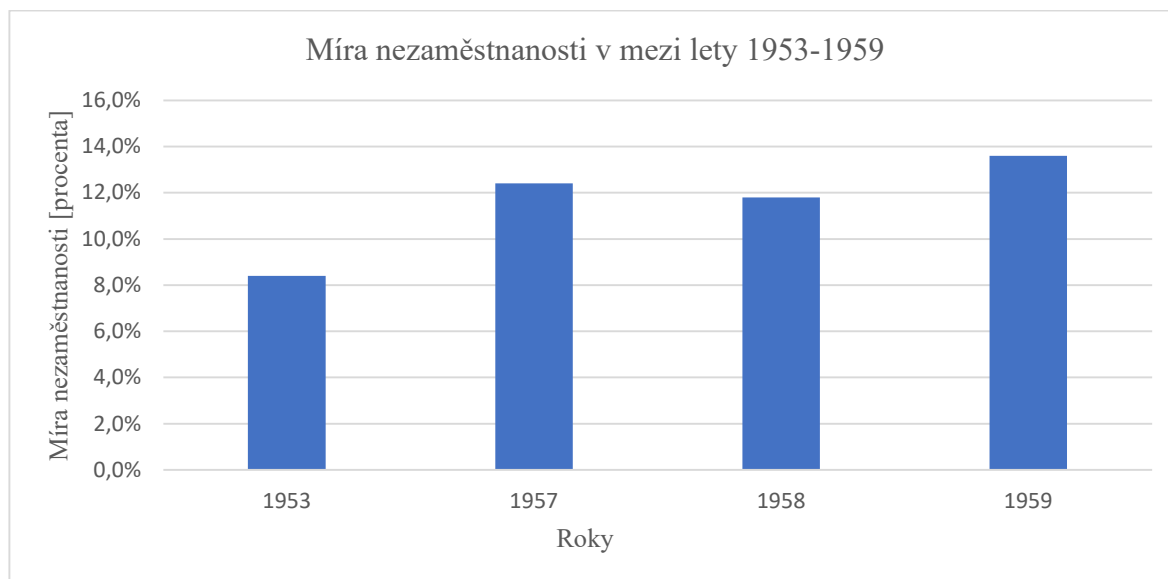
¹³² PÉREZ-LÓPEZ, J. F. Sugar and Structural Change in the Cuban Economy. *World development*, 1989. s. 1627–1646.

¹³³ MACEWAN, A. *Revolution and Economic Development in Cuba*. Palgrave Macmillan, 1981. s. 7.

¹³⁴ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 64

4.2.2 Nezaměstnanost

Graf 7: Míra nezaměstnanosti Kuby během revolučního období

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat FERNANDÉZ, P. (1955) a MESA-LAGO, C. (1981)

Obzvláště od roku 1953 byl na Batistu vyvíjen tlak na snížení nezaměstnanosti. V porovnání začátku a konce revoluce v grafu číslo 7 je zřejmé, že míra nezaměstnanosti paradoxně stoupala. Z 8,4 % na 12,4 % v roce 1957, následně mírně klesla na 11,8 % v roce 1958. a opět stoupla na 13,6 % v roce 1959. Vzhledem k nedostatku dat korespondujícím s revolučním obdobím lze porovnávat census z počátku revoluce s daty ke konci revoluce¹³⁵.

4.2.3 Platební bilance

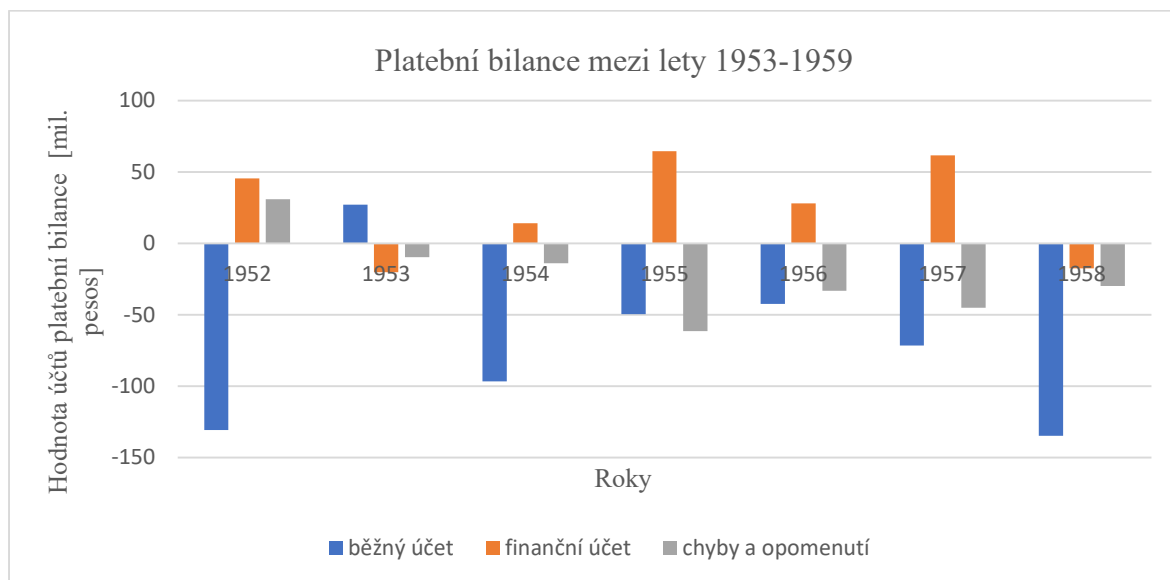
Tabulka 5: Platební bilance Kuby během revolučního období

Platební bilance mezi lety 1952-1959 [mil. pesos]			
Roky	Běžný účet	Finanční účet	Chyby a opomenutí
1952	-130,8	45,5	30,8
1953	27,1	-20,3	-9,6
1954	-96,6	14,1	-14
1955	-49,5	64,6	-61,5
1956	-42,5	27,9	-33,3
1957	-71,5	61,5	-45,1
1958	-134,8	-17,6	-29,9

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy

¹³⁵ MESA-LAGO, C. *The Economy of Socialist Cuba: A Two Decade Appraisal*. University of New Mexico Press, 1981. s. 121-123.

Graf 8: Platební bilance Kuby během revolučního období

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy

Platební bilance Kuby je v tabulce zachycena do roku 1958, protože Kuba nevydala statistiku platební bilance pro rok 1959, 60. léta a 70. léta¹³⁶. Vzhledem k nedostatku dat je v platební bilanci zahrnut účet běžný, účet finanční a saldo chyb a opomenutí. Vzhledem k faktu, že Kuba byla v daném období uprostřed revolučního hnutí, lze předpokládat, že tím byla negativně ovlivněna platební bilance na základě výsledných dat. S absencí kapitálového účtu bylo po celou dobu revoluce saldo finančního a běžného účtu bilance v záporných hodnotách. Na konci revoluce pak saldo platební bilance dosáhlo nejnižší hodnoty, která ovšem v porovnání s obdobím předrevolučním nebyla zdaleka nejnižší¹³⁷.

4.3 Ekonomický vývoj Kuby mezi lety 1959–1990

Společně s Kubánskou revolucí nastala od roku 1959 přeměna kubánské ekonomiky nacionalizací a kolektivizací. Ekonomické osvobození Kuby od Spojených států vedlo k ekonomické závislosti Kuby na SSSR¹³⁸. V průběhu 60. a 70. let docházelo k celkovému znárodnění a přeměna kubánské ekonomiky na základě modelu SSSR. Na konci 70. let došlo

¹³⁶ ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy. *Cuba's Balance of Payments Statistics*.

¹³⁷ Tamtéž.

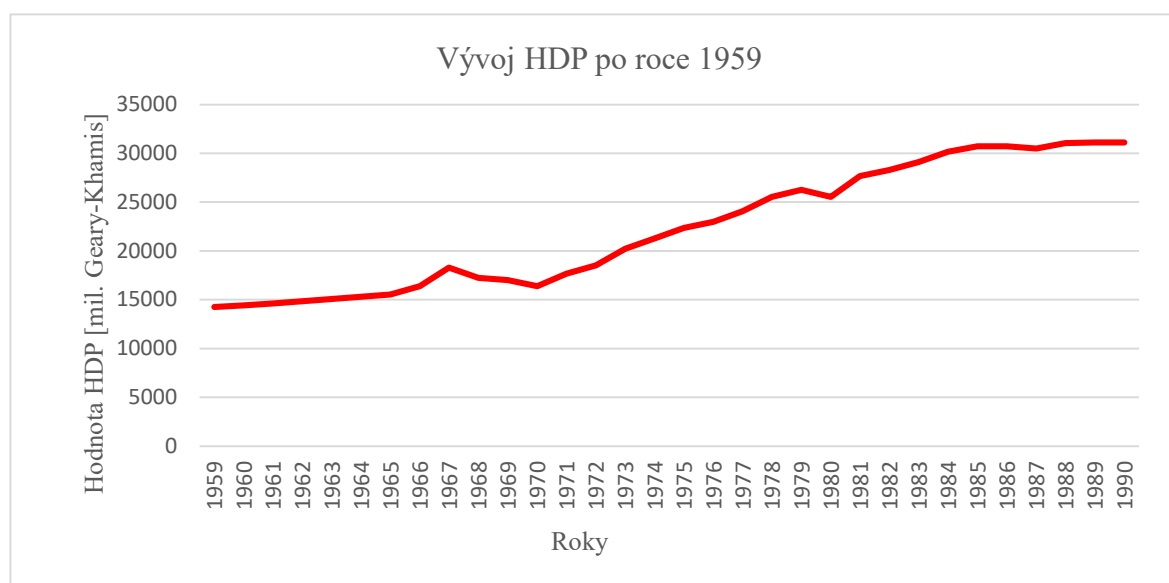
¹³⁸ JALES, H., KANG, T. H., STEIN, G., RIBERIO, F. G. Measuring the role of the 1959 revolution on Cuba's economic performance. *The World Economy*, 2018. s. 4.

k menšímu otevření ekonomiky¹³⁹. V roce 1972 byla Kuba připojena do Sovětského bloku¹⁴⁰.

Po revoluci přijala Kuba systém MPS, HDP tedy sice vykazuje prudký nárůst až do roku 1984, tyto odhady velikosti HDP byly ovšem záměrně přeháněny¹⁴¹.

4.3.1 HDP a HDP na obyvatele

Graf 9: Vývoj HDP Kuby v období po Kubánské revoluci

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat MADDISON, A. (2010)

Od vítězného roku 1959 se ekonomika začala rozvíjet, společně s ní i hodnota HDP a HDP na obyvatele, jak je patrné z grafu 9 a grafu 10. Hodnoty HDP v dolarech mezinárodní měně Geary-Khamis, až na mírné výkyvy, do roku 1990 konstantně stoupala. Pokles byl zaznamenán pouze v letech 1970 a 1980, kdy HDP kleslo z původní hodnoty 17 018 mil. G-k roku 1969 na 16 380 mil. G-k. V roce 1980 se hodnota HDP snížila na 25 527 mil. G-k

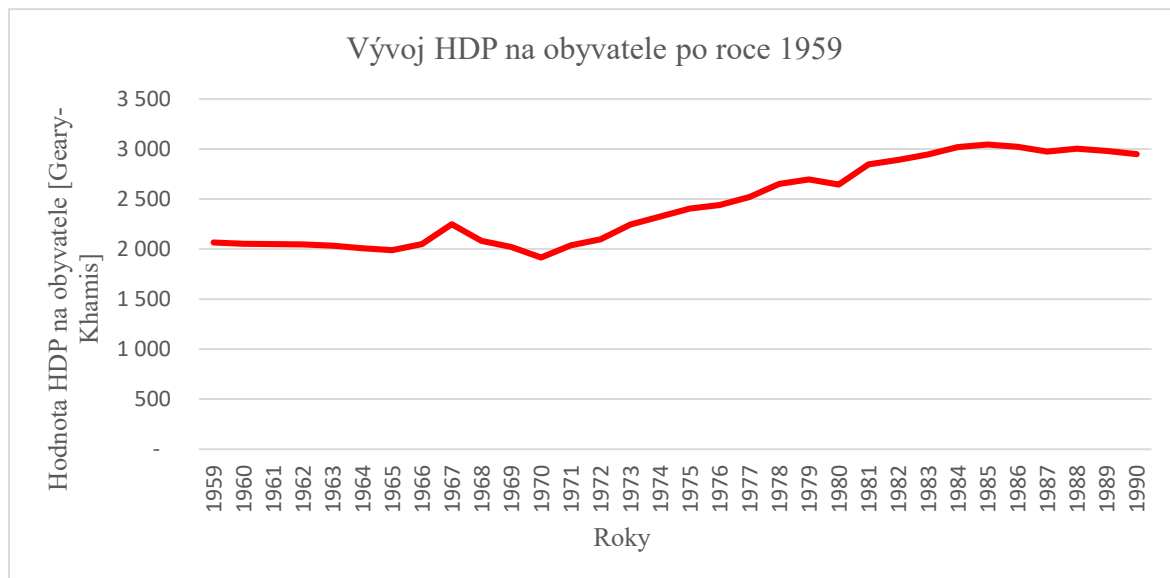
¹³⁹ MZV, Ministerstvo zahraničních věcí. *analýza dalšího vývoje kubánské společnosti s důrazem na srovnání kubánských podmínek se středoevropskými transformačními procesy.*

¹⁴⁰ PALÁT, M. Produkce cukrové třtiny a cukru na Kubě a její konkurenceschopnost v mezinárodním obchodě. *Listy cukrovarnické a řepařské*, 2020. s. 224-227.

¹⁴¹ MADDISON, A. *Development Centre Studies: The World Economy*. OECD Publishing, 2010. s. 515.

oproti 26 265 milionů předchozího roku. Celkově se tak HDP oproti konci revoluce v roce 1959 změnilo o 55 % v roce 1990¹⁴².

Graf 10: Vývoj HDP na obyvatele Kuby v období po Kubánské revoluci

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat MADDISON, A. (2010)

Z grafu číslo 10 je možno vyhodnotit, že vývoj HDP na obyvatele v dolarech mezinárodní měny Geary-Khamis dolarech dosahoval v maximálních hodnotách 31 087 dolarů v roce 1990 na obyvatele¹⁴³. Již od roku 1972 je znatelný nárůst ovlivněný implementací Souhrnného ekonomického modelu. Následný vliv pak měly i oba pětileté plány a dvacetiletý rozvojový plán. Hodnoty měly podobné výkyvy jako u hodnot HDP. První výrazný pokles o 3,7 % v roce 1970 v porovnání s předchozím rokem 1969. V druhém zaznamenaném výkyvu kleslo HDP na obyvatele v roce 1980 o 2,8 % oproti roku 1979¹⁴⁴.

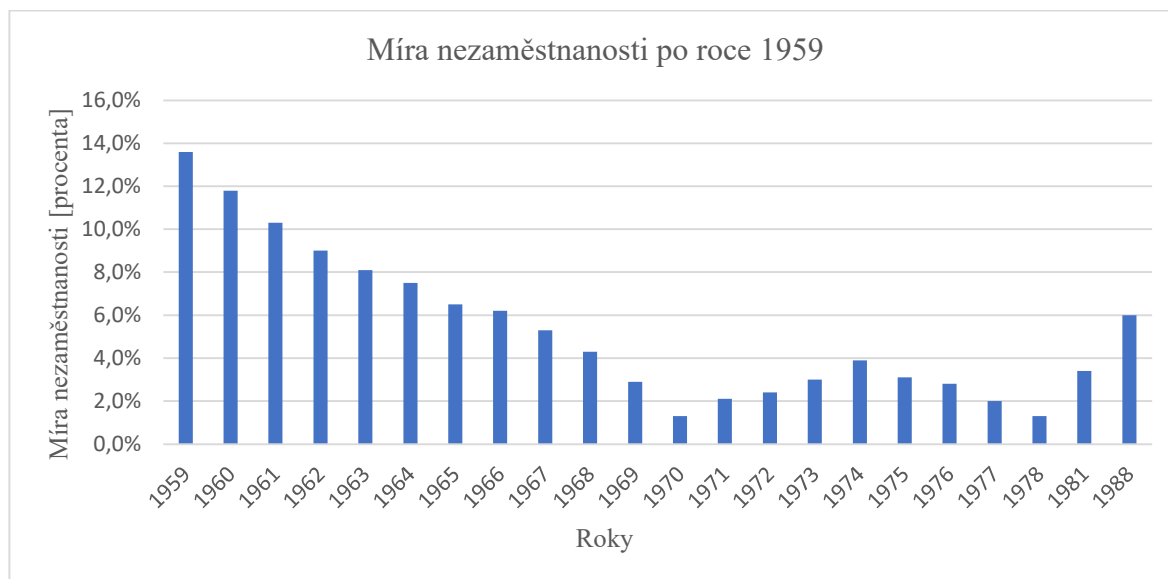
¹⁴² MADDISON, A. *Development Centre Studies: The World Economy*. OECD Publishing, 2010. s. 515.

¹⁴³ Tamtéž, s. 515.

¹⁴⁴ TRENTO, A. *Castro a Kuba*. Praha: Levné knihy KMa, 2006. s 41.

4.3.2 Nezaměstnanost

Graf 11: Míra nezaměstnanosti Kuby v období po Kubánské revoluci

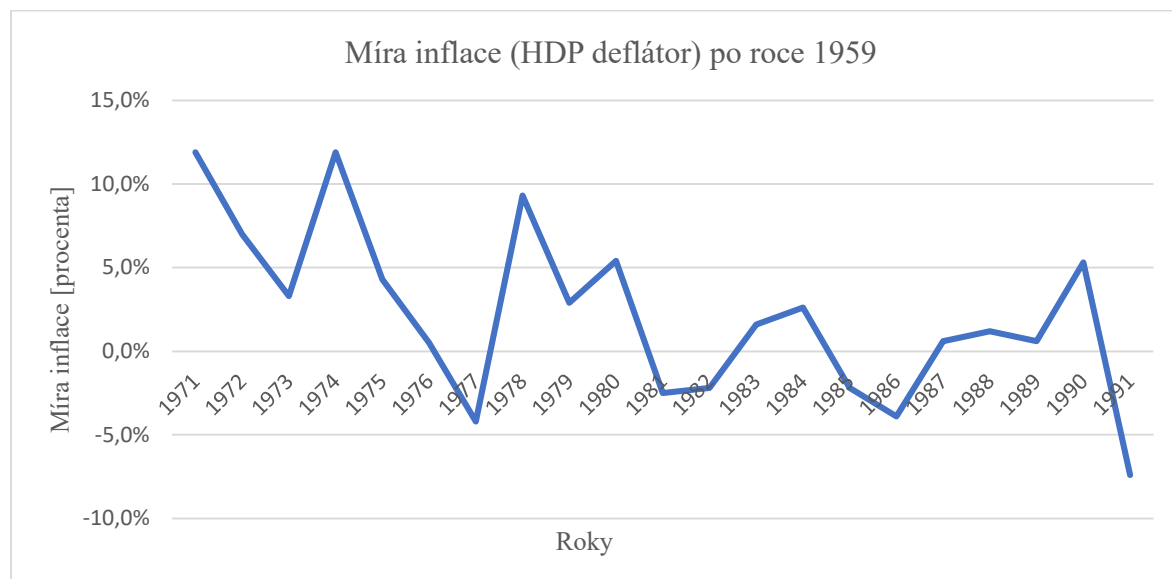
Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat MESA-LAGO, C. (1981)

Po revoluci v roce 1959 stoupla míra nezaměstnanosti na 13,6 %, zvýšila se oproti předchozím rokům zhruba o procento. Na základě údajů vyobrazených v grafu 11 lze pozorovat, že následně začala míra nezaměstnanosti postupně klesat přibližně o procento ročně. Přestože klesala graduálně a konzistentně v rámci výsledné hodnoty za rok, na konci sklizně se míra nezaměstnanosti v průběhu roku pohybovala okolo 20 %. Nejnižší hodnota byla zaznamenána v roce 1970 s mírou nezaměstnanosti 1,3 %, což činilo 33 385 nezaměstnaných osob. Po roce 1970 byl zaznamenán mírný nárůst až do roku 1974, následoval opětovný pokles podobným tempem do roku 1978. Vzhledem k nedostatku dat lze ke konci období pozorovat prudký nárůst z roku 1981 do roku 1988 o více než polovinu původní míry nezaměstnanosti z roku 1981¹⁴⁵.

¹⁴⁵ MESA-LAGO, C. *The Economy of Socialist Cuba: A Two Decade Appraisal*. University of New Mexico Press, 1981. s. 121-123.

4.3.3 Inflace

Graf 12: Inflace Kuby v období po Kubánské revoluci

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

Data v grafu číslo 12 říkají, že míra inflace byla v porevolučním období do zániku Sovětského bloku velice kolísavá. V průměru sice za dané období vykazovala hodnotu 2 %, měnila se ale z extrémních kladných hodnot do extrémních záporných, či na podstatně nižší hodnoty téměř každoročně. V první zaznamenané hodnotě rok 1971 byla míra inflace 11,9 %, shodná míra inflace byla zaznamenána také v roce 1974, a jedná s o nejvyšší hodnotu míry inflace od revolučního období do rozpadu Sovětského bloku. Nejnižší hodnota -7,4 % zachycena roku 1991¹⁴⁶. Míra inflace ovšem byla zaznamenávána pouze za krátké časové období, a podle historických dat byla inflace potlačena vlivem fixně stanovených cen centrálním aparátem¹⁴⁷.

¹⁴⁶ THE WORLD BANK. *Inflation, GDP deflator (annual %) – Cuba*.

¹⁴⁷ ALONSO, J. F., LAGO, A. M. A First Approximation Model of Money Prices and Exchange Rate in Revolutionary Cuba. *The Association for the Study of the Cuban Economy*, 1995. s. 114.

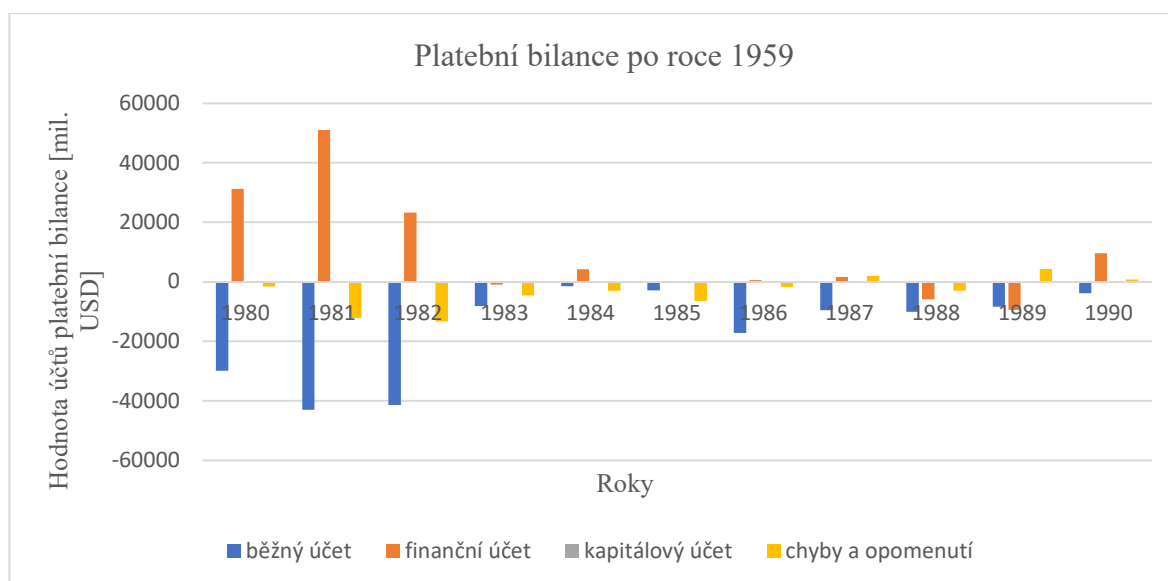
4.3.4 Platební bilance

Tabulka 6: Platební bilance Kuby v období po Kubánské revoluci

Platební bilance po roce 1959[mil. USD]				
Roky	běžný účet	finanční účet	kapitálový účet	chyby a opomenutí
1980	-29853,9	31209,4	18	-1559,8
1981	-43075,4	50993,4	14,7	-12150,2
1982	-41454,2	23287,2	3,4	-13288,2
1983	-8123,1	-952,6	-5,2	-4634,6
1984	-1500	4161,4	12,5	-3047,4
1985	-2942,3	-443,6	15	-6458,7
1986	-17248,2	538,2	79,8	-1756,8
1987	-9568,6	1679	92,8	1910,4
1988	-10052,1	-5871	58,6	-2956,3
1989	-8364,6	-9450	35,8	4336,3
1990	-3806,6	9553,8	50,3	724,5

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy

Graf 13: Platební bilance Kuby v období po Kubánské revoluci

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy

Vzhledem k faktu, že Kuba za určitá období žádným způsobem neevidovala platební bilanci v 60. letech a 70. letech, proto jsou data pro období dostupná až od roku 1980¹⁴⁸. Od roku 1980 lze také sledovat kapitálový účet, přestože měl na celkovém podílu platební bilance malý dopad. Z grafu číslo 13 a tabulky číslo 6 je možno sledovat, že v daném sledovaném období se platební bilance pohybovala téměř výlučně v záporných hodnotách,

¹⁴⁸ ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy. *Cuba's Balance of Payments Statistics*.

až po roce 1990 se rovnala kladné hodnotě, a to vzhledem k faktu, že v předchozích letech byla bilance běžného účtu záporná¹⁴⁹.

4.4 Ekonomický vývoj Kuby po roce 1990

S jednou z nejvýznamnějších ekonomických krizí se Kuba potýkala v 90. letech 20. století. Rozpad Sovětského bloku vyvolal úpadek ekonomiky zapříčiněný absencí dotací ze strany Sovětského svazu a zrušení vzájemného výhodného importu a exportu. Zejména pak importu, kdy si Kuba nechala dovážet většinu zboží za minimální ceny, a následně pak reexportovala například ropu. Podle odhadů činila dotační podpora Sovětského Svazu Kubě 23 % - 36 % národního příjmu¹⁵⁰.

Hospodářskou krizi zapříčinily i další faktory. Prvním byla zranitelnost kubánské ekonomické struktury a nedostatek exportní diverzifikace kvůli zaměření na produkci a export cukrové třtiny, niklu a tabáku. Druhým byl nedostatečný přístup k zahraničním zdrojům za rozumnou cenu. Třetím fakt, že Kuba měla centrálně řízenou ekonomiku a tendencí obecné demarketizace. Čtvrtým bylo zpřísnění embarga ze strany Spojených států¹⁵¹.

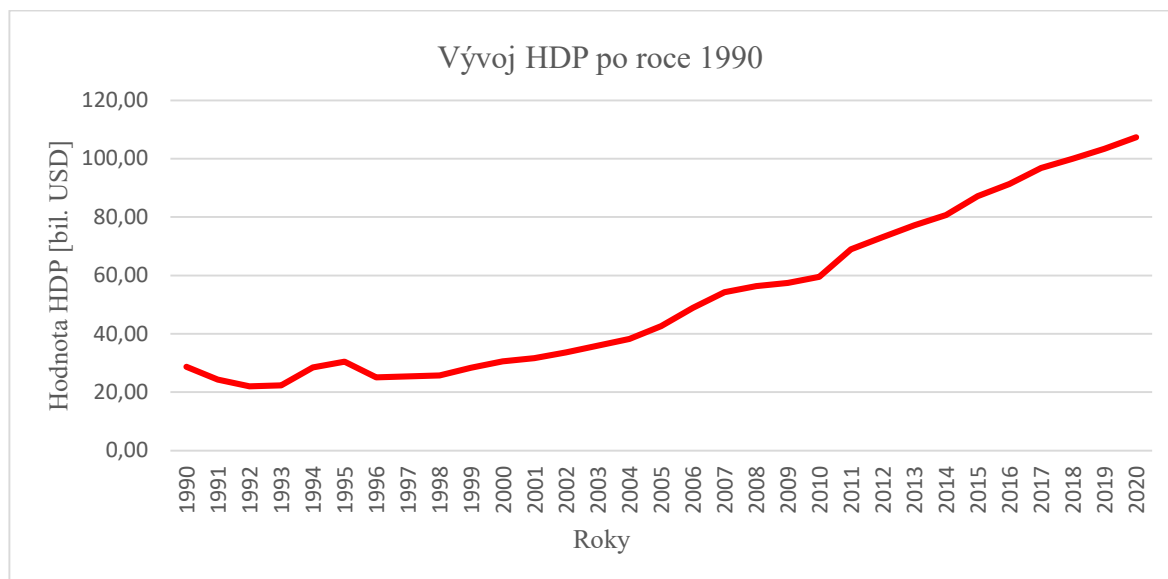
¹⁴⁹ CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications. *Statistics and indicators: Balance of Payments*.

¹⁵⁰ RITTER, A. R. M. *The Cuban Economy*. University of Pittsburgh Press, 2004. s. 4-6.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 4-6.

4.4.1 HDP a HDP na obyvatele

Graf 14: Vývoj HDP Kuby po roce 1990

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

Z údajů v grafu číslo 14 vyplývá, že od počátku 90. let začalo HDP klesat, roku 1992 a 1993 pak dosáhlo svého minima v hodnotě 22 bilionů dolarů¹⁵². V těchto letech vykazovala hodnota HDP oproti začátku krize více než 60 % původní hodnoty¹⁵³. Ztracených více než 30 % původní hodnoty HDP se následně v roce 1994 mírně zlepšilo¹⁵⁴.

Hned několik reforem implementovaných mezi lety 1993-1996 zapříčinily zlepšení ekonomické krize a pozastavily její prohlubování, což je viditelné v základních ekonomických ukazatelích včetně HDP¹⁵⁵. Od roku 2000 vykazuje HDP konzistentní růst, od roku 2005 pak překonalo maximální hodnotu před hospodářskou krizí z roku 1989¹⁵⁶.

¹⁵² THE WORLD BANK. *GDP (current US \$) – Cuba*.

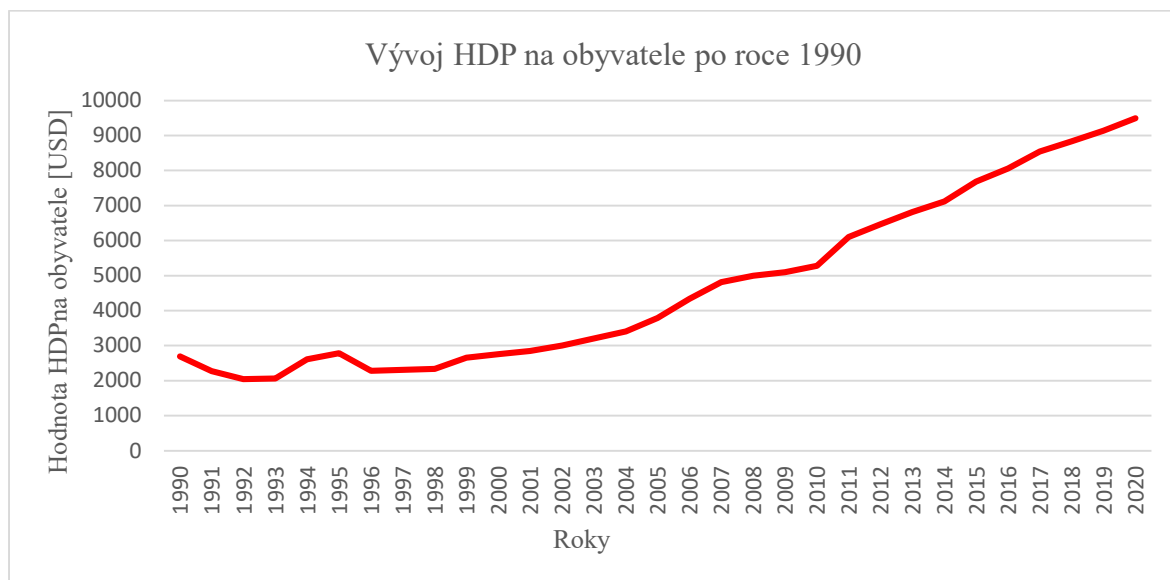
¹⁵³ MADDISON, A. *Development Centre Studies: The World Economy*. OECD Publishing, 2010. s. 285.

¹⁵⁴ DOMÍNGUEZ, J. I., VILLANUEVA, O. E. P., BARBERIA, L. *The Cuban Economy at the Start of the Twenty-First Century*. David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2005. s. 19.

¹⁵⁵ RITTER, A. R. M. *The Cuban Economy*. University of Pittsburgh Press, 2004. s. 8-9.

¹⁵⁶ THE WORLD BANK. *GDP (current US \$) – Cuba*.

Graf 15: Vývoj HDP na obyvatele Kuby po roce 1990

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK.

Vývoj HDP na obyvatele byl podobně jako u HDP s rostoucí tendencí, jak je možno vydedukovat z grafu číslo 15, až na mírné výkyvy v letech 1993, 1996 a 2010¹⁵⁷. V nejvyšší hodnotě v rámci stabilizace ekonomického růstu je rok 2020 v hodnotě 9 499,6 USD na obyvatele¹⁵⁸. Nejvyšší procentuální roční nárůst HDP na obyvatele je 11,9 % roku 2006 s hodnotou 4 336,9 USD na obyvatele. Naopak nejvyšší procentuální roční pokles byl zachycen v roce 1993, kdy roční procentuální změna HDP na obyvatele činila - 15,3 %¹⁵⁹.

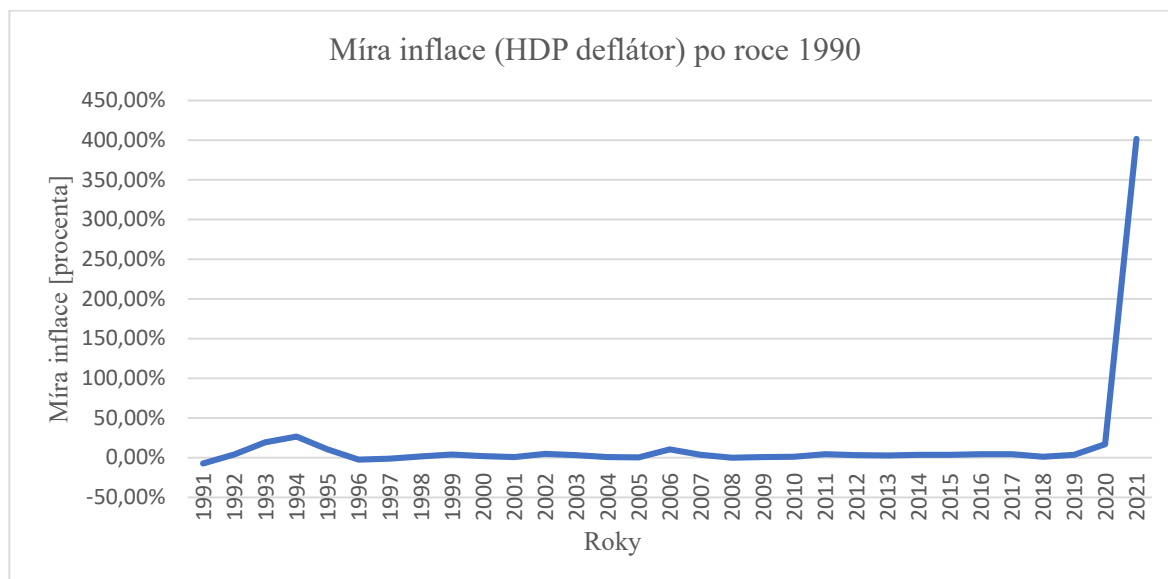
¹⁵⁷ RITTER, A. R. M. *The Cuban Economy*. University of Pittsburgh Press, 2004. s. 9.

¹⁵⁸ THE WORLD BANK. *GDP per capita (current US \$) – Cuba*.

¹⁵⁹ THE WORLD BANK. *GDP per capita growth (annual %) – Cuba*.

4.4.2 Inlace

Graf 16: Míra inflace Kuby po roce 1990

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

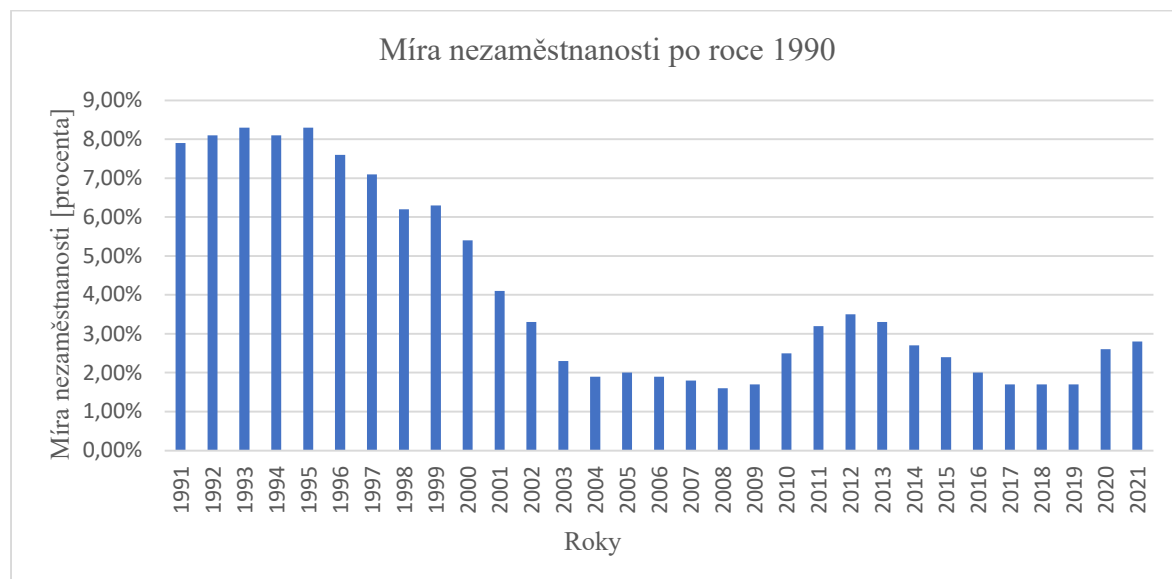
Dle dat z grafu číslo 16 lze pozorovat, že inflace v průběhu hospodářské krize zůstala víceméně neměnná, až na výkyv mezi lety 1993 a 1994¹⁶⁰. V roce 1993 se z původních 3,7 % v roce 1992 zvýšila na 19 % v roce 1993. Následující rok vykazovala míra inflace 26,3 %, následně pak klesala a držela se na úrovni mezi 2 % - 4 % až do roku 2006, kdy byla míra inflace téměř shodná s rokem 1995 – tedy 10,4 %¹⁶¹.

¹⁶⁰ DOMÍNGUEZ, J. I., VILLANUEVA, O. E. P., BARBERIA, L. *The Cuban Economy at the Start of the Twenty-First Century*. David Rockefeller Center for Latin American Studies, 2005. s. 19.

¹⁶¹ THE WORLD BANK. *Inflation, GDP deflator (annual %) – Cuba*.

4.4.3 Nezaměstnanost

Graf 17: Míra nezaměstnanosti Kuby po roce 1990

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

Graf číslo 17 zobrazující míru nezaměstnanosti po roce 1990 vykazuje, že míra nezaměstnanosti sice mírně rostla od počátku rozpadu Sovětského bloku až do roku 1995, kdy se míra nezaměstnanosti rovnala 8,3 %. Až do roku 2009 postupně klesala s mírnými výkyvy. Do roku 2019 pak opět klesala, a v roce 2020 a 2021 se zvýšila o procento oproti roku 2019, na hodnotu 2,6 %, která se v roce 2021 zvýšila jen o 0,2 %¹⁶².

4.4.4 Platební bilance

Tabulka 7: Platební bilance Kuby po roce 1990

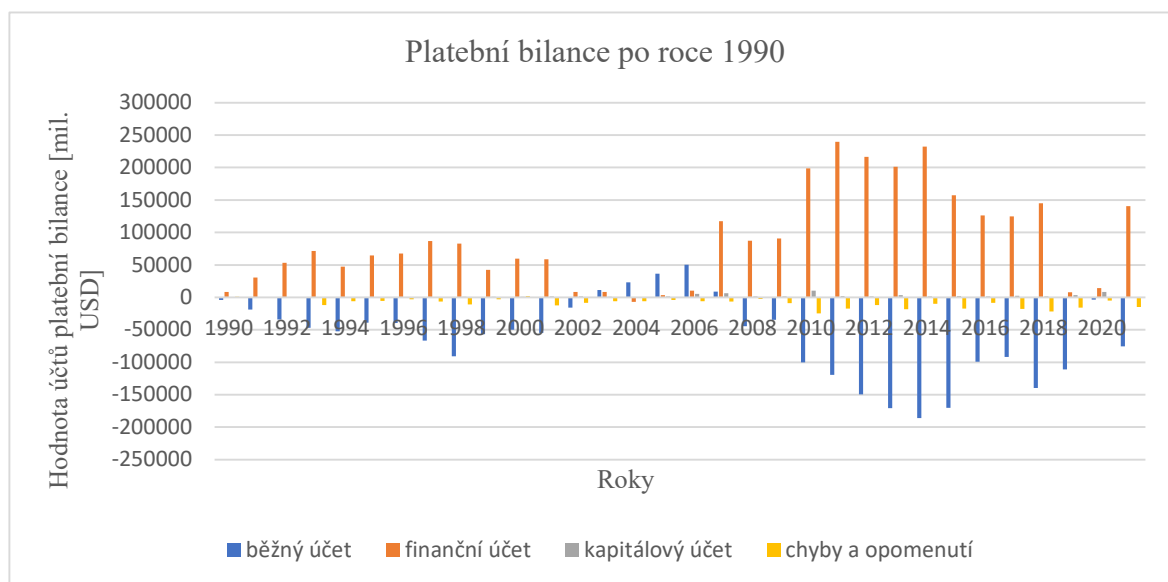
Platební bilance po roce 1990 [mil. USD]				
Roky	Běžný účet	Finanční účet	Kapitálový účet	Chyby a opomenutí
1990	-3806,6	8553,8	50,3	724,5
1991	-18995,1	30427,5	46,6	414,7
1992	-34077,4	53023,5	225,1	-388
1993	-46694,6	71550,6	224,9	-12001,4
1994	-52447,2	47480,6	581,5	-5728,7
1995	-39112	64768,1	533,9	-5563,3
1996	-39544,7	67426,9	645,8	-2804,4
1997	-66765,4	86734,6	700	-6459,1
1998	-90836,3	82986,7	794,4	-10788,8
1999	-56811,6	42466	815,5	-3210,7

¹⁶² THE WORLD BANK. *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) – Cuba.*

2000	-50037,9	59625,6	1054	1897,9
2001	-54803,6	58799,3	1202,6	-12355,9
2002	-15954,7	8431,9	1371,6	-8358,6
2003	11240,5	8331,4	801,6	-5761,2
2004	23282	-7024,6	142,6	-5885,6
2005	36544,8	3315,7	1303,6	-3833,1
2006	50396,2	10264,8	5567,6	-5758,1
2007	8867,9	117172,9	6389,4	-6273
2008	-44413,2	87454,4	1249,7	-2397,7
2009	-34367,8	90657,7	1384	-8819,9
2010	-99980,8	198846,6	10178,2	-24524,4
2011	-119329,1	239531,3	1995,6	-17483,8
2012	-149221,4	216696,4	1555,3	-12019,8
2013	-170700,4	201194,9	3371,3	-18154,1
2014	-186027,6	232431,8	1561,5	-9991,6
2015	-170013,1	157491,5	1893,4	-17225,8
2016	-99285,3	126338,7	1430,2	-8365,9
2017	-91955,4	124629,8	2286	-17545,7
2018	-139722,7	144977,3	1541	-21965,3
2019	-111072,9	7781,5	3278,5	-16035,5
2020	-3585,8	14514	8151,1	-5107,7
2021	-75474	140370,6	302,1	-15031,8

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications

Graf 18: Platební bilance Kuby po roce 1990

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications

V tabulce 7 a grafu 18 je vyobrazen vývoj běžného a finančního účtu a kapitálového účtu platební bilance, stejně tak saldo chyb a opomenutí. Na základě grafu lze vidět, že saldo

platební bilance se po roce 1990 postupně stabilizovalo, v novém tisíciletí se dokonce zvyšovalo¹⁶³.

Zbožový obchod v 90. letech víceméně stagnoval, v roce 2000 činil 68,6 % exportu z roku 1989. Také export cukrové třtiny se snižoval, naopak export niklu dosahoval přes 27 % celkového exportu v roce 1999. V 90. letech se rozmohl také export doutníků, který v roce 1999 činil 11,8 % celkového exportu. V roce 1997 Kuba založila čtyři exportní zóny jako mechanismus pro rozšíření exportu¹⁶⁴.

4.5 Charakteristika aktuální ekonomické situace na Kubě

Hospodářství je na Kubě řízeno centrálně, stát má tedy absolutní kontrolu nad všemi výrobními procesy. Vzhledem k aktuální krizi způsobené pandemií koronaviru a s ním spojenými restrikcemi se Kuba momentálně nachází v tíživé ekonomické situaci, dokonce nejhorší za poslední tři dekády. Největší podíl na krizi má rapidní snížení příjmů státu a podniků z cestovního ruchu, který je na základě koronavirových opatření extrémně omezen¹⁶⁵.

Aktuální krize se na životě obyvatel podepisuje zejména nedostatkem potravin a spotřebního zboží. Viditelný dopad v cestovním ruchu byl projeven již v roce 2020, kdy byl zaznamenán pokles HDP o 11,3 %. V následujícím roce pak HDP stoupl o nevýznamných 0,1 %, a v roce 2022 byl zaznamenán nárůst o 3,2 % a predikovaný nárůst pro rok 2023 momentálně činí 4,9 %¹⁶⁶. Podle odhadů se kubánské HDP již na počátku koronavirové recese v snížilo o 13 %¹⁶⁷.

Také inflace byla danou krizí ovlivněna. Oproti roku 2019 se inflace zvýšila v roce 2020 na 7,7 %. V roce 2021 pak inflace vzrostla na enormních 255,2 %, na počátku roku 2022 se snížila na 28 %, což je stále téměř pětkrát větší než před koronavirovou krizí¹⁶⁸. Na

¹⁶³ CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications. *Statistics and indicators: Balance of Payments*.

¹⁶⁴ RITTER, A. R. M. *The Cuban Economy*. University of Pittsburgh Press, 2004. s. 8-9.

¹⁶⁵ Zastupitelský úřad ČR v Havaně. *Souhrnná teritoriální informace: Kuba*.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ U.S. Department of State. *Integrated Country Strategy: CUBA*.

¹⁶⁸ Zastupitelský úřad ČR v Havaně. *Souhrnná teritoriální informace: Kuba*.

základě měsíčních změn se od ledna 2022 poměr zvýšení každý měsíc mění a rapidně roste. V lednu 2022 se oproti prosinci 2021 inflace zvýšila pouze o 0,15 %, v únoru byl pak oproti lednu zaznamenán nárůst inflace o 0,9 %, březen zachytil skokový nárůst o 1,86 % oproti únoru. Poslední data jsou prozatím zachycena pro duben a květen, dubnový rapidní nárůst oproti březnu vykazoval zvýšení o 3,54 %. Jednou takový nárůst pak vykazoval květen v porovnání s březnem – zvýšení inflace o 3,55 %¹⁶⁹.

Plodina tvořící převládající část exportu je cukr. V posledních čtyřech letech se snížil export zboží z 2,4 miliard USD na 1,8 miliard USD. Podle predikcí lze očekávat mírný nárůst na 1,9 miliard USD v roce 2023. Import zboží v rámci posledních čtyř let se kromě roku 2020 nijak výrazně nezměnil. Od roku 2019 jsou v pořadí podle let hodnoty v miliardách USD následující: 9,9; 7,5; 9; 9,8. Průmyslová produkce je v tomto roce nejvyšší za poslední čtyři roky, kdy změna v procentech je v kladných hodnotách 2,6. Aktuálně se Kuba nachází v situaci chronického nedostatku, co se krmiv a potravin týče¹⁷⁰. Mimo cukr tvoří podstatnou část exportu (pořadí podle hodnoty poměrů na export od nejvyššího) drůbeží maso a vejce, sójové boby, kukuřice, vepřové maso a produkty z něj vyrobené, zelenina a rýže¹⁷¹. Co se týče nerostného bohatství, oplývá Kuba velkým počtem nalezišť nerostných surovin. Především disponuje dostatkem niklu, který je jeden z nejvíce exportovaných nerostných surovin na ostrově¹⁷². Zásoby niklu na Kubě tvoří celosvětově téměř polovinu zásob¹⁷³.

Krize postihla Kubu i v rámci nezaměstnanosti, ta se pro rok 2021 pohybuje na hranici 4 %, konkrétně 3,7 %. V roce 2020 bylo zaznamenáno slabé zvýšení na 3,9 %. Oproti předchozím rokům se jedná o prudké navýšení, v porovnání s rokem 2019, tj. před koronavirovou krizí, je aktuální nezaměstnanost třináásobná¹⁷⁴.

Veškerá data týkající se veřejného rozpočtu a obecně fiskální politiky Kubu jsou odhadované, jelikož vláda nezveřejňuje údaje o stavu státního rozpočtu. Během roku 2020

¹⁶⁹ Trading economics. *Cuba Inflation Rate MoM*.

¹⁷⁰ Zastupitelský úřad ČR v Havaně. *Souhrnná teritoriální informace: Kuba*.

¹⁷¹ U.S. Department of Agriculture. *Cuba: U.S. Trade with Cuba in 2021*.

¹⁷² Zastupitelský úřad ČR v Havaně. *Souhrnná teritoriální informace: Kuba*.

¹⁷³ KAŠPAR, V. *Ekonomická a regionální geografie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. s. 126-127.

¹⁷⁴ Zastupitelský úřad ČR v Havaně. *Souhrnná teritoriální informace: Kuba*.

byl na Kubě odhadován deficit fiskální politiky 20 % HDP, pro rok 2021 pak odhadovaná hodnota představovala mírnější deficit okolo 17 % HDP. Podle predikcí se bude státní deficit snižovat a do roku 2026 by měl klesnout až na hodnotu 0,4 % hrubého domácího produktu. Majorita deficitu fiskální politiky, dle odhadů až 70 %, je financována dluhopisy, které jsou ve vlastnictví státních bank¹⁷⁵.

Vnitrostátní finance jsou na Kubě omezeným zdrojem, na který má vliv americké embargo a komplikace týkající se externího financování. Během roku 2021 byly výdaje cílené na zdravotní sektor, a přidělový systém existující již od roku 1963, enormně zatíženy. Postupné odstraňování dotovaných položek je v rámci reformy ekonomiky v neustálém dění¹⁷⁶.

Mzdy základního rázu byly sice k začátku roku 2021 mírně navýšeny. Přesto se nejedná o navýšení proporcionální vzhledem k úpravě cen základních potřeb, jako jsou například potraviny, elektřiny nebo základní přidělové košíky. Ekonomická nouze byla o to více znatelná na mzdách, jelikož se jedná o mzdy výrazně menší než ty, které měli Kubánci během 80. let minulého století¹⁷⁷. V rámci přidělů příspěvků je na Kubě nízký příspěvek na životní náklady v poměru ku příjmu a přiděluje se pouze v Havaně. Občané nacházející se v hlavním městě pak mohou dostat příspěvek pouze 15 % z dosavadního příjmu¹⁷⁸.

4.6 Ekonomický vývoj Nikaraguy v předrevolučním období

Na začátku 20. století byla ekonomika Nikaraguy charakteristická svou otevřeností vůči účastníkům na mezinárodním trhu a svou narůstající závislostí na zemědělském exportu. Od roku 1936, tedy od nástupu rodiny Somozů k moci, byla ekonomika velice málo stimulovaná. Veškerá ekonomická rozhodnutí daného období směřovala ke kleptokracii rodiny Somozů¹⁷⁹.

¹⁷⁵ Zastupitelský úřad ČR v Havaně. *Souhrnná teritoriální informace: Kuba*.

¹⁷⁶ Tamtéž.

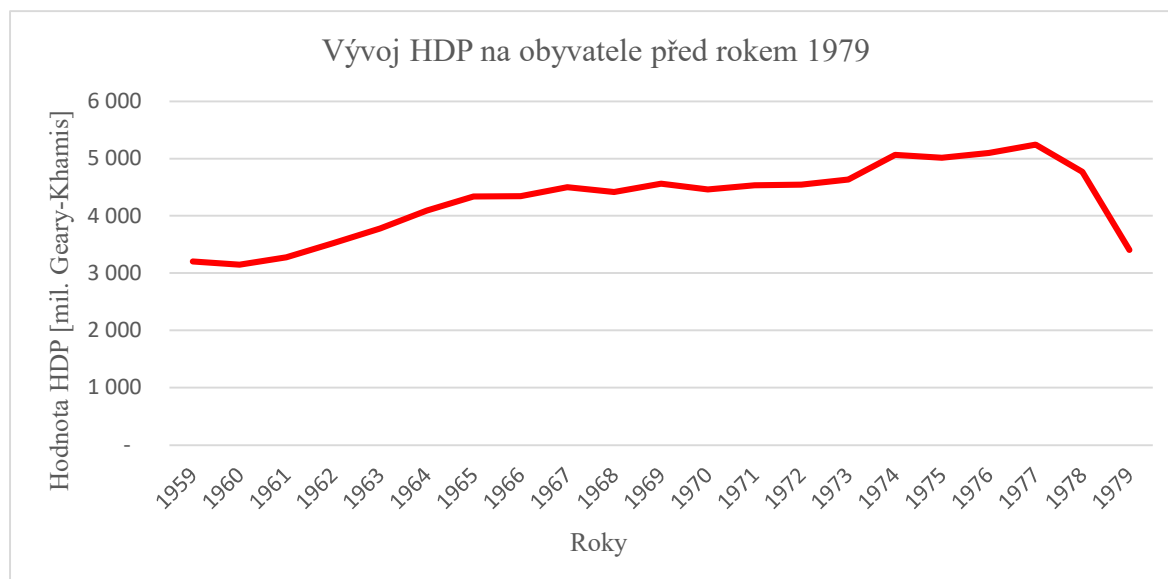
¹⁷⁷ Zastupitelský úřad ČR v Havaně. *Souhrnná teritoriální informace: Kuba*.

¹⁷⁸ U.S. Department of State. *Office of Allowances: Post (Cost of Living) Allowance (DSSR 220) Percentage of Spendable Income*.

¹⁷⁹ SPALDING, R. J. *The Political Economy Of Revolutionary Nicaragua*. Westview Press, 1986. s. 3-4.

4.6.1 HDP a HDP na obyvatele

Graf 19: Vývoj HDP na obyvatele Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat University of Groningen

Během 50. let 20. století byla nikaragujská vláda kritizována pro svůj pasivní postoj k ekonomickému rozvoji. V 50. letech bylo průměrné roční tempo růstu HDP na obyvatele 5,8 %, během 60. let po nastoleném státem sponzorovaném rozvojovém projektu rodiny Somozů, se tempo růstu HDP na obyvatele zvýšilo na 8,7 %. V letech 70. pak kleslo na 5,5 % díky kolapsu způsobenému převratem vlády rodiny Somozů. Díky implementaci Somozova modelu rozvoje, který byl zaměřen primárně na zemědělství, výstavbu budov a shromažďování dotací. Díky tomu se byla Nikaragua z hlediska ekonomického růstu jedna z nejrychleji rostoucích ekonomik Latinské Ameriky¹⁸⁰.

Tabulka 8: Vývoj HDP Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí

Vývoj HDP před rokem 1979 [procenta]					
Roky	1953-1957	1958-1962	1963-1967	1968-1972	1973-1977
HDP v procentech	9,2	8,3	8,2	9,3	8,7
Fiskální přebytek/deficit	3,2	2	0,3	-2,1	-5,1

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat SPALDING, R. J. (1986)

¹⁸⁰ SPALDING, R. J. *The Political Economy Of Revolutionary Nicaragua*. Westview Press, 1986. s. 24-30.

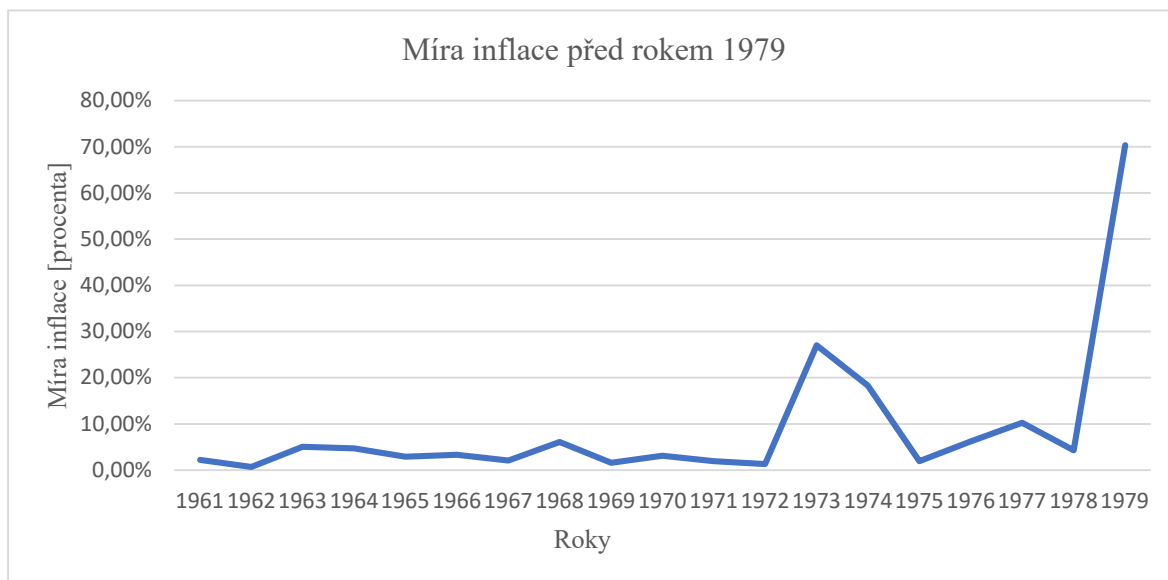
V tabulce číslo 8 je viditelné, že v 50. letech nebyl fiskální deficit nad 2 % HDP. V letech 60. a 70. Zahraniční půjčky financovaly přibližně 2/3 fiskálního deficitu. Poměr daňových příjmů byl ale nejnižší ve střední Americe¹⁸¹.

Během 50. let a 60. let byl zaznamenán rychlý a trvalý ekonomický nárůst v důsledku rozšíření exportu, primárně pak kávy a bavlny. Během 70. let a 80. let pak probíhala industrializace podpořena středoamerickým trhem, která zapříčinila vyšší poptávku po technické práci¹⁸².

Průměrný růst hrubého domácího produktu činil v 60. letech 7,6 %, přičemž hrubý domácí produkt na obyvatele 4,2 %. Bylo tomu tak především v důsledku rozvoje průmyslu a diverzifikace exportu, které podpořil růstový model, jehož základ tvořila substituce importu. Zaznamenaný pokles v 70. letech ovlivnily především vnitřní události, konkrétně pak zemětřesení a následné pokusy o svržení Somozovy diktatury. Za 70. léta činil průměrný nárůst hrubého domácího produktu 0,7 %¹⁸³.

4.6.2 Inflace

Graf 20: Míra inflace Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat Banco central de Nicaragua

¹⁸¹ SPALDING, R. J. *The Political Economy Of Revolutionary Nicaragua*. Westview Press, 1986. s. 27.

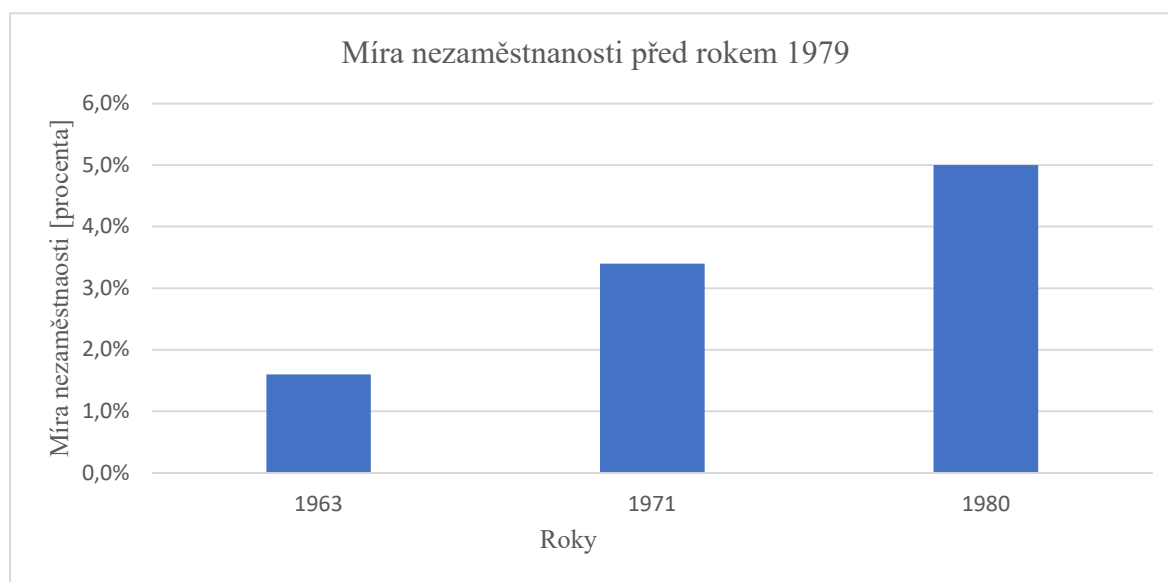
¹⁸² Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas (1960-2009)*.

¹⁸³ Tamtéž.

Z výsledků grafu číslo 20 vyplývá, že míra inflace byla až do roku 1972 poměrně stabilní, mimo výkyvy v roce 1962 a 1972. Roku 1963 se zvýšila míra inflace z 0,73 % na 5,05 %. po roce 1972 pak stoupla z 1,34 % na 27,02 %, a to v důsledku zemětřesení, které zničilo hlavní město Nikaraguy, ale také díky mezinárodnímu kontextu, který generoval nestabilitu v pohybu kapitálu a nejistotu na mezinárodním obchodě. Nejvyšší hodnota míry inflace je v roce 1979, tedy v době převratu a ukončení Somozovy diktatury. Hodnota míry inflace tohoto roku činí 70,34 %, a je o 61, 22 % vyšší než průměr za toto období, který činí 9,12 %¹⁸⁴.

4.6.3 Nezaměstnanost

Graf 21: Míra nezaměstnanosti Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat Banco central de Nicaragua

Míra nezaměstnanosti se až do převratu postupně zvyšovala, jak vyplývá z grafu číslo 19. Příčinou rostoucí nezaměstnanosti byly změny v tempu růstu produktivity v rámci zvýšení produkce základních komodit kávy a bavlny. Zvyšovala se poptávka po dočasné pracovní síle a zdůraznila sezónnost zaměstnaní v zemědělství, po kterém se výrazně zvýšila poptávka. Během 70. let se pak zvýšila poptávka po technických pracích. Z hodnoty 1,6 % v roce 1963 míra nezaměstnanosti stoupla v roce 1971 o více než polovinu na 3,4 %. V Roce 1980 pak míra nezaměstnanosti činila 5 %¹⁸⁵.

¹⁸⁴ Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas* (1960-2009).

¹⁸⁵ Tamtéž.

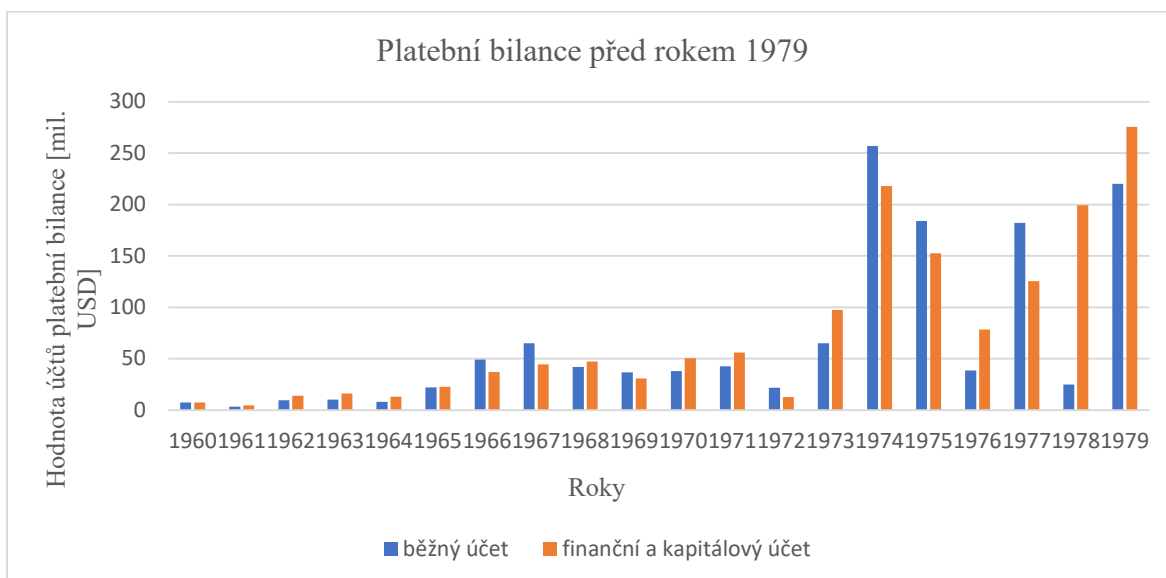
4.6.4 Platební bilance

Tabulka 9: Platební bilance Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí

Platební bilance před rokem 1979 [mil. USD]		
Roky	Běžný účet	Finanční a Kapitálový účet
1960	7,6	7,6
1961	3,3	4,5
1962	9,7	13,9
1963	10,4	16,2
1964	8,2	12,9
1965	22	22,8
1966	49,1	37
1967	64,9	44,5
1968	41,9	47,3
1969	36,7	30,9
1970	38,1	50,4
1971	42,7	56
1972	21,7	12,6
1973	65,1	97,3
1974	256,7	217,8
1975	184,1	152,4
1976	38,7	78,4
1977	182	125,4
1978	25	199,3
1979	220,1	275,5

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat Banco central de Nicaragua

Graf 22: Platební bilance Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat Banco central de Nicaragua

Z hodnot grafu číslo 22 a tabulky číslo 9, ve kterých jsou zachycena data Centrální banky v Nikaragui, lze vyčíst, že byl zachycen od roku 1960 běžný účet, finanční účet a kapitálový účet. Finanční a kapitálový účet tvořily v historické statistice Centrální banky jeden celek. Saldo platební bilance je tedy definováno z následujících hodnot. Ve všech letech vybraného období se nacházela bilance běžného i finančního a kapitálového účtu v kladných hodnotách s tendencí růstu mimo pokles roku 1972. Saldo platební bilance bylo napříč obdobími velice kolísavé. Nejnižší hodnotu salda platební bilance můžeme pozorovat v roce 1978 v hodnotě - 174,3 milionů USD. Nejvyšší hodnota salda platební bilance byla zachycena roku 1977 s hodnotou 56,6 milionů USD¹⁸⁶.

4.7 Ekonomický vývoj Nikaraguy v porevolučním období

V 80. letech čelila Nikaragua masivní ekonomické nerovnováze. Její ekonomické aktivity nikdy nezotavily obrovské ztráty vzniklé revolucí v roce 1979, která přivedla revolucionářské odbojáře – Sandinisty – k moci. Makroekonomický management čelil komplexním omezením, které byly podstatně jiné než u jiných zemí v Latinské Americe. V průběhu dostávala Nikaragua obrovské financování ze zahraničí. Ekonomická nerovnováha zapříčinila nutnou implemenciaci hned několika ekonomických opatření a programů k následnému zotavení ekonomiky¹⁸⁷. V kontrastu s vládou Somozy, respektive Somozů, cílili Sandinisté na ekonomickou redistribuci, nacionalizaci a komercionalizaci exportů, aby tak mohli čelit strukturálním ekonomickým omezením po Somozově vládě¹⁸⁸.

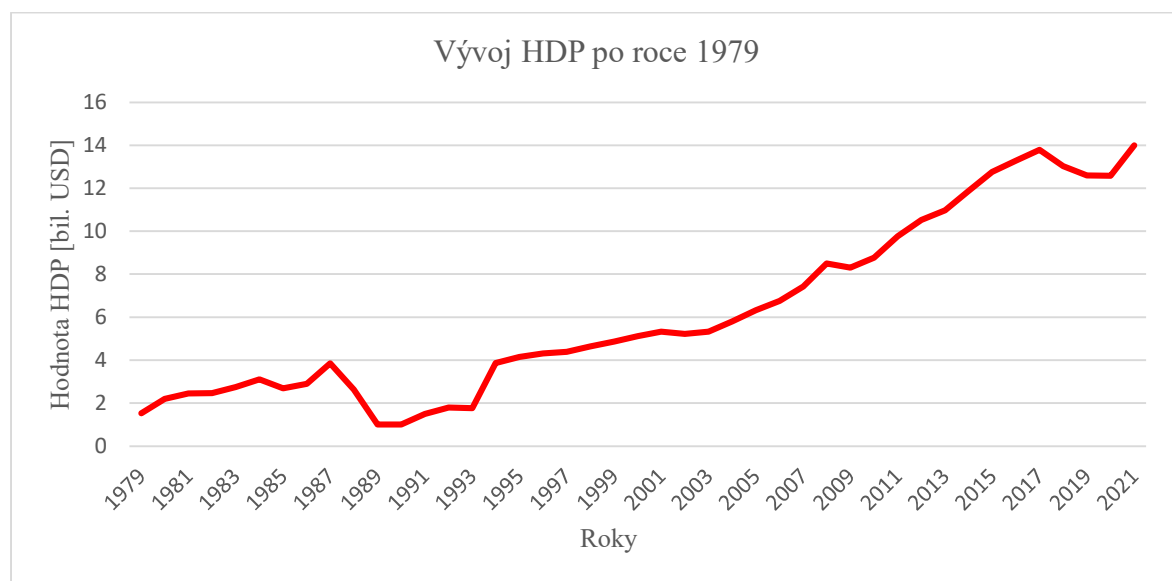
¹⁸⁶ Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas* (1960-2009).

¹⁸⁷ DORNBUSCH, R., EDWARDS, S. *The Macroeconomics of Populism in Latin America*. University of Chicago Press, 1992. s 331-332.

¹⁸⁸ SPALDING, R. J. *The Political Economy Of Revolutionary Nicaragua*. Westview Press, 1986. s. 4.

4.7.1 HDP a HDP na obyvatele

Graf 23: Vývoj HDP Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci

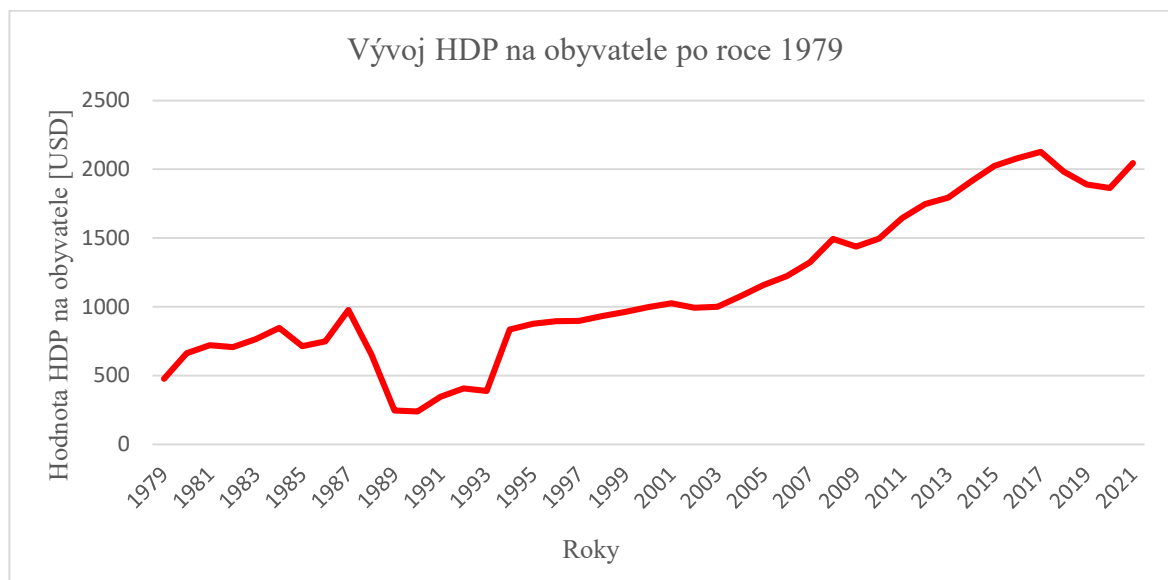

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

Vývoj ekonomického růstu se v 80. letech zhoršil v důsledku války, ekonomické blokády, růstu cen a inflace, a přírodních katastrof. Vykazoval roční pokles o 0,8 %. Ke konci 80. let byly díky zhoršení všech makroekonomických ukazatelů zaváděny politiky ekonomické stabilizace. Konkrétně se pak jednalo o reformy provedené v letech 1988 a 1989. Dle grafu číslo 23 je možno pozorovat, že od roku 1979 sice vykazovalo HDP růst mimo odchylku v roce 1985, kdy se snížilo HDP oproti roku 1984 snížilo o 18 % na hodnotu 2,68 bilionů USD. Nejvýraznější pokles mezi lety 1987–1990 vykazoval v nejnižším bodě 1,01 bilionů USD, jednalo se o jednu šestinu průměrné hodnoty HDP za dané období. Od roku 1990 do konce století činilo průměrné tempo růstu 3 %. Na základě rostoucího HDP, HDP na obyvatele, stabilizující se inflaci a klesání míry nezaměstnanosti byla realizována stabilizační politika. HDP za danou dekádu činilo v průměru 3,39 bilionů USD, přičemž nejvyšší hodnota byla zaznamenána v 2000 s hodnotou 5,11 bilionů. Od nového tisíciletí činilo tempo růstu HDP 2,8 %, a ekonomika Nikaraguy vykazovala flexibilitu a menší zranitelnost vůči vnějším a vnitřním šokům. Průměrná hodnota za desetiletí činila 6,6 %, tedy o polovinu více než v předchozí dekádě. Od roku 2010 nastal významný pokles v roce 2017, kdy se HDP neustále snižovalo až do roku 2020 a následně opět stoupalo¹⁸⁹.

¹⁸⁹ Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas (1960-2009)*.

Graf 24: Vývoj HDP na obyvatele Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci

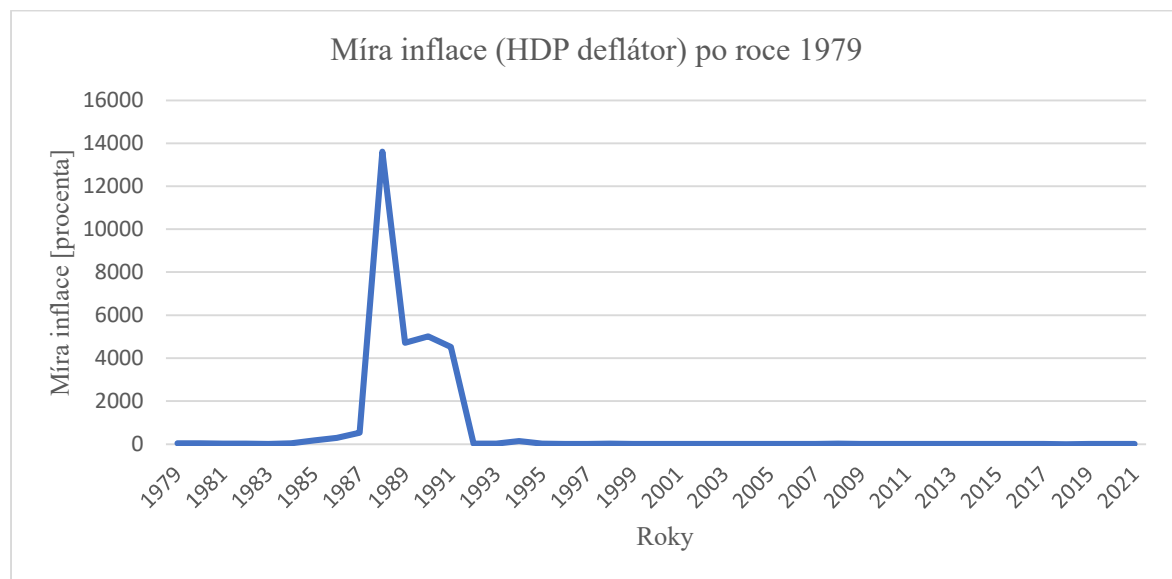
Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

Hrubý domácí produkt na obyvatele v průměru činil od roku 1979 1 130 USD, poklesy hodnoty byly ale v průběhu výrazné, jak je možno odvodit z grafu číslo 24. V hodnotách nad 1 000 USD se mimo odchylku roku 2001 úroveň hrubého domácího produktu na obyvatele začala udržovat až po roce 2005. Před rokem 2005 činil průměr 745 USD. Absolutně nejnižší hodnoty byly zaznamenány mezi lety 1989 až 1993, s nejnižší hodnotou pouze 245,2 USD v roce 1989. Nejvyšší hodnotu hrubého domácího produktu na obyvatele představovalo 2127,3 USD v roce 2017¹⁹⁰.

¹⁹⁰ THE WORLD BANK. *GDP per capita growth (current US\$) – Nicaragua*.

4.7.2 Inflace

Graf 25: Míra inflace Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci

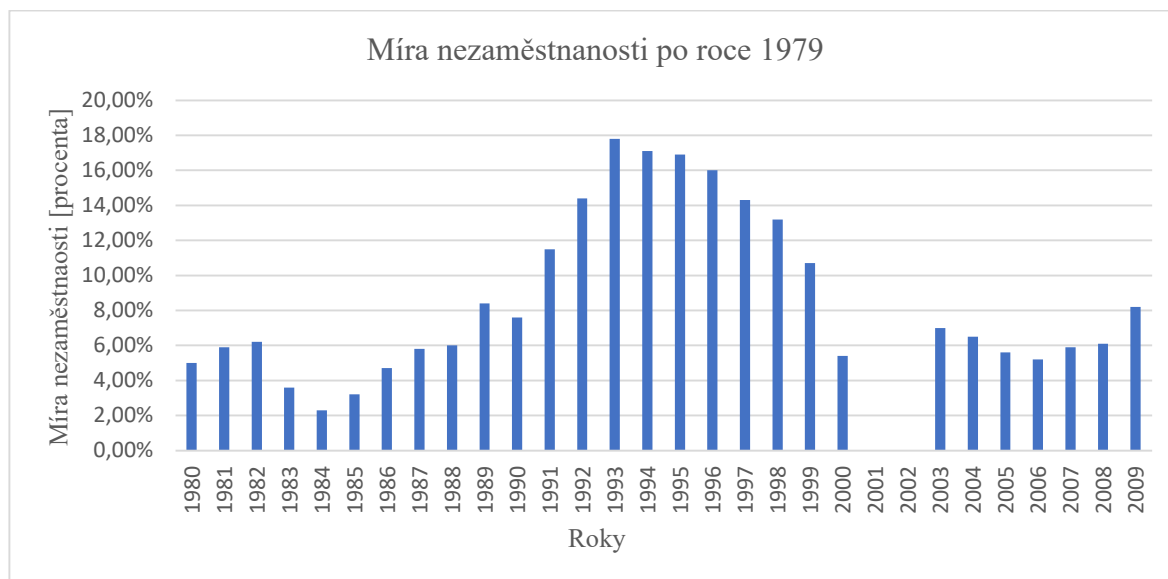
Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

Z grafu číslo 25 je patrné, že míra inflace se od převratu do roku 1984 na poměrně stabilní úrovni, byla ovšem stále na vysoké hodnotě. V roce 1979 se ovšem zvýšila ze 31,7 % o 14 % na hodnotu 46 %. Na hranici mezi 11 % - 17 % se ovšem udržela pouze tři roky, v roce 1984 se pak inflace zvýšila o 70 %. Následně se vysoká inflace dostala do hyperinflace, která započala rokem 1985 s hodnotou 281,5 % míry inflace, hyperinflace pak pokračovala až do roku 1992, následně se začala stabilizovat. Nejvyšší hodnota inflace byla zaznamenána roku 1988 s mírou inflace 13 611,6 %. Rokem 1993 klesla míra inflace na 20,4 %, tedy na nižší hodnotu než v prvních pěti letech po převratu, přičemž míra inflace nadále klesala, pouze v roce 1994 že zvýšila ze 20,4 % na 133,7 %. Odstranění hyperinflace bylo realizováno strukturálními úpravami a stabilizační politikou, díky kterým byla míra inflace schopna držet se mezi 9 % - 13 %. Stabilizace byla narušena v roce 2008, následně se opět snížila na doposud nejnižší hodnotu v roce 2018, a vykazovala 2,7 %¹⁹¹.

¹⁹¹ THE WORLD BANK. *Inflation, GDP deflator (annual %) – Nicaragua*.

4.7.3 Nezaměstnanost

Graf 26: Míra nezaměstnanosti Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat Banco central de Nicaragua

Míra nezaměstnanosti vyobrazená v grafu číslo 26 v porevolučním období začala klesat, a roku 1984 se dostala na doposud nejnižší hodnotu 2,3 %¹⁹². Přesto ale byla velice kolísavá v průběhu sandinistického snažení o radikální resktrukturalizaci státu a společnosti, která zapříčinila kolísavý stav makroekonomických ukazatelů v dané dekádě¹⁹³. Od roku 1990 začala míra nezaměstnanosti rapidně stoupat, a v roce 1993 dosáhla nejvyšší hodnoty 17,8 %¹⁹⁴. Tento extrémní výkyv byl zapříčiněn primárně výsledkem prezidentských voleb, politickým neprosazením Sandinistů a celkovou únavou z povstání proti Somozově diktatuře¹⁹⁵. Po roce 1993 byl zaznamenán pokles míry nezaměstnanosti, přičemž mezi lety 2001 a 2002 Centrální banka v Nikaragui nevykazuje žádná data, podle jiného zdroje se v těchto letech míra nezaměstnanosti rovnala 7,4 % v roce 2001 a 7,6 % v roce 2002. Po roce 2008 míra nezaměstnanosti opět stoupla, následně rapidně klesla v roce 2017. Až do roku 2021 byl opět zaznamenán nárůst na hodnotu 6 %¹⁹⁶.

¹⁹² Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas* (1960-2009).

¹⁹³ COLDBURN, F. D. Nicaragua, Fornlorn. *World Policy Journal*, 2012. s. 4.

¹⁹⁴ Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas* (1960-2009).

¹⁹⁵ COLDBURN, F. D. Nicaragua, Fornlorn. *World Policy Journal*, 2012. s. 4.

¹⁹⁶ THE WORLD BANK. *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate)* – Nicaragua.

4.7.4 Platební bilance

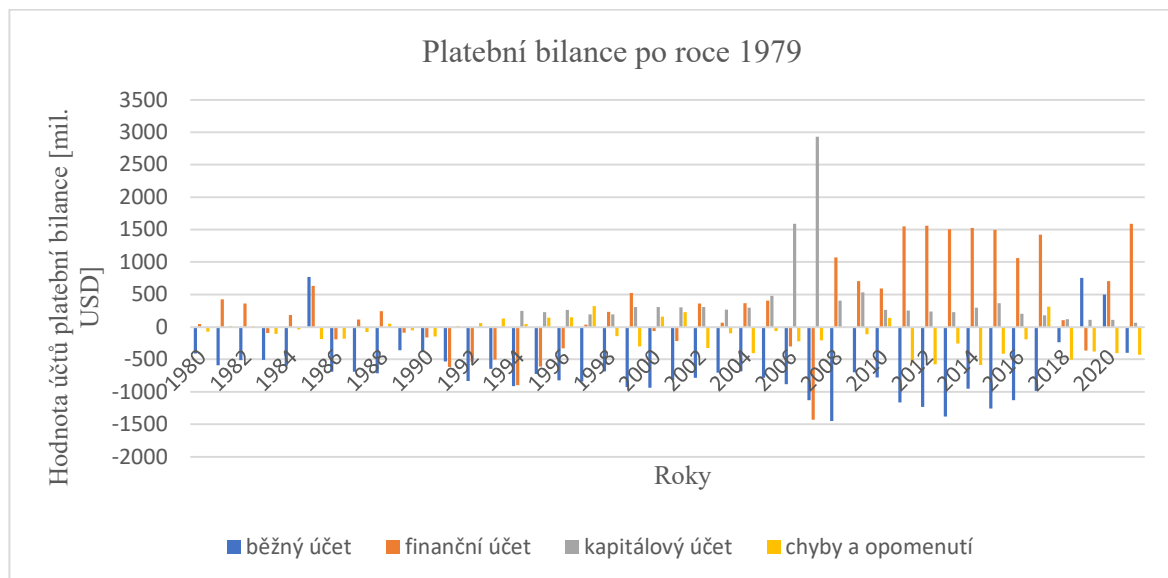
Tabulka 10: Platební bilance Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí

Platební bilance po roce 1979 [mil. USD]				
Roky	Běžný účet	Finanční účet	Kapitálový účet	Chyby a opomenutí
1980	-411,4	42,7	-	-74,7
1981	-591,6	426,7	-	15,8
1982	-513,9	360,9	-	10,8
1983	-507,4	-92,9	-	-106,1
1984	-597,1	183,6	-	-38,7
1985	770,9	631,7	-	-186,8
1986	-690,5	-194,2	-	-183,6
1987	-690,4	112,2	-	-78,9
1988	-715,4	243	-	51,9
1989	-361,7	-89,3	-	-54,7
1990	-385,2	-161,1	-	-149,2
1991	-534,2	-615,7	-	17,2
1992	-834	-538,3	-	60,2
1993	-644,3	-502,8	-	128,1
1994	-910,9	-895,5	244,6	42,7
1995	-722,5	-611,5	227	142,7
1996	-824,8	-332	262,1	146,5
1997	-840,8	33,5	194,1	320,1
1998	-686,6	231,6	194,4	-141,3
1999	-928,4	525,5	307,2	-299,5
2000	-935,7	-65,1	308,3	159,9
2001	-820,3	-217,3	300	226,5
2002	-784,1	362,4	308,5	-327
2003	-705,5	63,3	265,2	-100,4
2004	-687,4	363,8	294,2	-405,4
2005	-783,6	403,1	479,1	-64,6
2006	-884,7	-302,7	1590	-224
2007	-1127	-1428,9	2930	-207,5
2008	-1450,3	1070,8	404	7
2009	-701,5	704,1	532,8	-112
2010	-777,3	592,4	264,1	139,6
2011	-1163,9	1549,1	251,5	-549,7
2012	-1234,8	1559,7	238,8	-578,9
2013	-1380,4	1502,9	228,6	-255,6
2014	-953,8	1524,6	298,7	-587,6
2015	-1259,6	1497	364,8	-415,1
2016	-1127,1	1061,3	202,2	-193,1
2017	-987,1	1420,6	177,7	311,2
2018	-234,1	101,9	119,8	-500,4
2019	754,1	-362,4	107,8	-380,4

2020	496,7	704,2	110,6	-404,2
2021	-400,7	1588,9	66,2	-430,1

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications

Graf 27: Platební bilance Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications

Od převratu byla platební bilance a její saldo podstatně méně stabilní, jak lze sledovat v grafu číslo 27 a tabulce číslo 10. Pro období po převratu byla dohledána data běžného účtu, finančního účtu, kapitálového účtu i salda chyb a opomenutí. Saldo platební bilance je tedy vyvozeno z těchto dat. Kapitálový účet byl ovšem zaznamenáván až od roku 1993. Téměř v 60 % bylo saldo platební bilance záporné, a v naprosto nejnižší hodnotě saldo představovalo – 1 519,1 milionů USD. Nejvyšší kladná hodnota salda platební bilance byla zaznamenána v roce 2017 s hodnotou 922,4 milionů USD¹⁹⁷.

4.8 Charakteristika aktuální ekonomické situace v Nikaragui

Nikaragua, jako nejchudší země Latinské Ameriky, čelí od počátku roku 2018 politické a ekonomické krizi. Až po třech letech od počátku krize začala vykazovat kladné hodnoty HDP v hodnotě 9,7 %¹⁹⁸. Poslední zaznamenaná procentuální hodnota HDP činila v prosinci roku 2021 14,01 %¹⁹⁹. Hospodářský růst země byl také obnoven, a dokonce byla

¹⁹⁷ CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications. *Statistics and indicators: Balance of Payments*.

¹⁹⁸ Zastupitelský úřad ČR v Nikaragui. *Souhrnná teritoriální informace: Nikaragua*.

¹⁹⁹ Trading economics. *Nicaragua GDP*.

Nikaragua schopná se dostat na hodnoty před krizí v roce 2018, a tím odvrátila nutnost odlivu zahraničního kapitálu. V následujících letech je očekáván růst o pouhá 2 % HDP vzhledem k úzkému spojení nikaragujské ekonomiky se Spojenými státy americkými. Ekonomické zpomalení Spojených států amerických je pak reakcí na konflikt na Ukrajině, kvůli kterému došlo k podstatnému zvýšení cen komodit²⁰⁰.

Meziroční inflace na začátku roku 2022 byla stejně jako ve většině zemí světa vysoká, dosáhla až na hodnotu 8,7 %. Odhadované hodnoty jsou ovšem závislé také na vztazích s Čínou²⁰¹.

Mezi hlavní exportní komodity Nikaraguy se řadí, stejně jako na Kubě, cukr a tabákové výrobky. Mimo tyto exportní artikly je také vyváženo zlato, hovězí maso a káva. Hlavními importními artikly jsou chemické výrobky, textil, stroje a paliva²⁰².

Nezaměstnanost je v Nikaragui meziročně stejná, a to v hranici 5 %. Nejvíce zaměstnanců vykazuje zemědělský sektor, ve kterém je zaměstnaná téměř 1/3 obyvatel a jeho podíl na hrubém domácím produktu je 15 %. Každoročně se poměr mění a podíl zemědělského sektoru na HDP snižuje, v průmyslu (25 % podílu na HDP) a službách (49 % podílu na HDP) se tento podíl naopak každoročně zvyšuje²⁰³.

V roce 2021 činil veřejný dluh v poměru k HDP 66 %. Vzhledem k faktu, že Nikaragua má rozvojovou ekonomiku, jedná se o vcelku vysokou hodnotu. Fiskální politika se zlepšila snížením deficitu na 1,5 % HDP, dále je pak v průběhu letošního roku očekáváno další snížení na 1,2 % HDP²⁰⁴. Emisní dluhopisy na vnitrostátním trhu budou v důsledku momentálního politického dění muset podléhat vyšším úrokovým sazbám²⁰⁵.

²⁰⁰ Zastupitelský úřad ČR v Nikaragui. *Souhrnná teritoriální informace: Nikaragua*.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Zastupitelský úřad ČR v Nikaragui. *Souhrnná teritoriální informace: Nikaragua*.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Zastupitelský úřad ČR v Nikaragui. *Souhrnná teritoriální informace: Nikaragua*.

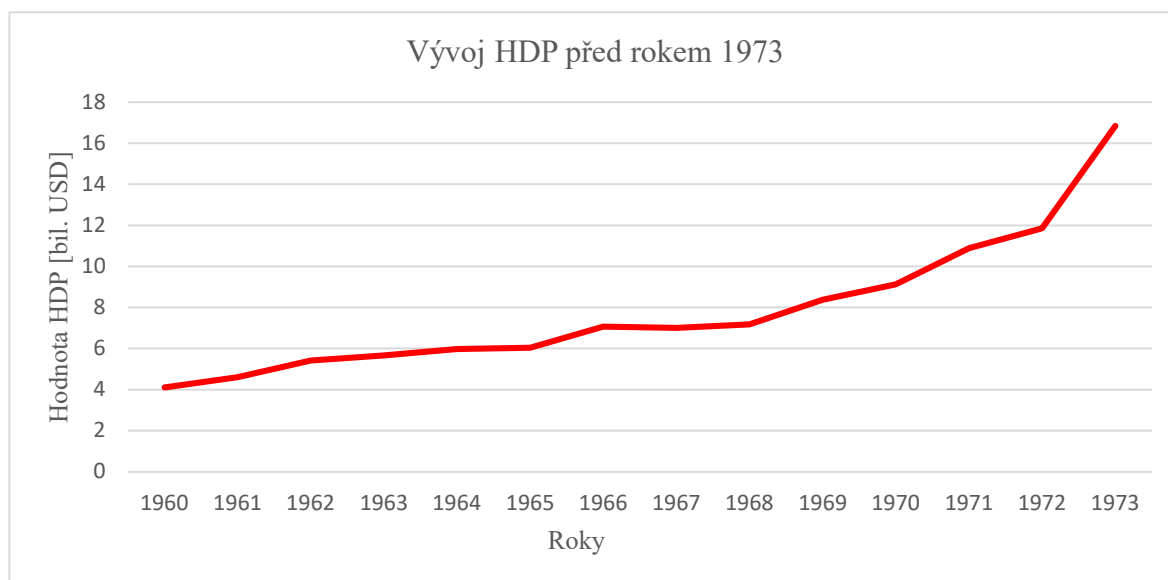
²⁰⁵ U.S. Department of State. *2021 Investment Climate Statements: Nicaragua*.

4.9 Ekonomický vývoj Chile v období před Chilským pučem

Napříč posledních 60 let v Chile proběhla spousta radikálních ekonomických změn a zaznamenávala poměrně vysokou ekonomickou nestabilitu. Ve smyslu makroekonomických ukazatelů byla ekonomika v Chile od roku 1960 po rok 1973 charakterizována růstem²⁰⁶. Jak v politice, tak ekonomice byly změny v Chile do roku 1973 velice drastické. V tomto sledovaném období prošla Chile nespočtem ekonomických krizí, úspěšných a neúspěšných stabilizačních plánů, a svržením Salvadora Allendeho jako prezidenta²⁰⁷.

4.9.1 HDP a HDP na obyvatele

Graf 28: Vývoj HDP Chile v období před Chilským pučem

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

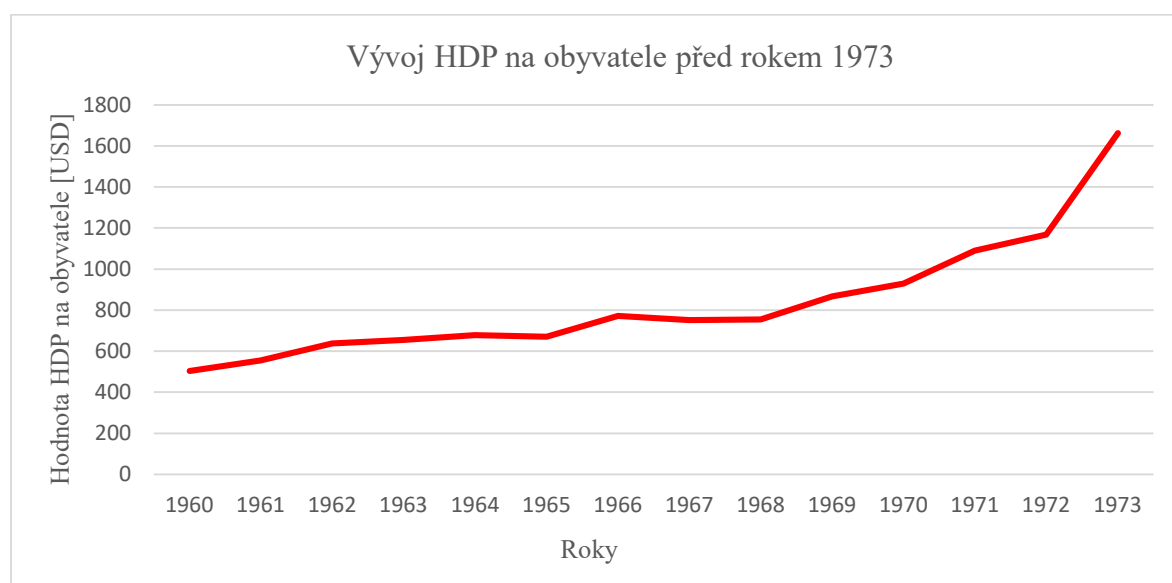
Typický cíl ekonomiky v Chile do roku 1973 bylo snížit fiskální deficit HDP. Stanovená fiskální opatření skutečně vedla ke generování fiskálního přebytku z HDP. Přestože jiné ekonomické ukazatele v průběhu období vykazovaly hodnoty vedoucí ke zhoršení celkové ekonomické situace, hrubý domácí produkt a hrubý domácí produkt na

²⁰⁶ CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Monetary and Fiscal History of Chile 1960-2016*. Chicago: University of Chicago, 2018. s. 3–8.

²⁰⁷ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Latin America, 1960–2017* Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 203. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2022. s. 4.

obyvatele generovaly v průběhu období konstantní růst²⁰⁸. Od roku 1960 do roku 1973 se hodnota hrubého domácího produktu zvýšila čtyřnásobně s naprosto minimálními poklesy v průběhu období. Dle dat z grafu číslo 28 byly zaznamenané poklesy v průběhu sledovaného období byly v rámci 1 % meziročních změn. Průměrná hodnota HDP byla za období rovna 7,8 bilionům USD v přepočtu na aktuální ceny. V konečném roce sledování pak HDP vykazovalo 16,85 bilionů USD²⁰⁹.

Graf 29: Vývoj HDP na obyvatele Chile v období před Chilským pučem

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

V tomto období se hrubý domácí produkt na obyvatele neodchýlil od trendu růstu, jak lze odvodit z grafu číslo 29. Svým stabilním růstem zaznamenával tento ukazatel roční růst v rámci 2 % pouze s menší odchylkou roku 1965²¹⁰. Průměrná hodnota hrubého domácího produktu na obyvatele do revolučního roku činila 835,6 USD na obyvatele v přepočtu na aktuální ceny. Byl zaznamenán graduální růst s minimálními výkyvy, které se pohybovaly maximálně v poklesu 2 %. Od počátku sledovaného období stoupla hodnota

²⁰⁸ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Latin America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 203-210. a CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2022. s. 4-10.

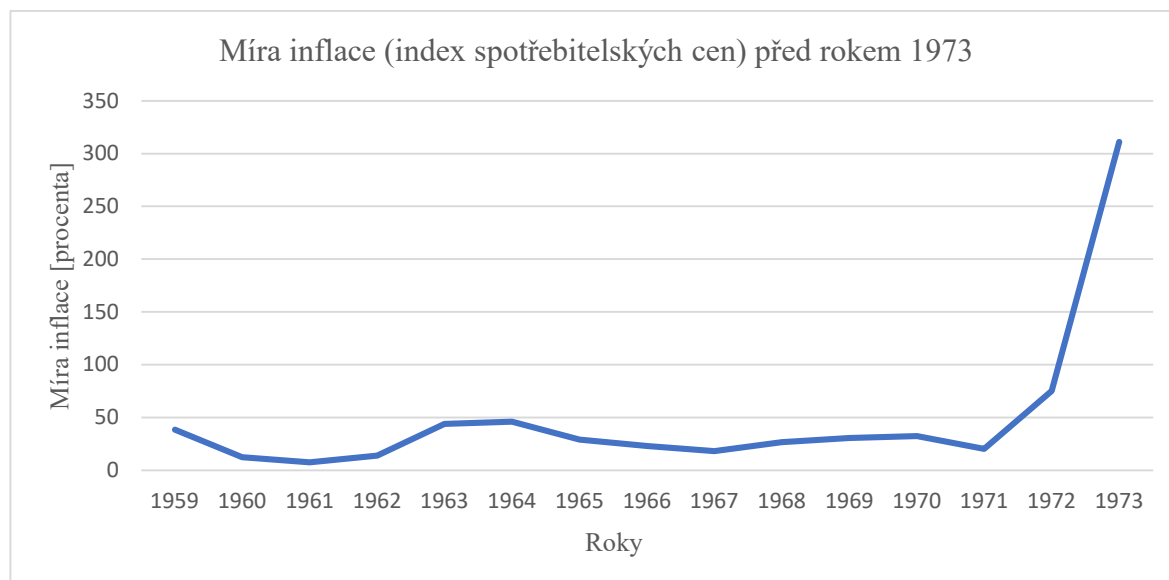
²⁰⁹ THE WORLD BANK. *GDP (current US\$) – Chile*.

²¹⁰ CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Monetary and Fiscal History of Chile 1960-2016*. Chicago: University of Chicago, 2018. s.3.

hrubého domácího produktu na obyvatele více než třinásobně z původní hodnoty 504,8 USD na hodnotu 1 663,3 USD na obyvatele²¹¹.

4.9.2 Inlace

Graf 30: Míra inflace Chile v období před Chilským pučem

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat Banco Central Chile

Míra inflace představuje v grafu roční průměr vypočítaný na základě měsíčních dat míry inflace jako indexu spotřebitelských cen, přičemž byla dostupná pouze data indexu spotřebitelských cen, a ne HDP deflátoru²¹². Oproti ostatním dekádam Chile zažívala vysokou inflaci během 60. let a začátku 70. let²¹³. Sledovaný pokles míry inflace na začátku sledovaného období byl zapříčiněn volbou nového prezidenta a novou stabilizační politikou v roce 1958²¹⁴. Ve vybraném období je inflace charakterizována jako vysoká a konzistentní, pomíneme-li rok 1973. Průměr za dané období mimo rok převratu je 30 %²¹⁵. V roce 1972

²¹¹ THE WORLD BANK. *GDP per capita (current US\$)* – Chile.

²¹² Banco Central Chile. *Macro Economic Statistics: CPI historical information*.

²¹³ VROMAN, W. *Unemployment Protection In Chile*. Washington DC: The Urban Institute, 2003. s. 3.

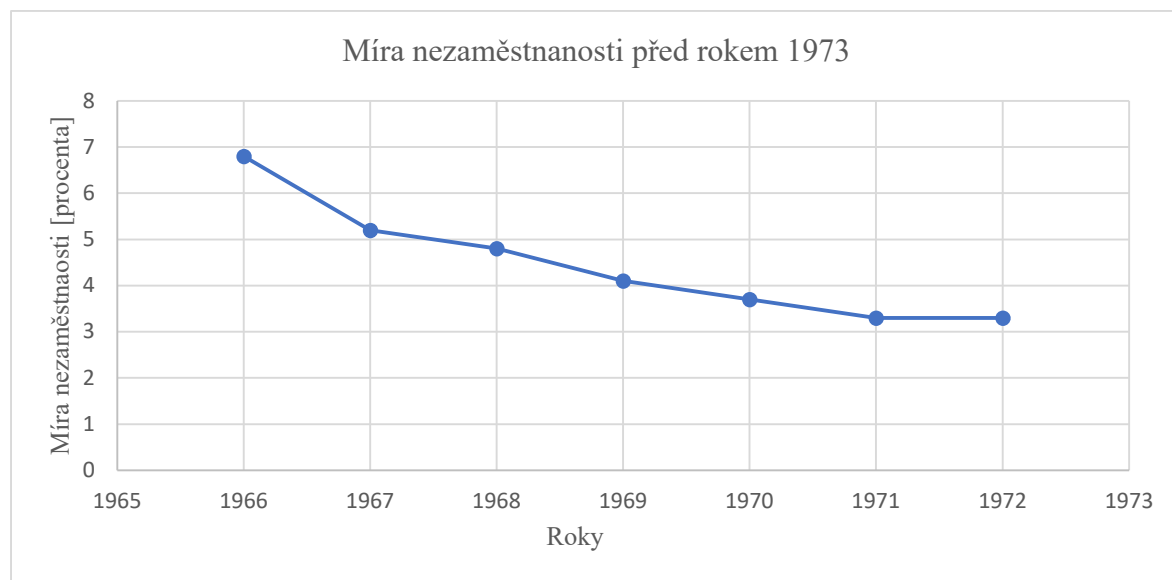
²¹⁴ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Lation America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 2010. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesoty Press, 2022. s. 12.

²¹⁵ CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Case of Chile*. Chicago: University of Chicago, 2019. s. 3.

byl zaznamenán rapidní nárůst míry inflace, v porovnání s rokem 1971 se jednalo o více než třínásobný nárůst. V roce 1973 pak míra inflace dosahovala více 300 %²¹⁶.

4.9.3 Nezaměstnanost

Graf 31: Míra nezaměstnanosti Chile v období před Chilským pučem

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat VROMAN, W. (2003)

Sama Centrální banka Chile, i OECD statistická databanka sledují oficiální míru nezaměstnanosti až od roku 1986²¹⁷. Některá přesná data byla ovšem modifikována na základě údajů mezinárodního statistického úřadu Chile. I přesto jsou data dostupná oficiálně až od roku 1966 s výjimkou let 1973 a 1974. Právě během let 1973 až 1975 míra nezaměstnanosti velice prudce vzrostla, přesná čísla ovšem nejsou známá. Během této časové periody měla nezaměstnanost stoupnout o polovinu nebo více. Míra nezaměstnanosti plynule klesala, a v posledním datovaném roce před revolučním hnutím se oproti prvnímu sledovanému roku snížila o 52 %. V průměru pak za sledované období činila míra nezaměstnanosti 4,5 %²¹⁸.

²¹⁶ Banco Central Chile. *Macro Economic Statistics: CPI historical information*.

²¹⁷ VROMAN, W. *Unemployment Protection In Chile*. Washington DC: The Urban Institute, 2003, s. 30. a OECD, organization for Economic Co-operation and Development. *Unemployment rate*.

²¹⁸ VROMAN, W. *Unemployment Protection In Chile*. Washington DC: The Urban Institute, 2003. s. 15–39.

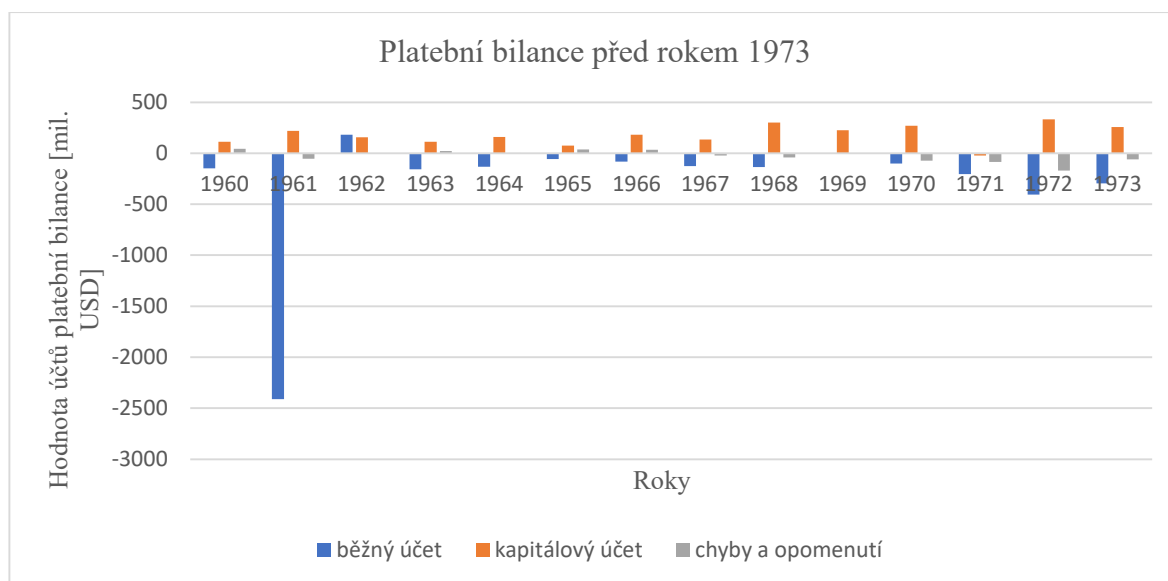
4.9.4 Platební bilance

Tabulka 11: Platební bilance Chile v období před Chilským pučem

Platební bilance před rokem 1973 [mil. USD]			
Roky	Běžný účet	Kapitálový účet	Chyby a opomenutí
1960	-148,1	113,4	43,4
1961	-2411	220,1	-55,1
1962	181,9	154,6	-0,3
1963	-157,8	112,1	22
1964	-131,6	159,9	2,9
1965	-56,6	75,6	37,5
1966	-82,2	181,2	33,8
1967	-127,4	134,1	-21,5
1968	-135,3	301,4	-41,4
1969	-5,6	226,1	-4,4
1970	-102,9	269,3	-72,9
1971	-205,5	-23	-84,5
1972	-404,8	332,8	-171,6
1973	-294,6	255	-60

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat VASQUÉZ, J. C. (2002)

Graf 32: Platební bilance Chile v období před Chilským pučem

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat VASQUÉZ, J. C. (2002)

V roce 1962 si Chile prošla první krizí platební bilance, kterou měla za následek stabilizační politika roku 1958, v jejímž rámci byl zaveden fixní směnný kurz. Nový prezident Alessandri prosazoval fiskální a mzdová opatření s cílem snížit inflaci a zvýšit

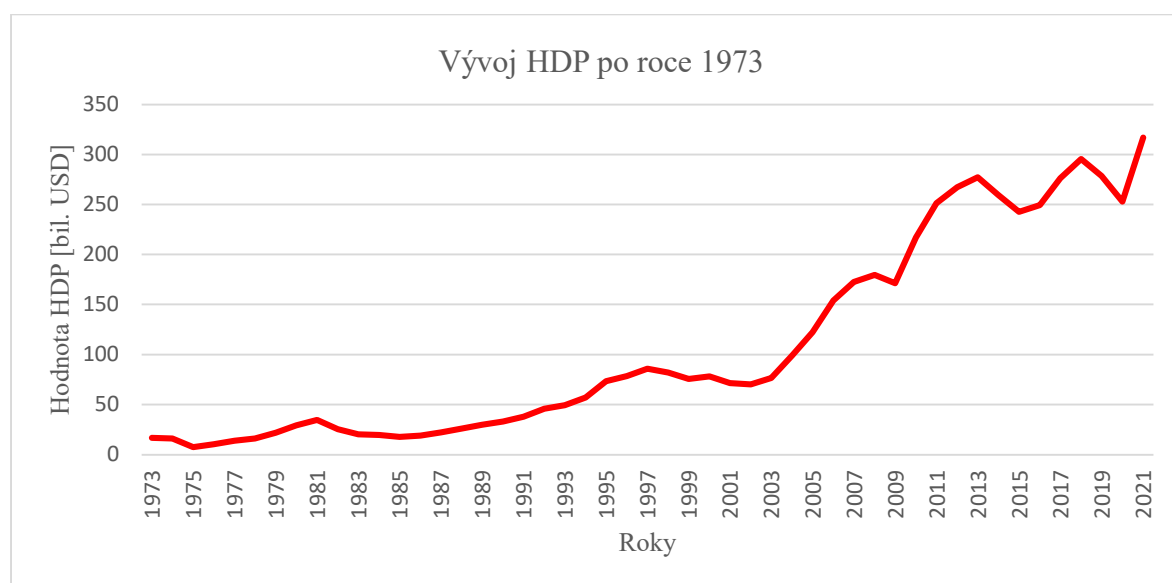
mzdy. Roku 1961 nastalo opuštění fixního směnného kurzu a nominální směnný kurz se znehodnotil o 33 %, což mělo za následek danou krizi platební bilance²¹⁹.

4.10 Ekonomický vývoj Chile v období po Chilském puči

Rok 1973 přinesl Chile nespočet politických a ekonomických změn počínaje ozbrojenými silami vedenými generálem Pinochetem a svržení prezidenta Allendeho z jeho výkonu funkce. Od roku 1974, tedy od období pod administrativou generála Pinocheta, následovala Chile stabilizační opatření založené na snížení vládního deficitu, které se projevilo roku 1975. Nicméně ostatní ukazatele opět vykazovaly zhoršení v mnoha směrech. Tato opatření skončila recesí, která byla výslednicí několika faktorů²²⁰.

4.10.1 HDP a HDP na obyvatele

Graf 33: Vývoj HDP Chile v období po Chilském puči

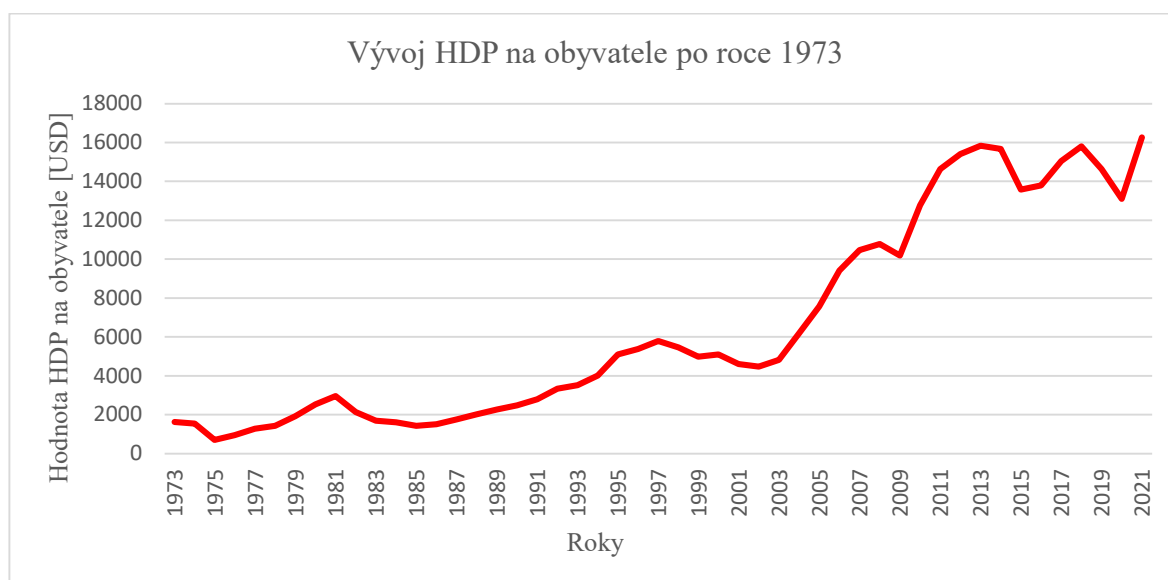
Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

²¹⁹ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Lation America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 210. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesoty Press, 2022. s.12-14.

²²⁰ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Lation America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 214–216. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesoty Press, 2022. s.214-221.

Od doby převratu měl hrubý domácí produkt až na počáteční roky adaptace růstovou tendenci, což je patrné z grafu číslo 33. Na začátku období sice klesl o více než polovinu oproti původní hodnotě, až do roku 1981 ovšem vykazoval stabilní růst. Do roku 1985 pak opět mírně klesal, za to se ale do začátku nového tisíciletí zvyšoval, a dosáhl hodnoty o 80 % vyšší než na začátku období. Od nového milénia byly významné odchylky zaznamenány mezi lety 2001–2002, v roce 2009, v letech 2014–2015, a v roce 2021. Ve všech těchto obdobích byl pokles pouze v rámci 10 % původní hodnoty. V porovnání nejnižší hodnoty roku 1963 a nejvyšší hodnoty zaznamenané v roce 2021 nárůst představoval změnu o téměř dvacetinásobek na hodnotu 317 bil. USD v přepočtu na aktuální ceny²²¹.

Graf 34: Vývoj HDP na obyvatele Chile v období po Chilském puči

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat THE WORLD BANK

Těsně po revoluci bylo období do roku 1981 charakterizováno reálnou a nominální nestabilitou. Po revoluci až do roku 1975 byl zaznamenán celkový pokles hrubého domácího produktu na obyvatele o téměř 30 %. Během následujících 5 let se hodnota stabilizovala, a po roce 1981 se vrátila zpět do svého předpokládaného rostoucího trendu, což je možno sledovat v grafu číslo 34²²². Další pokles nastal mezi lety 2000 až 2003 s poklesem o 6 % oproti rostoucímu trendu. Mírný pokles byl následně sledován v roce 2009, mezi lety 2015–

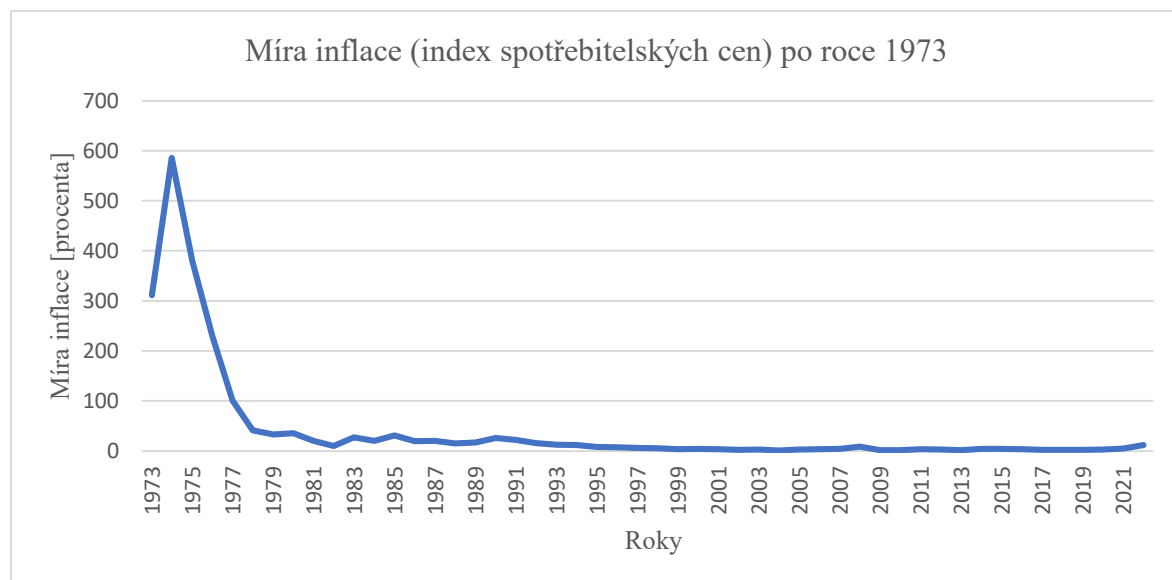
²²¹THE WORLD BANK. *GDP (current US\$) – Chile*.

²²² CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Monetary and Fiscal History of Chile 1960-2016*. Chicago: University of Chicago, 2018. s. 3.

2016 a v roce 2020. Oproti počátku v roce 1973 se pak hodnota hrubého domácího produktu na obyvatele zvýšila o 90 % z 1 633 USD na obyvatele na 16 265 USD²²³.

4.10.2 Inflace

Graf 35: Míra inflace Chile v období po Chilském puči

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat Banco central Chile

Od roku 1973 Chile zaregistrovala nejvyšší hodnoty míry inflace za celou historii země. Od roku 1974 byla implementována fiskální opatření pro stabilizaci, která se na míře inflace projevila v následujících letech²²⁴. Svého vrcholu dosáhla míra inflace roku 1975 s téměř 400 %, což je zachyceno v grafu číslo 35. Fiskální opatření začala snižovat míru inflace, která klesala ročně o více než 100 %, přičemž v roce 1978 již míra inflace činila 41 %, což je méně než polovina oproti roku 1977. Do roku 1982 byl stále zaznamenáván pokles²²⁵. Nárůst na 27 % z původních necelých 10 % byl v roce 1983 a letech následujících, výsledkem recese, primárně pak krize platební bilance v 80. letech²²⁶. Recese se začala stabilizovat až v 90. letech s faktem, že nejvyšší míra nezaměstnanosti před stabilizací činila téměř 31 %. Od roku 1992 pak průměr míry inflace činil 5 %, a míra inflace se pohybovala

²²³ THE WORLD BANK. *GDP per capita (current US\$) – Chile*.

²²⁴ CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Monetary and Fiscal History of Chile 1960-2016*. Chicago: University of Chicago, 2018. s. 3-8.

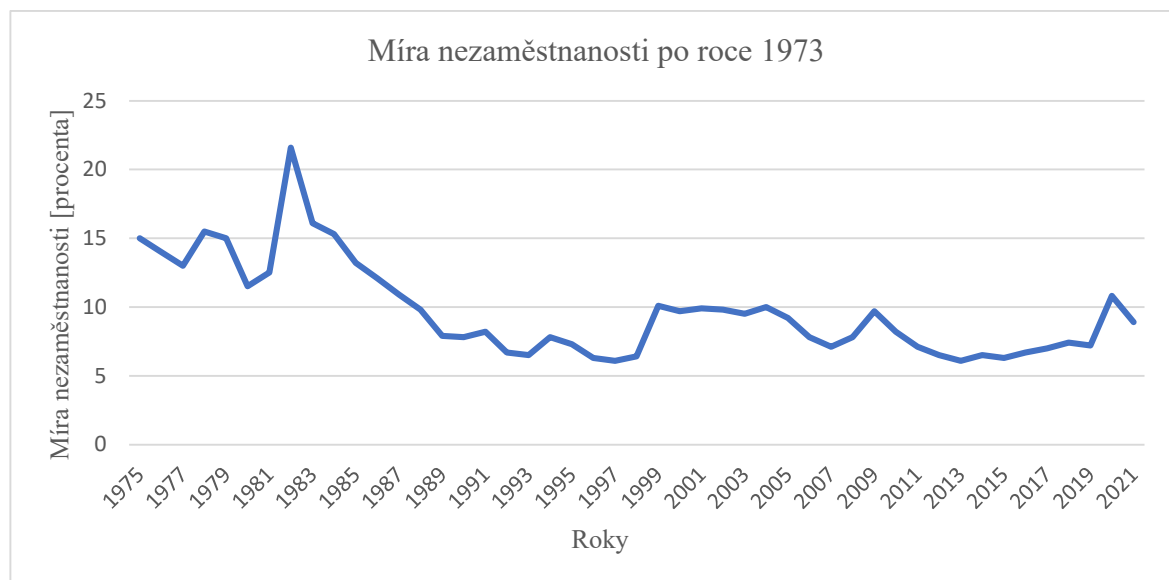
²²⁵ Banco central Chile. *Macro Economic Statistics: CPI historical information*.

²²⁶ CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Monetary and Fiscal History of Chile 1960-2016*. Chicago: University of Chicago, 2018. s. 3-8.

v rozmezí 2-8 %, až v roce 2022 vzrostla míra inflace na 11,6 %, což je nejvyšší hodnota od roku 1994²²⁷.

4.10.3 Nezaměstnanost

Graf 36: Míra nezaměstnanosti Chile V období po Chilském puči

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat VROMAN, W. (2003) a OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development

V grafu číslo 36 je patrné, že po roce 1973 lze registrovat 3 období, ve kterých míra nezaměstnanosti rapidně stoupla. Mezi lety 1973-1975, 1980–1982 a 1998-1999. V každé z těchto tří vymezených period stoupla míra nezaměstnanosti o více než polovinu. Během poslední čtyř dekad činil průměr okolo 10 % míry nezaměstnanosti. Žádná data pro roky 1973 a 1974 nebyla dostupná²²⁸. V daném sledovaném období se míra nezaměstnanosti pohybovala mezi 6 % - 21 % s kolísavým trendem. Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zachycena roku 1982 s hodnotou 21,6 %, což je více než dvojnásobek průměrů za dané sledované období. Mimo tuto extrémní odchylku se míra nezaměstnanosti pohybovala v rámci 6 % - 15 %, a po roce 1986 až do roku 2021 mezi 6 % - 11 %. Celkově tak hranice,

²²⁷ Banco central Chile. *Macro Economic Statistics: CPI historical information*.

²²⁸ VROMAN, W. *Unemployment Protection In Chile (The Urban Institute)*. Washington DC: The Urban Institute, 2003. s. 3-8.

ve které se míra nezaměstnanosti pohybovala postupně klesala i přes mírné kolísání hodnot²²⁹.

4.10.4 Platební bilance

Tabulka 12: Platební bilance Chile v období po Chilském puči

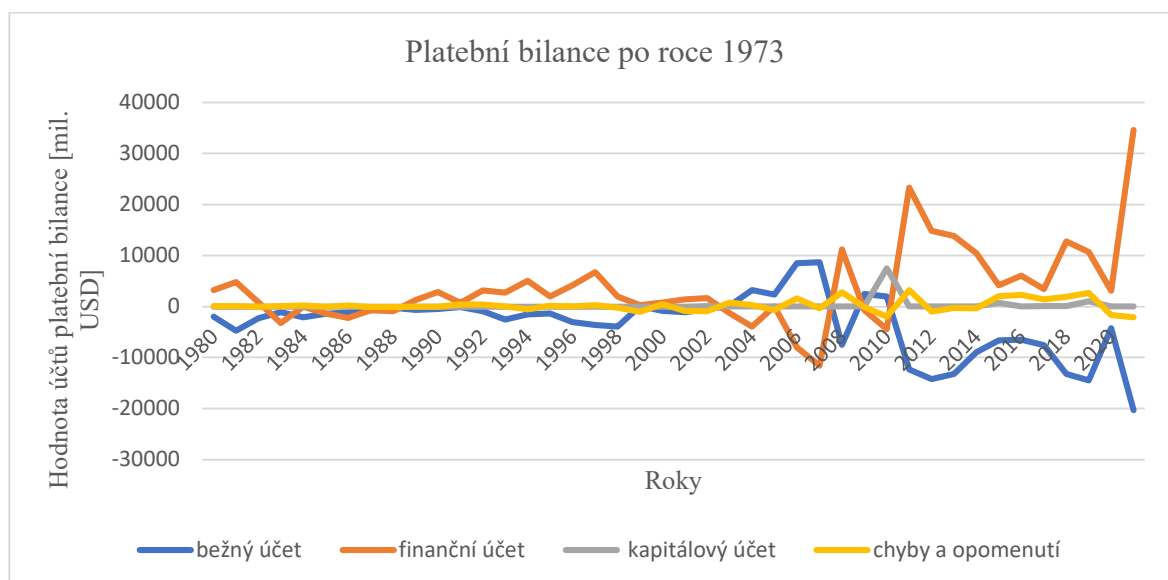
Platební bilance po roce 1973 [mil. USD]				
Roky	Bežný účet	Finanční účet	Kapitálový účet	Chyby a opomenutí
1980	-1971	3241	-	51,2
1981	-4733	4768	-	102
1982	-2304	834	-	-69,2
1983	-1117	-3224	-	68
1984	-2111	-80	-	189,7
1985	-1413	-1394	-	-69,9
1986	-1191,4	-2219	-	223,6
1987	-734,9	-743,4	-	-142,2
1988	-231,4	-903,1	-	-121,5
1989	-690,9	1241	-	-31,2
1990	-484,6	2857	-	-49,9
1991	-97,7	694,9	-	389,8
1992	-956,9	3133	-	370,5
1993	-2552,2	2737,3	-	-15,1
1994	-1587	5060	-	-554,8
1995	-1349,6	1957	-	131,5
1996	-3082,7	4158,7	-	15,8
1997	-3660,2	6741,7	-	237
1998	-3918,4	1966	-	-239
1999	99,3	237,1	-	-1083
2000	-897,5	787,4	-	426,6
2001	-1100,1	1361,8	-	-860,7
2002	-580,1	1634,3	83	-952,2
2003	164,2	-1297,4	10,3	757,3
2004	3230,4	-3965,1	10	263,9
2005	2337,2	36,3	11,2	-669
2006	8455,9	-8042,4	13,3	1570,7
2007	8720,4	-11592,3	15,8	-358
2008	-7534,5	11193,7	16,8	2768,1
2009	2473,2	-740,3	14,4	-99,6
2010	1946,7	-4463,6	7538,1	-1997,3

²²⁹ VROMAN, W. *Unemployment Protection In Chile (The Urban Institute)*. Washington DC: The Urban Institute, 2003. s. 35-39. a OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development, *Unemployment rate*.

2011	-12360,8	23286,6	11,9	3252,4
2012	-14228,4	14840,3	12	-990,7
2013	-13248,6	13846,1	12,9	-299
2014	-8981,6	10399,4	10,7	-371,7
2015	-6631,2	4128	695,4	2018,9
2016	-6534,5	6036	8,7	2294,5
2017	-7615,8	3408,2	89	1369
2018	-13265,3	12735,8	42,8	1883,4
2019	-14505,5	10681,8	1024,9	2646,3
2020	-4283,5	3096	1,1	-1708,6
2021	-20307	34623,8	2,1	-2107,4

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications

Graf 37: Platební bilance Chile v období po Chilském puči

Zdroj dat: vlastní zpracování na základě dat CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications

Druhá krize platební bilance nastala po období stabilizace, a odehrávala se v letech 1974-1981. Krize byla započata při úpadku ekonomiky do recese, v němž prvotním faktorem byl pokles směnných relací, úpadek ceny mědi o 50 % a zvyšující se ceny nafty. Druhotným faktorem byl pokles agregované poptávky jako následek fiskálních opatření pro snížení fiskálního deficitu²³⁰.

²³⁰ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Latin America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 214–216. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2022. s.214-221.

4.11 Charakteristika aktuální ekonomické situace v Chile

Po úspěšnému vyhnutí se recesi způsobené koronavirovou krizí a sociální krizí předpovídá ekonomika Chile hospodářský růst výhledově pro následující období. Na začátku koronavirové krize vykazovalo HDP pokles o 6,2 %, již v roce 2021 ovšem HDP vzrostlo o 11,8 %, následně pak pro rok 2022 byl zaznamenán nárůst o 3 %, výhledově je očekáván pro rok 2023 nárůst o 1,6 %²³¹. K normalizaci ekonomické aktivity a stabilizaci HDP přispívá fakt, že Chile má vysokou proočkovanosť²³².

Inflace se jako u většiny zemí také postupně zvyšovala, od počátku krize, tedy od roku 2020 se chronologicky podle roků zvyšovala následovně: 3,1 %; 4,5 %; 8,9 %. Pro nadcházející rok 2023 by se měla inflace snížit na 3,2 %²³³. Zvýšená inflace i nadále omezí spotřebu domácností. Celkovou inflaci podstatně ovlivní v roce 2023 také dopad ropného embarga EU na Rusko, díky kterému je očekávána inflace stále vysoká²³⁴.

Aktuální situací byla postížena i nezaměstnanost, která se na počátku roku 2020 zvýšila o více než 3 % na 10,3 % oproti předchozímu roku. V roce 2021 se snížila téměř na původní hodnotu před koronavirovou krizí – na 7,2 %, následně v roce 2022 byl taktéž zaznamenán mírný pokles na 6,8 %. Odhadovaná nezaměstnanost pro rok 2023 činí 6,5 %. Chilská ekonomická stabilita závisí především na zahraničním obchodě, je tedy prováděna politika se zaměřením na export, především pak na vývoz produktů ze zpracovatelského průmyslu, potravin a nápojů. Aktuální exportní produkty a suroviny tvoří hlavně ovoce (jablka, hroznové víno) a produkty z nich vytvořené (víno), dále měď, dřevo, molybden, rybí moučka, ledek a celulóza. Poměr exportovaných produktů a surovin není úměrný, polovinou vývozu je měď a její výrobky. Importní komodity jsou pak přístroje, elektronika a dopravní prostředky, zemní plyn, ropa a chemikálie²³⁵.

²³¹ Zastupitelský úřad ČR v Chile. *Souhrnná teritoriální informace: Chile*.

²³² THE WORLD BANK. *The world bank Chile overview*.

²³³ Zastupitelský úřad ČR v Chile. *Souhrnná teritoriální informace: Chile*.

²³⁴ OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *Chile Economic Snapshot*.

²³⁵ Zastupitelský úřad ČR v Chile. *Souhrnná teritoriální informace: Chile*.

Fiskální politika Chile je založena na konceptu centrální vládní strukturální rovnováhy. Tento koncept rovnováhy zahrnuje odhad fiskálních příjmů na základě předem definovaného cíle²³⁶. Ekonomický růst země byl sice značně poznamenán krizí způsobenou koronavirem, přesto se ale Chile nachází v únosné situaci, co se veřejného dluhu týče. Oproti zbytku zemí v Latinské Americe je Chile ekonomicky podstatně více odolná. Hlavními faktory její vyšší stability jsou makroekonomická politika, úspory ze státních fondů a snadný přístup k mezinárodním finančním trhům. Podle statistik navzdory okolnostem zaznamenala ekonomika Chile nárůst o 11,7 %, tato hodnota je ovšem následkem předešlého poklesu HDP na počátku koronavirové krize. Veřejný dluh činil pro konec roku 2021 97,185 mld. EUR celkem, bylo vykázáno navýšení celkového veřejného dluhu. Příjmy se za rok 2021 navýšily o 33 % oproti předchozímu roku²³⁷.

Navýšily se také výdaje státu, které vykazovaly nárůst o 32 % v porovnání s rokem 2020. Deficit je následkem hospodářské krize, ale také sníženými příjmy ve státní pokladně. Přestože byly vykazovány meziroční nárůsty státních příjmů, hodnoty stále nejsou dostačující pro kompenzaci dopadů krize²³⁸.

4.12 Charakteristika vývoje kultury na Kubě

4.12.1 Literatura

Z literárního hlediska je Kuba kolébkou zrození magického realismu. „*Kubánská revoluce je dělicí čarou v současné latinskoamerické literatuře, v literatuře před revolucí a literatuře po revoluci*“²³⁹. takto popisuje Roberto González Echevarría revoluční dopady na rozmach kulturního povědomí ve světě. Jedním z nejvíce významných kubánských autorů je Alejo Carpentier, jehož nejvlivnější tvorba byla jak předrevoluční, tak porevoluční, a právě on byl představitelem onoho magického realismu. Stejně jako u spousty dalších Latinoamerických autorů, dokázal Carpentier výborně zpracovat představu zázračna

²³⁶ OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *Budgeting and Public Expenditures: Budgetary Governance in Practice: Chile*.

²³⁷ Zastupitelský úřad ČR v Chile. *Souhrnná teritoriální informace: Chile*.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ PÉREZ, JR., LOUISE, A. *Cuba: Between Reform and Revolution*. Oxford: Oxford University Press, 2014. s. 38-46.

a nadpřirozena. Dokonce tvrdil, že evropská snaha o ztvárnění je neporovnatelná. Svou pointu vylíčil v díle vydaném roku 1949 s názvem „*El reino de este mundo*“²⁴⁰.

Pro rozvoj literatury na Kubě mělo podstatný vliv založení instituce *Casa de las Américas* v roce 1959. V čele instituce stála její zakladatelka Haydeé Santamaría. Haydeé, jako jedna z vůdčích ženských revolucionářských postav, byla jednou z pouze 3 žen mezi 160 muži, kteří společně organizovali útok na kasárna Moncada roku 1953²⁴¹. Účelem založení organizace byla kulturní výměna napříč kontinentem, jejíž významní členové byli například: Mario Vargas Llosa, Gabriel García Márquez, Carlos Fuentes a Mario Bendetti²⁴².

Nový literární žánr, který na Kubě vznikl po Kubánské revoluci, byl založen na politickém děním a úzce souvisel s tvorbou spisovatelů s kontinentální relevancí, typicky například José Martí. Revoluční literatura přišla do povědomí skrze neanonymní veřejné čtení v rámci gramotnostní kampaně. Mezi nejznámější autory popisující, jak průběh povstání proti Batistovu režimu probíhal, byli například Humberto Arenal, Lisandro Otero, Julio Traviso, Od roku 1959 patří mezi autory, kteří popisují přímo průběh revoluce a mají porevoluční tématiku lze zařadit César López. Juana Marinello nebo Angela Augier²⁴³.

4.12.2 Kinematografie

Rozmach kinematografie samozřejmě začal podstatně později, ale i přesto měl na kulturním bohatství Kuby velice vysoký podíl. Roku 1959 byl založen Kubánský filmový institut ICAIC (Instituto Cubano de Arte e Industria Cinematográficos, také Cuban Institute of Cinematographic Arts and Industry), tedy pouze pár měsíců po nástupu revoluční vlády. Tento krátce po revoluci založený institut měl za cíl podpořit a šířit revoluční myšlenky. Právě s tímto známým filmovým institutem je spojena řada významných režisérů, jako

²⁴⁰ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 89.

²⁴¹ RANDALL, M. *Santamaría, Cuban Revolutionary: She Led by Transgression*. Duke University Press Books, 2015. s. 5.

²⁴² MAQUEIRA, E. *Cortázar, de cronopios y compromisos*. Buenos Aires: Longseller, 2002. s. 78.

²⁴³ MESA, S. C. Cuban literature at the time of the Revolution. *Estudios Avanzados*, 2011. s.2-4.

například: e Tomás Gutiérrez Alea, Pastor Vega, Humberto Solás, Sara Gómez, Sergio Giral a Julio García Espinosa²⁴⁴.

4.12.3 Hudba

Jeden z nejmasivnějších podílů na kubánské kultuře má její hudba. Světoznámé hudební skvosty zrozené na Kubě jsou tradiční *trova* – lidová balada, a také *son*, hudební žánr, který je známý především ze snímku *Buena Vista Social Club*²⁴⁵. Ovlivnila vývoj a dynamiku hudby a hudebních preferencí globálně, nejvíce ale ve Spojených státech amerických. V první polovině 20. století měla kubánská hudba obrovský význam pro vývoj žánru Jazz. Ve druhé polovině 20. století pak měla spíše vliv na vývoj salsy²⁴⁶. Obecně se Kuba dočkala největšího hudebního rozmachu během druhé poloviny 20. století, kdy se globálně prezentovali houslisté José White, Claudiso Brindis de Salas. a Rafael Díaz Albertini²⁴⁷.

Během 50. let, přestože během nich probíhaly krvavé spory s Batistovými jednotkami, dosáhla hudební branže svého absolutního vrcholu, což bylo ovlivněno také mediálním rozmachem. Roku 1957 byla Kuba uznána ve studii UNESCO jako země s největším počtem hudebníků vzhledem k počtu populace²⁴⁸. Mezi slavné hudebníky zobrazující revoluční tematiku patří například Carlos Puebla s jeho známou písní *Hasta Siempre, Comandante*. Celosvětově známé hnutí *New Song* a jeho kubánská inkarnace *Nueva Trova* měla své autentické prvky a sloužila jako známka protestu, a vracela ke svým původním domorodým hudebním kořenům²⁴⁹.

²⁴⁴ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 160.

²⁴⁵ SUCHA, S. M. *Setkání s Kubou*. Praha: Mladá fronta, 2008. s. 34.

²⁴⁶ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 89.

²⁴⁷ KAŠPAR, O. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 159.

²⁴⁸ MOORE, R. D. *Music and Revolution: Cultural Change in Socialist Cuba*. University of California Press, 2006. s. 4-12.

²⁴⁹ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 98-99.

4.13 Charakteristika vývoje Kultury v Nikaragui

4.13.1 Literatura

Jedním z klíčových představitelů nikaragujské literatury je Rubén Darío. Darío a jeho díla byla vlivná nejen pro vývoj kulturního rozmachu v Nikaragui, ale také v ostatních zemích Latinské Ameriky, především pak ve španělsky mluvících státech²⁵⁰. Byl představitelem jednoho z nejvíce rozšířených literárních žánrů – modernismu, jeho osoba byla ale také úzce spjata se Sandinismem. Mezi jeho hlavní díla, která se významně podepsala na kulturním a politickém vývoji země, patří: *Nuestro Rubén Darío* a *Rubén Darío y su tiempo a Textos Socio-políticos de Rubén Darío*²⁵¹.

Literatura ovlivněná revolucí, včetně předrevolučních tendencí, je jednou z nejvýznamnějších forem vyjádření v Nikaragui. Mezi významné představitele patří například Manolo Cuarda zachycující ve svých dílech zkušenosti ve Somozovou armádou. Dále Pedro Joaquín Chamorro popisující atentát na Anastasio Somoza Garcíu nebo také Omar Cabezas, který se na revoluční literatuře podepsal svými humorně popsanými memoáry o průběhu 70. let. Násilnou trajektorii, kterou se Nikaragua vydala v rámci svého převratu, zaznamenal ve svých dílech Juan Sobalvarro. Ten například ve svém díle *Perra vida: memorias de un recluta del servicio militar* předává své zážitky z armádní služby. Všechna předrevoluční a revoluční díla jsou kolektivní vzpomínkou národa a jeho obyvatel. Mimo knihy se samozřejmě podílela na revoluční tematice také média ve smyslu například novin. Konkrétně pak ku příkladu La Prensa, který měl vztahy příslušnost se Sandinisty²⁵².

4.13.2 Kinematografie

Historie filmu má své počátky již v roce 1880, prvopočátky filmů zachycující Nikaragujské dění byly vytvořeny turisty. Tyto snímky Nikaragujské krajiny se nazývaly „*Visitas*“. Na počátku 20. století se filmy, tehdy ještě němé, začaly uvádět v kinech. První filmová prezentace proběhla v roce 1900 v prvně postaveném kině Managua. V první

²⁵⁰ STRANSIFER, C. L. Cultural Policy In The Old And The New Nicaragua. *The Nicaraguan National Literacy Crusade*, 1981. s.1.

²⁵¹ Tamtéž, s. 1.

²⁵² WHITE, S. F., CALDERÓN, E. *Culture and Customs of Nicaragua*. Westport, Conn: Greenwood Press, 2008. s. 91-92.

čtvrtině 20. století následně vznikly i nikaragujské filmové produkce, společně s nimi také národní kinematografické ocenění pro Nikaragujce či cizince. Jedním z nejznámějších snímků této doby byl natočen roku 1929, který zobrazuje *Sandina* – představitele nikaragujského odporu proti americké okupační armádě v Nikaragui²⁵³.

S nástupem 40. let 20. století byly vytvořeny filmy se zvukovými efekty. Mezi první známé snímky patří například zfilmování zemětřesení v roce 1931. V následující dekádě se do Nikaraguy dostaly také filmy vytvořené v Hollywoodu, a to včetně těch, které ztvárňovaly domorodé nikaragujské herce a herečky, ku příkladu Lillian Molieri ve filmu *Anna and the king of Siam*. První čistě nikaragujský film, a to na základě lokality, produkce a obsazení, byl vytvořen mezi lety 1958 a 1960 s názvem *El Nandaiméño*²⁵⁴.

Revoluční snímky, tj. od 70. let 20. století, byly převážně dokumentárního rázu. Ke konci 80. let vznikl dokumentární film *Patria Libre i Morir* za účelem získání politické podpory a sympatií v rámci sandinistického hnutí. Novodobé nikaragujské filmy, tj. od roku 2000, byly primárně amatérské produkce a experimentální snímky²⁵⁵.

Veškeré filmové produkce 80. let byly považovány za národní dědictví a valná většina z nich je archivována v Nikaragujské asociaci kinematografie (ANCI), která dostala svůj legální status až v roce 1998. Založena ovšem byla roku 1988²⁵⁶.

4.13.3 Hudba

V Nikaragui patří mezi tradiční hudbu i revoluční balady, které vychvalovaly jedinečné události země. Často je tento námět hudby doprovázen tradičním nástrojem marimba, což ukazuje paralelu mezi tradiční nikaragujskou hudbou a novodobější politickou tematikou. V 70. letech se do Nikaragui dostala pomocí vlivu Kuby *Nova trova*, která představovala zcela nový směr hudby folkových hudebníků, kteří se zaměřovali na politickou tematiku země, a pomocí hudby tak ztvárněli tehdejší dění. Mezi známé

²⁵³ GAITAN, K. *A la conquista de un sueño*. Nicaragua: Fundación para la cinematográfica y la imagen. Managua, 2014. s. 382.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 382.

²⁵⁵ GAITAN, K. *A la conquista de un sueño*. Nicaragua: Fundación para la cinematográfica y la imagen. Managua, 2014. s. 382.

²⁵⁶ WHITE, S. F., CALDERON, E. *Culture and Customs of Nicaragua*. Westport, Conn: Greenwood Press, 2008. s. 92-105.

hudebníky tohoto směru patřili například Carlos a Luis Enrique Mejía Godoyovi a skupina Duo Guargabarranco. Právě Luis Enrique byl za své výtvořky oceněn Grammy, jehož tvorba obohatila 90. léta²⁵⁷.

4.14 Charakteristika vývoje kultury Chile

4.14.1 Literatura

První důležitá inscenace chilské literatury představují eposy a básně v první polovině 16. století. Mezi významnou kulturní literaturu od domorodých obyvatelů Chile patří díla, která pokračovala eposy jako reakci na díla Alonso de Ercilla. Tato díla byla dokončena v koloniálním období, kdy bylo poznávání omezeno církví a náboženstvím. Chilská literatura byla v této době svým rozvojem podobná literatuře ve Spojených státech amerických. Politická agitace pro nezávislost se ve velké míře promítala do literárních děl²⁵⁸. Typickým představitelem literatury v Chile byl nepochybně Pablo Neruda. Jeho světoznámá díla se zasloužila o titul jednoho z nejvlivnějších básníků na světě. Jeho politické postavení bylo oponenturou Salvadora Allende²⁵⁹.

Fyziognomie literatury byla rokem 1973, a obecně hnutím odboje, ovlivněna jak tvorbou, tak migračním procesem autorů. Chilská literatura exilu vznikla kvůli autoritářské cenzuře, která podstatně ovlivnila tvorbu před rokem 1973. Literaturu také z velké části převzali mladí umělci. Tzv. *literatura svědectví* byla veřejně povolena pouze zastáncům režimu. Po roce 1973 byla cenzura literatury ještě silnější²⁶⁰.

4.14.2 Kinematografie

Velkou roli v Chilské kinematografii hrála migrace a chilský exil, jehož počátek byl datován v půlce září roku 1973, tedy na počátku převratu. Významným faktorem pro

²⁵⁷ MADDICKS, R. *Nicaragua – Culture Smart! The Essential Guide to Customs & Culture*. Kuperard, 2019. s. 109-110.

²⁵⁸ CASTRO, C. R. *Chilean Literature*. *Hispania*, 1922. s. 197

²⁵⁹ CASTILLO-FELIU, G. *Culture and Customs of Chile*. Greenwood Press, 2000. s. 120-123.

²⁶⁰ JOFRÉ, M. A. *Culture, Art, and Literature in Chile: 1973-1985*. *Latin American Perspectives*, 1989. s. 80-81.

důležitost chilského exilu v kinematografii hrála především publicita puče, v Latinské Americe se tehdy jednalo o jeden z nejpublicitnějších vojenských a politických převratů²⁶¹.

Jedni z nejvlivnějších z autorů v Chile byli nepochybně Victor Jara a Pablo Neruda, kteří hráli důležitou roli jak z literárního, tak kinematografického hlediska. Ti byli nesmírně vlivní nejen v Chile, ale celosvětově. Stejně jako mnoho dalších stoupenců Lidové jednoty, byli i oni oběťmi režimu²⁶².

Chilská filmová společnost *Chile Films*, která se držela příkladu Kubánského filmového institutu ICAIC, se stala také součástí ničení chilské armády během puče a podstatná část filmů byla spálena²⁶³.

Nejvíce filmových snímků začalo vznikat na začátku 70. let, velká část z těchto snímků ale byla zničena při puči. Do exilu odešlo velké množství filmařů, do roku 1984 bylo natočeno zanedbatelné množství černobílých snímků, znovuobnovení filmové produkce pak nastalo roku 1984²⁶⁴.

4.14.3 Hudba

Počínaje rokem 1973 začala klasická chilská hudba zkomírat, a nijak více se nerozvíjela. Naopak nové styly hudby byly velice populární, ku příkladu skupina umělců *Nueva Canción*, u níž hlavním námětem bylo ztvárnění událostí roku 1973. Skupina umělců vyjadřující politické a ekonomické dění ve formě hudby, měla mimo Nikaraguu a jiné země Latinské Ameriky své kořeny také v Chile. Politicky orientovaná hudba představovala nový žánr hudby, který spojoval aktuální tematiku převratu s lidovou chilskou hudbou. *Nueva canción* ovšem z estetického měřítko měla velice zanedbatelný dopad, nepřinesla nové inovace mimo svou politickou tematiku. Nicméně se velice podepsala na nové generaci

²⁶¹ PICK, Z. M. Chilean cinema: ten years of exile (1973–83). *Jump Cut*, 1987. s. 66-70.

²⁶² Tamtéž, s. 66-70.

²⁶³ KING, J. *Magical Reels: A History of Cinema in Latin America*. London and New York: Verso, 2000. s. 169–188.

²⁶⁴ PICK, Z. M. Chilean cinema: ten years of exile (1973–83). *Jump Cut*, 1987. s. 66-70.

obyvatel ve smyslu rozšiřování povědomí o předrevolučním rokem a událostí týkající se převratu²⁶⁵.

²⁶⁵ JOFRÉ, M. A. Culture, Art, and Literature in Chile: 1973-1985. *Latin American Perspectives*, 1989. s. 76.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Shrnutí

Díky Kubánské revoluci bylo na Kubě dosaženo markantního pokroku ve sféře vzdělání a zdravotnictví, nicméně na úkor ekonomické efektivity a sociálním cílům, zapříčinila totiž migraci do exilu u primárně vyšších a středních vrstev populace. Znárodnění soukromých podniků a Castrova personalistická diktatura způsobily ekonomický pokles, který byl z části vykompenzován pomocí sovětských dotací. Kuba a její revoluce představovaly vzor pro zbytek Latinské Ameriky²⁶⁶.

V rámci několika následujících let byl zaznamenán vzestup guerrillových konfliktů a jiných forem rozporu díky sociální nerovnosti a politické represi²⁶⁷. Spojené státy se po Kubánské revoluci obávaly dalšího sociálního a politického převratu tzv. *Jiné Kuby*, díky těmto obavám se pro zachování hemisferické obrany Spojených států zabývala Aliance pro rozvoj a CIA²⁶⁸.

Sama Kuba od byla od své formální nezávislosti od roku 1902 obrovským dílem ovlivňována Spojenými státy, obzvláště po stránce vlastnictví podniků sídlících na Kubě²⁶⁹. Období do roku 1953 bylo charakterizováno ekonomickou stagnací a politickou dominancí ze strany Spojených států. Její vývoj ovlivnily jak vnitrostátní tendence k nespokojenosti, tak vlivy externí, a to například Velká hospodářská krize²⁷⁰. V předrevolučním období se po propadu ve 30. letech hrubý domácí produkt a hrubý domácí produkt na obyvatele stabilizovaly, dále vykazovaly rostoucí tendenci²⁷¹. Jednotlivé účty platební bilance měly v období hospodářské krize a počínající rebelie proti tehdejšímu prezidentovi Machadovi, oproti rokům předchozím a následujícím, podstatně nižší hodnotu, a saldo platební bilance

²⁶⁶ Britannica. *Latin America at the end of the 20th century*.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ LEONGRADE, W. M. The Revolution in Nicaragua: Another Cuba? *Foreign Affairs*, 1979. s.1.

²⁶⁹ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 26.

²⁷⁰ WIESEL, I. Cuban Economy after the Revolution. *Acta Oeconomica*, 1968. s. 1-2.

²⁷¹ University of Groningen. *Maddison Database 2010*.

dosahovalo téměř po celé předrevoluční období záporné hodnoty²⁷². Vzhledem k nedostatku dat u nezaměstnanosti a inflace nebylo možno v tomto období tyto hodnoty zpracovat.

V revolučním období byla kubánská ekonomika charakteristická svým cílením na rozšíření exportních příležitostí²⁷³. Z ekonomického i politického hlediska je toto období specifické umocněním vypjatých vztahů se Spojenými státy a uvalením embarga na import kubánských produktů²⁷⁴. Co se týče základních ekonomických ukazatelů, hrubý domácí produkt a hrubý domácí produkt na obyvatele v tomto období měly rostoucí tendenci, která začala klesat ve vítězném roce 1959²⁷⁵. Dostupnost dat nezaměstnanosti byla i v revolučním období silně omezená, je ale možno usoudit, že míra nezaměstnanosti měla stoupající trend²⁷⁶. Stejně tak jako v předrevolučním období bylo saldo platební bilance vyhodnoceno v záporných hodnotách²⁷⁷.

Po vítězném roce 1959 nastal proces nacionalizace a kolektivizace v rámci změny politického systému. V tomto období je ekonomika Kuby charakteristická znárodněním podniků a závislosti na subvencích Sovětského svazu, na základě jeho ekonomického modelu se přeměnila i Kuba²⁷⁸. Rozvoj ekonomiky, alespoň podle dostupných dat, která je nutno brát s rezervou vzhledem k politickému režimu, měl pozitivní vývoj. Hrubý domácí

²⁷² WALLICH, C. H. *Monetary problems of an export economy*. Arno Press, 1978. s 330-332. a ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy. *Cuba's Balance of Payments Statistics*.

²⁷³ ECKSTEIN, S. *The Impact of the Cuban Revolution: A Comparative Perspective*. *Comparative Studies in Society and History*, 1986. s.1.

²⁷⁴ SIVIČEKOVÁ, J. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA, 2015. s. 129-130.

²⁷⁵ MADDISON, A. *Development Centre Studies: The World Economy*. OECD Publishing, 2010. s. 525.

²⁷⁶ MESA-LAGO, C. *The Economy of Socialist Cuba: A Two Decade Appraisal*. University of New Mexico Press, 1981. s. 121-123.

²⁷⁷ ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy. *Cuba's Balance of Payments Statistics*.

²⁷⁸ MZV, Ministerstvo zahraničních věcí. *analýza dalšího vývoje kubánské společnosti s důrazem na srovnání kubánských podmínek se střeoevropskými transformačními procesy*.

produkt a hrubý domácí produkt na obyvatele měly rostoucí trend²⁷⁹. Míra nezaměstnanosti měla klesající tendenci a dosahovala od počátku formální nezávislosti nejnižších hodnot²⁸⁰. Míra inflace, jejíž data jsou dostupná od 70. let 20. století, byla do začátku 90. let velice kolísavá, a dosahovala hodnot v rozmezí – 8 % - 12 %²⁸¹. Dostupné účty platební bilance vyjadřují fakt, že saldo platební bilance bylo od roku 1902 poprvé v kladných hodnotách²⁸².

Po roce 1990 se Kuba potýkala s jednou z nejvýznamnějších ekonomických krizí, kterou měl za následek rozpad Sovětského bloku. Úpadek a zranitelnost kubánské ekonomiky zapříčinila náhlá absence sovětských dotací, zrušení výhodného exportu a importu, a nedostatečná diverzifikace výroby a exportu. Dalším faktorem byla centrálně řízená ekonomika a demarketizace, dále také zpřísnění embarga ze Spojených států²⁸³. Dopady ekonomické krize zmírňovaly reformy implementované mezi lety 1993-1996²⁸⁴. Po propadu hrubého domácího produktu a hrubého domácího produktu před implementací reform, je následně zaznamenán konstantní nárůst²⁸⁵. I v míře inflace se promítnul jak ekonomický šok rozpadu Sovětského bloku, tak následná stabilizace po reformách. Extrémní nárůst byl zaznamenán s nástupem pandemie COVID-19, kdy byla míra inflace od zaznamenaných dat doposud nejvyšší²⁸⁶.

Země, která se zdála, že nejvíce následuje vzor Kuby, byla Nikaragua v rámci svého sandinistického hnutí. Nikaragujská revoluce ale nakonec nevydržela nápor ve smyslu domácích i zahraničních sil²⁸⁷. Nikaragua si prošla před svou revolucí diktátorským režimem

²⁷⁹ MADDISON, A. *Development Centre Studies: The World Economy*. OECD Publishing, 2010. s. 515.

²⁸⁰ MESA-LAGO, C. *The Economy of Socialist Cuba: A Two Decade Appraisal*. University of New Mexico Press, 1981. s. 121-123.

²⁸¹ THE WORLD BANK. *Inflation, GDP deflator (annual %) – Cuba*.

²⁸² CEPALSTAT, Statistical Databases and Publications. *Statistics and indicators: Balance of Payments*.

²⁸³ RITTER, A. R. M. *The Cuban Economy*. University of Pittsburgh Press, 2004. s. 4-6.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 8-9.

²⁸⁵ THE WORLD BANK. *GDP (current US \$) – Cuba*. a THE WORLD BANK. *GDP per capita (current US \$) – Cuba*.

²⁸⁶ THE WORLD BANK. *Inflation, GDP deflator (annual %) – Cuba*.

²⁸⁷ Britannica. *Latin America at the end of the 20th century*.

rodiny Somozů, který byl orientovaný na vlastní obohacení, a méně na stimulaci ekonomiky ve prospěch celého státu²⁸⁸. V polovině 20. století ovšem Somozova vláda implementovala model rozvoje, ekonomicky se tedy Nikaragua stavěla mezi prosperující a rychle rostoucí země v Latinské Americe²⁸⁹. Těsně před revolučním rokem 1979 pak Nikaragua zaznamenávala ekonomický nárůst hrubého domácího produktu a hrubého domácího produktu na obyvatele²⁹⁰. Míra inflace byla stabilní²⁹¹, a míra nezaměstnanosti několikanásobně nižší v porovnání s nástupem revoluce²⁹². Platební bilance vykazovala pouze kladné hodnoty všech datově dostupných účtů²⁹³. V porevolučním období se Nikaragua ocitla v ekonomické nerovnováze. Revoluční hnutí vyvolalo nutnost uplatnění řady opatření a programů pro zotavení ekonomiky²⁹⁴. Hrubý domácí produkt a hrubý domácí produkt na obyvatele zaznamenaly v porevolučním období nejvyšší propad, který se následně stabilizoval a pokračoval s rostoucí tendencí²⁹⁵. Těsně po revoluci si Nikaragua prošla hyperinflací, která se snížila až na začátku 90. let²⁹⁶. Naopak míra nezaměstnanosti měla rostoucí tendenci připisující se změnám politických režimů, a prohře Sandinistů v legitimních volbách²⁹⁷. Po novém století se míra nezaměstnanosti postupně snižovala a ekonomika se začala stabilizovat²⁹⁸.

²⁸⁸ SPALDING, R. J. *The Political Economy Of Revolutionary Nicaragua*. Westview Press, 1986. s. 3-4.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 24-30.

²⁹⁰ University of Groningen. *Maddison Database 2010*.

²⁹¹ Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas (1960-2009)*.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas (1960-2009)*.

²⁹⁴ DORNBUSCH, R., EDWARDS, S. *The Macroeconomics of Populism in Latin America*. University of Chicago Press, 1992. s 331-332.

²⁹⁵ THE WORLD BANK. *GDP (current US \$) – Nicaragua*. a THE WORLD BANK. *GDP per capita growth (current US\$) – Nicaragua*.

²⁹⁶ THE WORLD BANK. *Inflation, GDP deflator (annual %) – Nicaragua*.

²⁹⁷ COLDBURN, F. D. Nicaragua, Fornlorn. *World Policy Journal*, 2012. s.4.

²⁹⁸ Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas (1960-2009)*.

V případě Chile je to podstatně jiná situace vzhledem k faktu, že byla pod armádním dohledem Spojených států podstatně více, konkrétně pak pod dohledem CIA²⁹⁹. Allendova populistická moc, kterou nabil demokratickými volbami, vyvolala mezi obyvateli Chile puč, který vyvrcholil nástupem Pinochetova autoritativního režimu³⁰⁰. V předrevolučním období byla Chile podle makroekonomických ukazatelů charakterizována růstem, ale s poměrně vysokou ekonomickou nestabilitou³⁰¹. Cílem ekonomiky bylo snížit fiskální deficit pomocí fiskálních opatření, který vedl ke kolísání míry inflace a jejím vysokým hodnotám. Na druhou stranu hrubý domácí produkt a hrubý domácí produkt na obyvatele vykazovaly konstantní růst³⁰². Míra nezaměstnanosti měla klesající tendenci až do roku 1973 a převratu prezidenta Allendeho³⁰³. Do efektivnosti ekonomiky výrazně zasáhly dvě krize platební bilance, přičemž první se odehrála ještě před pučem v roce 1962. Stabilizační tendence ekonomiky v Chile zasáhla do platební bilance zavedením fixního směnného kurzu, a jeho následným opuštěním, což vedlo ke zhodnocení směnného kurzu³⁰⁴. Míra inflace se několik let před revolucí výrazně zvýšila díky stabilizační ekonomice cílené na jiné problémy makroekonomického charakteru³⁰⁵. Počínaje rokem 1973 se míra inflace dostala na úroveň

²⁹⁹ LEONGRADE, W. M. *The Revolution in Nicaragua: Another Cuba?* *Foreign Affairs*, 1979. s.1.

³⁰⁰ Britannica. *Latin America at the end of the 20th century*.

³⁰¹ CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Monetary and Fiscal History of Chile 1960-2016*. Chicago: University of Chicago, 2018. s. 3–8.

³⁰² KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Lation America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 203-210. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesoty Press 2022. s. 214-227.

³⁰³ VROMAN, W. *Unemployment Protection In Chile*. Washington DC: The Urban Institute, 2003. s. 35.

³⁰⁴ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Lation America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 210-216. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesoty Press, 2022. s. 209-210.

³⁰⁵ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Lation America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 203-210. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesoty Press, 2022. s. 200-218.

hyperinflace³⁰⁶. Politické a ekonomické změny, které přinesl rok 1973, zavedené s pomocí podobné stabilizační politiky vedla k následné recesi³⁰⁷. Hrubý domácí produkt a hrubý domácí produkt na obyvatele měly rostoucí tendenci s kolísavými obdobími³⁰⁸. Inflace se z původního šoku postupně snižovala, přestože se jednalo o doposud nejvyšší hodnoty míry inflace, které byly v Chile zaznamenány³⁰⁹. Míra nezaměstnanosti měla po převratu kolísavou tendenci s klesajícím trendem³¹⁰.

Kubánskou revolucí byla literatura na Kubě ovlivněna z mnoha hledisek. V případě sledovaných kulturních oblastí u literatury přinesla do národního bohatství po kulturní stránce nový žánr s revoluční tematikou popisující předrevoluční tendence a samotné revoluční období³¹¹. Přestože začalo rozšiřování filmových snímků díky technologickému pokroku podstatně později, neméně se podepsal na kulturním bohatství. Ve vítězném roce 1959 byl založen světoznámý filmový institut ICAIC, jenž měl za cíl rozšiřovat revoluční tematiku³¹². Během Kubánské revoluce bylo v hudební branži na Kubě dosaženo absolutního vrcholu popularity, který ovlivnil mediální rozmach. Revoluce, respektive revoluční tendence, přinesla po hudební stránce tzv. hnutí *New Song*, jenž sloužilo jako

³⁰⁶ Banco Central Chile. *Macro Economic Statistics: CPI historical information*.

³⁰⁷ KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Latin America, 1960–2017*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. s. 214-216. a CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2022. s.218.

³⁰⁸ THE WORLD BANK. *GDP (current US\$) – Chile*.

a THE WORLD BANK. *GDP per capita (current US\$) – Chile*.

³⁰⁹ CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Monetary and Fiscal History of Chile 1960-2016*. Chicago: University of Chicago, 2018. s. 3-8.

³¹⁰ VROMAN, W. *Unemployment Protection In Chile*. Washington DC: The Urban Institute, 2003. s. 35-39. a OECD, organization for Economic Co-operation and Development. *Unemployment rate*.

³¹¹ MESA, S. C. Cuban literature at the time of the Revolution. *Estudos Avançados*, 2011. s.2-4.

³¹² CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 160.

známka protestu proti Batistově vládě a obecný nesouhlas nižších vrstev populace se stávající situací na Kubě³¹³.

Nikaragujská kultura ve vybraných oblastech byla sice ovlivněna svou vlastní revolucí, která ovšem byla inspirována Kubánskou revolucí. Kubánská revoluce se tedy podepsala na nikaragujské kultuře také³¹⁴. Literatura v Nikaragui představovala jednu z nejmocnějších forem osobního vyjádření. Před revolucí bylo častou praxí popisování nesouhlasu se Somozovým režimem, ale také samotná tematika průběhu revoluce byla velmi rozšířená. Tato díla slouží jako kolektivní memoáry národa³¹⁵. Revoluční filmové snímky byly produkovány ve formě dokumentů vykreslující sandinistické hnutí, jež sloužily také jako politická propaganda Sandinistů³¹⁶. V hudební oblasti se revoluce promítla v rámci hnutí *Nova trova*, ve kterém nacházeli obyvatelé Nikaraguy útěchu a vycítění³¹⁷.

Roku 1973 byla literatura Chile podstatně ovlivněna hnutím odboje, který částečně zapříčinil i pokles tvorby vzhledem k faktu, že nespočet autorů emigroval do ciziny na základě cenzury literatury. Tak vznikla literatura exilu typická pro období Chilského puče³¹⁸. Produkce filmových snímků byla migrací a exilem také ovlivněna. Popularita filmových snímků daného období byla podpořena publicitou díky vykreslování průběhu Chilského puče³¹⁹. Podobně jako v případě Nikaraguy bylo v Chilské kultuře nově zakořeněno hnutí *Nueva canción*, jež představovalo politickou tematiku v hudebním provedení, které spojovalo lidovou hudbu s tematikou Chilského puče³²⁰.

³¹³ CHOMSKY, A. *A History of the Cuban Revolution*. Wiley & Sons, 2015. s. 98-99.

³¹⁴ Britannica. *Latin America at the end of the 20th century*.

³¹⁵ WHITE, S. F., CALDERÓN, E. *Culture and Customs of Nicaragua*. Westport, Conn: Greenwood Press, 2008. s. 91-92.

³¹⁶ GAITAN, K. *A la conquista de un sueño*. Nicaragua: Fundación para la cinematográfica y la imagen. Managua, 2014. s. 382.

³¹⁷ MADDICKS, R. *Nicaragua – Culture Smart! The Essential Guide to Customs & Culture*. Kuperard, 2019. s. 109-110.

³¹⁸ JOFRÉ, M. A. *Culture, Art, and Literature in Chile: 1973-1985*. *Latin American Perspectives*, 1989. s. 80-81.

³¹⁹ PICK, Z. M. *Chilean cinema: ten years of exile (1973–83)*. *Jump Cut*. 1987. s. 66-70.

³²⁰ JOFRÉ, M. A. *Culture, Art, and Literature in Chile: 1973-1985*. *Latin American Perspectives*, 1989. s. 76.

5.2 Zhodnocení výzkumných otázek

Po zpracování empirické části bakalářské práce vyplývá, že původně stanovené, a v zadání formulované hypotézy, by měly být označeny jako výzkumné otázky. Jejich zkoumaný obsah zůstává neměnný, ovšem zhodnocení jejich obsahu je vhodné vyhodnotit ve formě výzkumných otázek. Pro vyhodnocení výzkumných otázek tedy byla použita data ekonomických ukazatelů magického čtyřúhelníku a shromážděné informace týkající se vybraných kulturních oblastí.

5.2.1 První výzkumná otázka

Pro posouzení, zda je intenzita vlivu z ekonomického a kulturního hlediska přímo úměrná vzdálenosti od Kuby je nejdříve nutno specifikovat vzdálenost obou zemí od Kuby. Nikaragua se nachází zhruba 1200 km od Kuby (vzdušnou čarou), Chile pak kolem 6000 km³²¹. Vzhledem k faktu, že na základě zjištěných informací se ze všech zemí Latinské Ameriky Kubánskou revolucí nejvíce inspirovala Nikaragua, naopak průběh puče v Chile byl podstatně jiný, by se dalo tvrdit, že tento vztah je přímo úměrný. Nicméně toto tvrzení je vyvratitelné na základě dvou faktorů. Prvním je ten, že příčiny vzniku revoluce byly v obou zemích podstatně jiné. Nikaragujská revoluce vznikla jako odpor vůči diktátorskému režimu, jednalo se tedy čistě o vnitrostátní převrat. Puč v Chile byl nesouhlasem politické opozice, a byl podpořen Spojenými státy. Podobnost Nikaragujské revoluce, jako sandinistických guerrillů, je vůči Kubě tedy nepopíratelná. Fakt, který ale nejvíce ovlivňoval to, jaké země se mohly Kubánskou revolucí inspirovat, byl zásah Spojených států a jejich snaha prevence tzv. *Jiné Kuby*. V případě Chile byl puč podpořen Spojenými státy, a zároveň byla situace uvnitř Chile kontrolována orgány Spojených států. To jsou primární důvody, proč Chilský puč byl méně inspirovaný Kubánskou revolucí oproti Nikarague. Čistě na základě vzdálenosti toto tvrzení tedy pravdivé není, jelikož v něm hrajou roli spíše faktory politické.

5.2.2 Druhá výzkumná otázka

Výzkumnou otázku, zda dopady revoluce nejsou ovlivňovány počtem obyvatel, nelze vyhodnotit pouze počtem obyvatel dané země vzhledem k faktu, že významnou roli na procesu shromažďování opozice proti stávajícímu postu prezidenta či vládě hrálo rozdělení

³²¹ Seznam. *Mapy.cz*.

vrstev obyvatelstva. V pěti bodech revolučních kroků Kubánská revoluce byla zahrnuta myšlenka podpory nezaměstnaných, pracovníků farem a městských příslušníků, jejichž situace byla ovlivněna politickou korupcí. Těchto pět bodů tvořilo souhrnný plán pro sjednocení kubánské opozice. Většinou část populace Kuby tvořili rolníci, na které tato ideologie byla mířená. Ze skutečnosti, že Kubánská revoluce byla vítězná roku 1959, a jednalo se o konfrontaci právě nepřiznivců stávajícího režimu a vlády, vyplývá že samotná revoluce je ovlivňována strukturou obyvatel. To, že dopady revoluce nejsou ovlivňovány počtem obyvatel je ovšem příliš jednoduché tvrzení. Pokud budeme ovšem brát v potaz fakt, že Kubánská revoluce byla ovlivněna většinovou populací, lze v tomto případě vidět spojitost mezi počtem obyvatel a dopady, respektive výsledku revoluce. Pouze ovšem s přihlédnutím k faktu, že valná většina populace spadala k příznivcům Fidela Castra na základě demografie země.

5.2.3 Třetí výzkumná otázka

Pro posouzení výzkumné otázky, zda Kubánská revoluce nevedla ke zlepšení ekonomické situace daných zemí, je třeba porovnat předrevoluční ekonomickou situaci a porevoluční ekonomickou situaci pomocí ekonomických ukazatelů. V případě Kuby se jednoznačně jednalo o osamostatnění z hlediska produkce a exportu produkováných surovin. Přestože došlo ke znárodnění při změně politického režimu, cukerné rafinerie patřily pod vlastnictví Kuby. V předrevolučním a revolučním období byla ekonomika charakterizována ekonomickou stagnací, kterou ovlivnila jak dominance Spojených států, tak vnitrostátní rebelie a Velká hospodářská krize ve 30. letech. Po změně politického režimu a připojení k Sovětskému bloku byla Kuba sice závislá na dotacích ze strany Sovětského svazu, otevřelo jí to ale cestu k exportním a importním příležitostem. Rozpad Sovětského svazu přinesl hospodářskou krizi, a Kuba se ocitla v přelomovém období osamostatnění od Sovětského svazu. Kubánská revoluce tedy v případě Kuby přeorientovala ekonomickou dominanci Spojených států na ekonomickou závislost na Sovětském svazu. Přesto se ale na základě ekonomických ukazatelů jednalo o zlepšení ekonomické situace.

Před počátkem Nikaragujské revoluce patřila Nikaragua mezi nejvíce rychle rostoucí země Latinské Ameriky. Na základě implementace Somozova modelu v polovině 20. století, se ekonomika v Nikaragui nacházela na dobré úrovni. Byla to ovšem nespokojenost obyvatel s diktátorským režimem s tendencí k sebeobohacení, která vyvolala nespokojenost, a vedla k revoluci. Po revoluci nastala ekonomická nerovnováha, k jejímuž stabilizování bylo nutno

provést několik opatření a programů. Ve všech ekonomických ukazatelích bylo zaznamenáno zhoršení, které se u většiny ukazatelů stabilizovalo až v 90. letech. Nikaragujská revoluce tedy přinesla spíše ekonomickou nestabilitu, ze které se země dlouho vzpamatovávala.

Chilskému puči předcházela výrazná ekonomická nestabilita, situaci nezlepšila ani ekonomická opatření, dokonce vedla v období před pučem ke krizi platební bilance. Od roku 1973 se chilská ekonomika nacházela v recesi se značnou hyperinflací, ne všechny ukazatele ale vykazovaly negativní vývoj. Ekonomické ukazatele se ale poměrně brzo začaly stabilizovat, nebo měly rostoucí trend. Přesto ale nastala druhá krize platební bilance v 80. letech. V případě Chile se tedy jednalo o hluboký ekonomický propad, který se začal stabilizovat, nyní se dokonce jedná o poměrně prosperující zemi Latinské Ameriky.

Kubánská revoluce z ekonomického hlediska přivedla v Nikaragui a Chile ekonomickou stagnaci a recesi, ze které se Chile dříve vzpamatovala pomocí fiskálních opatření, zatímco Nikaragua oproti předrevolučnímu období zaznamenala spíše ekonomický propad. V případě Kuby se jednalo o zlepšení ekonomické situace primárně zapříčiněné exportními a importními příležitostmi. Kubánská revoluce t nevedla ke zlepšení ekonomické situace v případě Nikaraguy, která se Kubánskou revolucí nejvíce inspirovala. Nevedla ani ke zlepšení ekonomické situace Chile z toho pohledu, že Spojené státy měly nad politickým vývojem Chile velký vliv, a snažily se předejít tzv. *Jiné Kubě*.

6 Závěr

Kubánská revoluce měla nepochybně obrovský vliv na vývoj Kuby po politické, ekonomické, sociální a kulturní stránce. Její výsledek totiž přinesl změnu režimu, osvobození od vlivu Spojených států, ale také zapříčinila migraci, ekonomickou závislost na Sovětském svazu a jeho dotacích, a následnou ekonomickou krizi, která přišla s rozpadem Sovětského bloku. Zapsala se tedy do historie jak samotnou revolucí, tak událostmi po ní. Jednalo se o vyvrcholení tendencí k osvobození Kuby z mnohaletého opresního jednání externích činitelů, ale i vnitrostátních diktatur.

Kubánská revoluce měla vliv na vývoj i jiných zemí Latinské Ameriky. Ať už šlo o inspiraci revolučního jednání, či snahu Spojených států o prevenci proti podobnému vývoji v jiných zemích. Dopady Kubánské revoluce byly znatelné nejvíce v těch zemích, jejichž vývoj nebyl výrazně kontrolován Spojenými státy, jako například u Nikaraguy. Méně se dopady samotné Kubánské revoluce, ve smyslu inspirace jejím průběhem, podepsaly na Chile. Přesto ale zasáhla Kubánská revoluce do politického, sociálního, ekonomického a kulturního vývoje i v ní.

Ve výsledku měla Kubánská revoluce nezměrné dopady jak Kubu, tak na své okolí v mnoha oblastech. Přinesla jak pozitivní změny v rámci symboliky osvobození, obohacení po kulturní stránce a celkového národního uvědomění. Také ale zapříčinila negativní dopady ekonomické a politické. V každém případě se jedná o velmi podstatný historický moment zapisující se do dějin vývoje Latinské Ameriky.

7 Seznam použitých zdrojů

ALONSO, J. F., LAGO, A. M. A First Approximation Model of Money Prices and Exchange Rate in Revolutionary Cuba. *The Association for the Study of the Cuban Economy* [Online]. 1995, roč. 5. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2014/09/v05-FILE11.pdf>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

ASCE, Association for the Study of the Cuban Economy. *Cuba's Balance of Payments Statistics* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.ascecuba.org/asce_proceedings/cubas-balance-of-payments-statistics/>.

Banco central de Nicaragua. *50 años de estadísticas macroeconómicas (1960-2009)* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.bcn.gob.ni/publicaciones/estadisticas_macroeconomicas>.

Banco central Chile. *Macro Economic Statistics: CPI historical information* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <[Bank of England. *What is inflation?* \[Online\]. \[cit. 2022-02-13\]. Dostupné z: <<https://www.bankofengland.co.uk/explainers/what-is-inflation>>.](https://si3.bcentral.cl/Siete/en/Siete/Cuadro/CAP_ESTADIST_MACRO/MN_EST_MACRO_IV/PEM_VAR12_IPC/PEM_VAR12_IPC?cbFechaInicio=1959&cbFechaTermino=2022&cbFrecuencia=MONTHLY&cbCalculo=NONE&cbFechaBase=>.</p></div><div data-bbox=)

BOLT, J. LUITEN VAN ZENDEN, J. *The Maddison Project*. [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/publications/wp15.pdf>>.

BRANCH, T., CRILE, G. The Kennedy Vendetta. Portes and Stepick. *Harper's magazine* [Online]. 1975. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://harpers.org/archive/1975/08/the-kennedy-vendetta/>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

BREZINA, C. 2011. *Understanding the Gross Domestic Product and the Gross National product*. The Rosen Publishing Group, Inc. 80 s. ISBN 9781448855698.

Britannica. *Latin America at the end of the 20th century* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.britannica.com/place/Latin-America/Latin-America-at-the-end-of-the-20th-century>>.

CAPUTO, R. SARAVIA, D. *The History of Chile (Regents of the University of Minnesota)*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2022. 32 s. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://manifold.bfi.uchicago.edu/read/5d1647e2-9986-4d25-968b-118d55d4d111/section/71c11e3e-491d-48e8-a1b5-28f54da11951/resource/7fba982a-a763-4875-bb61-d56854b0b7f5>>

CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Case of Chile (Becker Friedman Institute)*. Chicago: University of Chicago, 2019. 53 s. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://bfi.uchicago.edu/wp-content/uploads/The-Case-of-Chile.pdf>>

CAPUTO, R., SARAVIA, D. *The Monetary and Fiscal History of Chile 1960-2016 (Becker Friedman Institute for Economics Working Paper)*. Chicago: University of Chicago, 2018. 28 s. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://bfi.uchicago.edu/wp-content/uploads/WP_2018-62.pdf>.

CARREL, A. 1978. *Socialistická Kuba od A po Z*. Bratislava: Pravda. 193 s. ISBN 75-043-78.

CASTILLO-FELIU, G. 2000. *Culture and Customs of Chile*. Greenwood Press. 192 s. ISBN 978-0313307836.

CASTRO, C. R. Chilean Literature. *Hispania* [Online]. 1922, roč. 5, č. 4, [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/330918>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

CEPALSTAT, *Statistical Databases and Publications. Statistics and indicators: Balance of Payments* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://statistics.cepal.org/portal/cepalstat/dashboard.html?theme=2&lang=en>>.

CIA, Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Cuba – Country Summary* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/cuba/summaries>>.

CIA, Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Chile – Country Summary* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/chile/summaries>>.

CIA, Central Intelligence Agency. *The World Factbook: Nicaragua – Country Summary* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/nicaragua/summaries>>.

COLDBURN, F. D. Nicaragua, Fornlorn. *World Policy Journal* [Online]. 2012, roč. 29, č. 1. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://cooperative-individualism.org/colburn-forrest_nicaragua-forlorn-2012-spring.pdf>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

COLLIER, S., SATER, W. F. 2010. *A History of Chile 1008-2002*. Cambridge University Press. 480 s. ISBN 978-0521534840.

CORN, D. 1994. *Blond Ghost*. Simon&Schuster. 512 s. ISBN: 978-0671695255.

ČNB, Česká národní banka. *ARAD: databáze časových řad* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/bpm6_bop_cs.pdf>.

Český statistický úřad. *Využití lidských zdrojů: nezaměstnanost* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/13-1132-06-za_rok_2005-3_3__nezamestnanost>.

ČNB, Česká národní banka. *Inflace* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/cs/statistika/inflace/>>.

DOLGOFF, S. 2002. *Kubánská revoluce: kritický pohled*. 1. vyd. Praha: Federace sociálních anarchistů. 220 s. ISBN NEUVEDENO.

DOMÍNGUEZ, J. I., VILLANUEVA, O. E. P., BARBERIA, L. 2005. *The Cuban Economy at the Start of the Twenty-First Century*. David Rockefeller Center for Latin American Studies. 456 s. ISBN 978-0674017986.

DORNBUSCH, R., EDWARDS, S. 1992. *The Macroeconomics of Populism in Latin America*. University of Chicago Press. 412 s. ISBN 978-0226158440.

ECKSTEIN, S. The Impact of the Cuban Revolution: A Comparative Perspective. *Comparative Studies in Society and History* [Online]. 1986, roč. 28, č. 3. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/178861>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

FERNANDÉZ, P. 1955. *Oficina Nacional de los Censos Demográfico y Electoral, Censos de población, viviendas y electoral, enero 28 de 1953*. Havana: P. Fernández. 325 s. ISBN UNEVEDENO.

FONTENOT, P. E. Revolutions, Coups, and Regrets: U.S: Intervention in Latin America during the Cold War. *HOHONU*. [Online] 2019, roč. 17. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://hilo.hawaii.edu/campuscenter/hohonu/volumes/documents/RevolutionsCoupsandRegretsU.S.InterventioninLatinAmericaduringtheColdWar.pdf>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

GAITAN, K. 2014. *A la conquista de un sueño*. Nicaragua: Fundación para la cinematográfica y la imagen. Managua. 441 s. ISBN 9996489507.

GOTT, R. 2005. *Kuba – Nové dějiny*. Praha: BB/Art. 460 s. ISBN: 80-7341-678-6.

HAMILTON, D. Whither Cuban Socialism? The Changing Political Economy of the Cuban Revolution. *LATIN AMERICAN PERSPECTIVES* [Online]. 2002, roč. 29, č. 3. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/16587954.pdf>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

HOROWITZ, I. L., SCHULICKI, J. 1998. *Cuban Communism 1959-2003*. 9. vyd. New York: Routledge. 894 s. ISBN 9780765804563.

HUNT, H. 1973. *Give Us This Day*. NY: Arlington House. 235 s. ISBN: 978-0870002281.

CHOMSKY, A. 2015. *A History of the Cuban Revolution*, 2nd Edition. Wiley & Sons. s. 256. ISBN 978-1-118-94228-4.

International Trade Administration. *Nicaragua – Country Commercial Guide* [online]. [cit. 2022-09-26]. Dostupné z: <<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/nicaragua-trade-fiancing>>.

JALES, H., KANG, T. H., STEIN, G., RIBERIO, F. G. Measuring the role of the 1959 revolution on Cuba's economic performance. *The World Economy* [Online]. 2018, roč. 41, č. 8. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1111/twec.12609>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

JOFRÉ, M. A. Culture, Art, and Literature in Chile: 1973-1985. *Latin American Perspectives* [Online]. 1989, roč. 16, č. 2. [cit. 2002-02-13]. Dostupný z: <<https://www.jstor.org/stable/2633583>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

KAŠPAR, O. 2002. *Dějiny Karibské oblasti*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha. 261 s. ISBN 80-7106-557-9.

KAŠPAR, V. 1979. *Ekonomická a regionální geografie Severní Ameriky a Kuby*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 145 s. ISBN NEUVEDENO.

KEHOE, T. J., NICOLINI, J. P., SARGENT, T. J. *A Framework for Studying the Monetary and Fiscal History of Lation America, 1960–2017 (Federal Reserve Bank of Minneapolis)*. Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis, 2020. 34 s. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.minneapolisfed.org/research/staff-reports/a-framework-for-studying-the-monetary-and-fiscal-history-of-latin-america-1960-2017>>

KING, J. 2000. *Magical Reels: A History of Cinema in Latin America*. London and New York: Verso. 320 s. ISBN 978-1859842331.

KOZOL, J. 1980. *Children of the revolution: A Yankee teacher in the Cuban schools*. Dell. 245 s. ISBN 978-0440513995.

KREJČÍ, J. 1992. *Dějiny a revoluce*. Praha: Naše vojsko. 223 s. ISBN 80-206-0168-6.

KUBRYCHT, J. 1975. *Kubánská republika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda. 152 s. ISBN: 25-098-75.

LEONGRADE, W. M. The Revolution in Nicaragua: Another Cuba? *Foreign Affairs* [Online]. 1979, roč. 58, č. 1. [cit. 2002-02-13]. Dostupný z: <https://www.jstor.org/stable/20040337?read-now=1&oauth_data=eyJlbWFpbCI6InBhcGFqYTI4OUBnbWFpbC5jb20iLCJpbnN0aXR%9B1dGlvbklkcyI6W119&seq=1#page_scan_tab_contents>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

LUMSDEN, I. 1996. *Machos, Maricones, and Gays*, Temple University Press. 263 s. ISBN: 978-1566393713.

MACEWAN, A. 1981. *Revolution and Economic Development in Cuba*. 1. vyd. Palgrave Macmillan. 281 s. ISBN 978-1349052738.

MADDICKS, R. 2019. *Nicaragua – Culture Smart!: The Essential Guide to Customs & Culture*. Kuperard. 168 s. ISBN 978-1857338768.

MADDISON, A. 2010. *Development Centre Studies: The World Economy*. OECD Publishing. 654 s. ISBN 978-9264022614.

MAQUEIRA, Enzo. 2002. *Cortázar, de cronopios y compromisos*. Buenos Aires: Longseller. 164 s. ISBN 987-550-142-5.

MESA, S. C. Cuban literature at the time of the Revolution. *Estudos Avançados* [Online]. 2011, roč. 25, č. 72. [cit. 2002-09-02]. Dostupný z: <<https://www.scielo.br/j/ea/a/88cZJH3FcZcjrJpDydLRTc/?format=pdf&lang=enhttps://www.scielo.br/j/ea/a/88cZJH3FcZcjrJpDydLRTc/?format=pdf&lang=en>> URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN 0103-4014.

MESA-LAGO, C. 1981. *The Economy of Socialist Cuba: A Two Decade Appraisal*. 1. vyd. University of New Mexico Press. 325 s. ISBN 978-0826305855.

MOORE, R. D. 2006. *Music and Revolution: Cultural Change in Socialist Cuba*. 1. vyd. University of California Press. 367 s. ISBN 9780520247116.

MORGAN, E. S. 1972. *Prologue to Revolution*. W. W. Norton & Company. 176 s. ISBN 978-0393094244.

MOYA-RAGGIO, E. "Arpilleras": Chilean Culture of Resistance. *Feminist Studies, Inc.* [Online]. 1984, roč. 10, č. 2. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/3177867>>. DOI 10.2307/3177867. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

MZV, Ministerstvo zahraničních věcí. *analýza dalšího vývoje kubánské společnosti s důrazem na srovnání kubánských podmínek se střeoevropskými transformačními procesy* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.mzv.cz%2Ffile%2F16632%2FAnalyza_dalsiho_vyvoje_kubanske.doc&wdOrigin=BROWSELINK>.

OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *Budgeting and Public Expenditures: Budgetary Governance in Practice: Chile* [online]. [cit. 2022-09-26] Dostupné z: <<https://www.oecd.org/gov/budgeting/budgeting-and-public-expenditures-2019-chile.pdf>>.

OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *National Accounts at a Glance 2013* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.oecd-ilibrary.org/economics/national-accounts-at-a-glance-2013/gdp-per-capita_na_glance-2013-5-en;jsessionid=Dk4rkwiIseSQrsDm5gKJ8ec5IJdg0pkXyLtYU-61.ip-10-240-5-89>.

OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *Unemployment rate* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>>.

OECD. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Chile Economic Snapshot* [online]. [cit. 2022-09-26] Dostupné z: <<https://www.oecd.org/economy/chile-economic-snapshot/>>.

OPATRŇY, J. 2002. *Kuba. Stručná historie států*. 1. vyd. Praha: Libri. 100 s. ISBN 80-7277-089-6.

PALÁT, M. Produkce cukrové třtiny a cukru na Kubě a její konkurenceschopnost v mezinárodním obchodě. *Listy cukrovarnické a řepařské* [Online]. 2020, roč. 136, č. 5-6. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<http://www.cukr->

listy.cz/on_line/2020/PDF/224-227.pdf>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

PÉREZ JR., L. A. 2014. *Cuba: Between Reform and Revolution*. In: 5. Oxford: Oxford University Press. 496 s. ISBN 978-0199301447.

PÉREZ-LÓPEZ, J. F. Sugar and Structural Change in the Cuban Economy. *World development* [Online]. 1989, roč. 17, č. 10. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/0305750X89900338?token=29A4DB74B15C253CED53D54201000B4D2F1ED2CEDA2565191ED261CFDFF96CA9D1C157D4511BA9DC002D91990CA8D8F5&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221223123650>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO. ISSN 0305-750X.

PICK, Z. M. Chilean cinema: ten years of exile (1973–83). *Jump Cut*. [Online]. 1987, č. 32. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.ejumpcut.org/archive/onlinessays/JC32folder/ChileanFilmExile.html>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

PLUNKETT, H. 1999. *Nicaragua: inside to people, politics and culture*. Inkerlink Pub Group Inc. 100 s. ISBN 978-1566562867.

POLIŠENSKÝ, J. 1979. *Dějiny Latinské Ameriky*. 1. vyd. Praha: Svoboda. 829 s. ISBN 25-009-79.

PORTERFIELD, J. 2003. *Chile: A Primary Source Cultural Guide*. PowerPlus Books. 132 s. ISBN 978-1435890626.

RANDALL, M. 2015. *Santamaría, Cuban Revolutionary: She Led by Transgression*. Duke University Press Books. 242 s. ISBN 978-0-8223-5962-3.

RECTOR, J. L. 2019. *The history of Chile*. Greenwood Press. 396 s. ISBN 978-1440863721.

RITTER, A. R. M. 2004. *The Cuban Economy*. University of Pittsburgh Press. 264 s. ISBN 978-0822986003.

RODRIGUEZ, R. M. 2011. *Essays About the Revolution in Nicaragua and a Psychological Profile of Ernesto Che Guevara*. Lulu Press. s. 43. ISBN 978-1-105-12729-8.

Seznam. *Mapy.cz* [online]. [cit. 2020-01-06]. Dostupné z: <<https://mapy.cz>>

SIVIČEKOVÁ, J. 2015. *Kubánska revolúcia: Od historických súvislostí k výzvam súčasnosti*. Bratislava: VEDA. 165 s. ISBN 978-80-224-1458-6.

SPALDING, R. J. 1986. *The Political Economy Of Revolutionary Nicaragua*: Westview Press. 256 s. ISBN 978-0813383293.

STATEN, C. L. 2010. *The History of Nicaragua*. Greenwood Press. 208 s. ISBN 978-0-313-36037-4.

STATISTA. *Cuba: Age structure from 2011 to 2021* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.statista.com/statistics/388539/age-structure-in-cuba/>>.

STATISTA. *Chile: Age structure from 2011 to 2021* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.statista.com/statistics/370012/age-structure-in-chile/>>.

STATISTA. *Nicaragua: Age structure from 2011 to 2021* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.statista.com/statistics/457853/age-structure-in-nicaragua/>>.

STRANSIFER, C. L. Cultural Policy In The Old And The New Nicaragua. *The Nicaraguan National Literacy Crusade* [Online]. 1981, č. 41. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<http://www.icwa.org/wp-content/uploads/2015/09/CLS-2.pdf>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

SUCHA, S. M. 2008. *Setkání s Kubou*. Praha: Mladá fronta. s. 160. IBSN 978-80-204-1469-4.

ŠKODA, S., HROCH, P. 2004. *Kuba: Ostrov, který se zdál*. Praha: Dybbuk. 131 s. ISBN 978-80-86862-32-3.

THE WORLD BANK. *GDP (current US\$) - Cuba* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2020&locations=CU&start=1990>>.

THE WORLD BANK. *GDP (current US\$) - Chile* [Online]. [cit. 2022-02-13].
Dostupné z:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CL>>.

THE WORLD BANK. *GDP (current US\$) – Nicaragua* [Online]. [cit. 2022-02-13].
Dostupné z:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2021&locations=NI&start=1979>>.

THE WORLD BANK. *GDP per capita (current US\$) - Cuba* [Online]. [cit. 2022-02-13].
Dostupné z:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2021&locations=CU&start=1990>>.

THE WORLD BANK. *GDP per capita (current US\$) - Chile* [Online]. [cit. 2022-02-13].
Dostupné z:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2021&locations=CL&start=1960>>.

THE WORLD BANK. *GDP per capita (current US\$) - Nicaragua* [Online]. [cit. 2022-02-13].
Dostupné z:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2021&locations=NI&start=1979>>.

THE WORLD BANK. *GDP per capita growth (annual %) - Cuba* [Online]. [cit. 2022-02-13].
Dostupné z:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG?end=2021&locations=CU&start=1991>>.

THE WORLD BANK. *Inflation, GDP deflator (annual %) – Cuba* [Online]. [cit. 2022-02-13].
Dostupné z:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.DEFL.KD.ZG?locations=CU>>.

THE WORLD BANK. *Inflation, GDP deflator (annual %) - Nicaragua* [Online]. [cit. 2022-02-13].
Dostupné z:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.DEFL.KD.ZG?locations=NI&start=1979>>.

THE WORLD BANK. *The world bank Chile overview* [online]. [cit. 2022-09-26]. Dostupné z: <<https://www.worldbank.org/en/country/chile/overview>>.

THE WORLD BANK. *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) - Nicaragua* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=NI>>.

THE WORLD BANK. *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) - Cuba* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=CU>>.

Trading economics. *Cuba Inflation Rate MoM., 2022* [online]. [cit. 2022-08-23]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/cuba/inflation-rate-mom>>.

Trading economics. *Nicaragua GDP* [online]. [cit. 2022-08-23] z: <<https://tradingeconomics.com/nicaragua/gdp>>.

TRENTO, A. 2006. *Castro a Kuba*. 1. vyd. Praha: Levné knihy KMa. 123 s. ISBN 80-7309-345-6.

U.S. Department of Agriculture. *Cuba: U.S. Trade with Cuba in 2021* [online]. 2021 [cit. 2022-08-23]. Dostupné z: <<https://www.fas.usda.gov/regions/cuba>>.

U.S. Department of State. *2021 Investment Climate Statements: Nicaragua* [online]. [cit. 2022-08-23]. Dostupné z: <<https://www.state.gov/reports/2021-investment-climate-statements/nicaragua/>>.

U.S. Department of State. *Integrated Country Strategy: CUBA* [online]. 2022 [cit. 2022-08-23]. Dostupné z: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/07/ICS_WHA_Cuba_Public.pdf>.

U.S. Department of State. *Office of Allowances: Post (Cost of Living) Allowance (DSSR 220) Percentage of Spendable Income* [online]. [cit. 2022-08-23]. Dostupné z: <<https://aoprals.state.gov/Web920/cola.asp>>.

University of Groningen. *Maddison Database 2010* [Online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-database-2010>>.

VASQUÉZ, J. C. *Chile Social and Economic Indicator 1960–2000 (Banco Central de Chile)*. Santiago: Banco Central de Chile. 2002. 979. s. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.bcentral.cl/en/web/banco-central/detail-news-and-publications/-/asset_publisher/Exzd7I9NC3Y6/content/economic-and-social-indicators-of-chile-1960-2000?_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Exzd7I9NC3Y6_assetEntryId=1779116&_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Exzd7I9NC3Y6_redirect=https%3A%2F%2Fwww.bcentral.cl%2Fen%2Fweb%2Fbanco-central%2Fdetail-news-and-publications%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Exzd7I9NC3Y6%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Exzd7I9NC3Y6_cur%3D0%26p_r_p_resetCur%3Dfalse%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_Exzd7I9NC3Y6_assetEntryId%3D1779116>.

VROMAN, W. *Unemployment Protection in Chile (The Urban Institute)*. Washington DC: The Urban Institute. 2003. 39 s. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.urban.org/sites/default/files/publication/59386/410841-Unemployment-Protection-in-Chile.PDF>>.

WALLICH, C. H. 1978. *Monetary problems of an export economy*. Arno Press. 357 s. ISBN 978-0405112560.

WHITE, S. F., CALDERÓN, E. 2008. *Culture and Customs of Nicaragua*. Westport, Conn: Greenwood Press. 224 s. ISBN 978-0313339943.

WIESEL, I. Cuban Economy after the Revolution. *Acta Oeconomica*. [Online]. 1968, roč. 3, č. 2. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/40727812>>. URN-NBN: NEUVEDENO. ISSN NEUVEDENO.

Zastupitelský úřad ČR v Nikaragui. *Souhrnná teritoriální informace: Nikaragua* [online]. [cit. 2022-08-23] Dostupné z: <<https://www.businessinfo.cz/navody/nikaragua-souhrnna-teritorialni-informace/2/#2-ekonomika>>.

Zastupitelský úřad ČR v Havaně. *Souhrnná teritoriální informace: Kuba* [online]. 2022-08-14 [cit. 2022-08-14]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/kuba/1000788/>>.

Zastupitelský úřad ČR v Chile. *Souhrnná teritoriální informace: Nikaragua* [online]. [cit. 2022-09-26] Dostupné z: <<https://www.businessinfo.cz/navody/chile-souhrnna-teritorialni-informace>>.

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní geografické a demografické údaje Kuby	39
Tabulka 2: Základní geografické a demografické údaje Nikaraguy	39
Tabulka 3: Základní geografické a demografické údaje Chile	40
Tabulka 4: Platební bilance Kuby v období před Kubánskou revolucí	43
Tabulka 5: Platební bilance Kuby během revolučního období	50
Tabulka 6: Platební bilance Kuby v období po Kubánské revoluci	56
Tabulka 7: Platební bilance Kuby po roce 1990	61
Tabulka 8: Vývoj HDP Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí	66
Tabulka 9: Platební bilance Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí	69
Tabulka 10: Platební bilance Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí	75
Tabulka 11: Platební bilance Chile v období před Chilským pučem	82
Tabulka 12: Platební bilance Chile v období po Chilském puči	87

8.3 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj HDP Kuby v období před Kubánskou revolucí	42
Graf 2: Vývoj HDP na obyvatele Kuby v období před Kubánskou revolucí	43
Graf 3: Platební bilance Kuby v období před Kubánskou revolucí	45
Graf 4: Vývoj HDP Kuby během revolučního období	47
Graf 5: Vývoj HDP na obyvatele Kuby během revolučního období	48
Graf 6: Produkce cukru na Kubě během revolučního období	49
Graf 7: Míra nezaměstnanosti Kuby během revolučního období	50
Graf 8: Platební bilance Kuby během revolučního období	51
Graf 9: Vývoj HDP Kuby v období po Kubánské revoluci	52
Graf 10: Vývoj HDP na obyvatele Kuby v období po Kubánské revoluci	53
Graf 11: Míra nezaměstnanosti Kuby v období po Kubánské revoluci	54
Graf 12: Inlace Kuby v období po Kubánské revoluci	55
Graf 13: Platební bilance Kuby v období po Kubánské revoluci	56
Graf 14: Vývoj HDP Kuby po roce 1990	58
Graf 15: Vývoj HDP na obyvatele Kuby po roce 1990	59

Graf 16: Míra inflace Kuby po roce 1990.....	60
Graf 17: Míra nezaměstnanosti Kuby po roce 1990	61
Graf 18: Platební bilance Kuby po roce 1990.....	62
Graf 19: Vývoj HDP na obyvatele Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí.....	66
Graf 20: Míra inflace Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí.....	67
Graf 21: Míra nezaměstnanosti Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí.....	68
Graf 22: Platební bilance Nikaraguy v období před Sandinistickou revolucí.....	69
Graf 23: Vývoj HDP Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci.....	71
Graf 24: Vývoj HDP na obyvatele Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci	72
Graf 25: Míra inflace Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci.....	73
Graf 26: Míra nezaměstnanosti Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci	74
Graf 27: Platební bilance Nikaraguy v období po Sandinistické revoluci.....	76
Graf 28: Vývoj HDP Chile v období před Chilským pučem	78
Graf 29: Vývoj HDP na obyvatele Chile v období před Chilským pučem.....	79
Graf 30: Míra inflace Chile v období před Chilským pučem	80
Graf 31: Míra nezaměstnanosti Chile v období před Chilským pučem.....	81
Graf 32: Platební bilance Chile v období před Chilským pučem	82
Graf 33: Vývoj HDP Chile v období po Chilském puči	83
Graf 34: Vývoj HDP na obyvatele Chile v období po Chilském puči.....	84
Graf 35: Míra inflace Chile v období po Chilském puči.....	85
Graf 36: Míra nezaměstnanosti Chile V období po Chilském puči	86
Graf 37: Platební bilance Chile v období po Chilském puči.....	88

8.4 Seznam použitých zkratek

USA	United States of America (Spojené státy americké)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
OSN	Organizace spojených národů
FSLN	Frente Sandinista de Liberación (Sandinistická fronta národního osvobození)
G-K	Geary-Khamis
HDP	Hrubý domácí produkt
Mil.	milion
MPS	Material Product Systém (Systém bilance národního hospodářství)
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
ASCE	American Society of Civil Engineers
OECD	Organisation for Economic Co-operatoon and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
USD	United States dollar (Americký dolar)
ANCI	Asociación Nicaragüense de Cine (Nikaragujské asociace kinematografie)
Tzv.	takzvaný
ICAIC	Instituto Cubano del Arte e Industria Cinematográficos (Kubánský institut kinematografického umění a průmyslu)
CIA	Central Intelligence Agency (Ústřední zpravodajská služba)
Tj.	to jest
COVID-19	coronavirus disease 2019 (koronavirové onemocnění 2019)
Bil.	bilion
Mld.	miliarda
CLP	Chilské peso

NIO Nikaragujská córdoba
CUP Kubánské peso

Přílohy